

Fabianinkatu 15

KHO

Rakennushistoriallinen selvitys
osa 1/2

12.7.2013

ark-byroo



TILAAJA

Senaatti-kiinteistöt

Yhteyshenkilöt investointi- ja rakennuttamisyksikön rakennuttajapäälliköt Pekka Mähönen ja Selja Flink

KONSULTTI

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3

00500 Helsinki

p. 010 2350 566

www.arkbyroo.fi

TYÖRYHMÄ

Marianna Heikinheimo, arkkitehti SAFA ARK 950, KuvM, projektista vastaava rakennustutkija

Mia Puranen, arkkitehti, rakennustutkija

Emilia Pohjanpalo, arkkitehti yo, rakennustutkija

Eero Astala, graafikko

Sami Heikinheimo, valokuvaaja

Sanna Pitkäniemi-Toroska, rakennuskonservaattori

NYKYTILAVALOKUVAT JA ETUKANNEN KUVA

© Sami Heikinheimo, ark-byroo ellei toisin mainita

TAKAKANNEN KUVA

Helsingin Säästöpankin julkisivu Fabianinkadulle. Waldemar Aspelin 1901. MFA.

SUORITUSAJANKOHTA

Työ on suoritettu huhti–heinäkuussa 2013.

© Arkkitehtitoimisto ark-byroo

KÄYTETYT LYHENTEET

MFA	Arkkitehtuurimuseo
HEL PTP	Helsingin kaupungin paikkatietopalvelut
HKM KA	Helsingin kaupungin kauounginmuseon kuva-arkisto
KSV	Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto
RakVV	Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto
KHO	Korkein hallinto-oikeus
Sk	Senaatti-kiinteistöjen arkisto

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	4
1.1	Kohde	4
1.2	Tehtävä	6
1.3	Perustiedot	8
2	KASARMITORIN LAIDALLA	12
2.1	Kaartinkaupungin Kasarmitorilla	13
2.2	Ahvenen kortteli muuttui puutalokorttelista kivitalokortteliksi	19
3	HELSINGIN SÄÄSTÖPANKIN AIKA 1900–1933	20
3.1	Rakennuttaja Helsingin Säästöpankki	20
3.2	Arkkitehti Waldemar Aspelin 1854–1923	21
3.3	Helsingin Säästöpankki rakentaa oman pääkonttorin	23
3.4	Suunnitteluratkaisun kuvaus	25
4	MYÖHEMMÄT VAIHEET	30
4.1	Yleisradion aika 1933–1980	30
4.2	KHO:n aika 1980–	48
4.3	Yhteenvedo muutoksista	55
5	NYKYTILAN INVENTOINTI	62
5.1	Sisätilat, yleistä	62
5.2	Huonetilainventointi	84
5.3	Julkisivut	102
6	YHTEENVETO	109
6.1	Säilyneisyys	109
6.2	Lopputulokset	111
6.3	Lähtökohtia jatkosuunnittelulle	113
	Lähdeluettelo	114
	Liitteet	117

Johdanto

1.1 Kohde

Fabianinkatu 15 -kiinteistöllä on ollut selkeästi kolme erilaista käyttäjää ja vaihetta.

Arkkitehti Waldemar Aspelinin (1854–1923) suunnittelema Helsingin Säästöpankin pankkirakennus valmistui 1902 Kasarmitorin itälaidalle osoitteeseen Fabianinkatu 15. Se oli 75-vuotiaan pankin ensimmäinen itselleen rakennuttama toimitalo. Talon toinen pääkäyttäjä oli pankin ohella Svenka Klubben.

Valtio osti kiinteistön huhtikuussa 1933 ja muutti sen Yleisradion käyttöön sopivaksi vuonna 1934. Laajamittaiset muutossuunnitelmat laati Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Eino Schroderus. Yleisradion taloa alettiin kutsua Radiotaloksi. Yleisradion toiminta laajeni jatkuvasti, ja 1950-luvun alussa sitä varten rakennettiin uudisrakennus samaan kortteliin Unioninkadun puolelle. Kyseinen Jussi ja Veli Paatelan sekä Reino Koivulan suunnittelema moderni rakennus valmistui parahiksi olympialaisia varten. Kansainvälinen lehdistö piti siellä studioitaan Helsingin ollessa hetken maailman median keskipisteenä heinä-elokuussa 1952.

1970- ja 1980-lukujen vaihteessa Yleisradio keskitti radiotoimintansa Pasilaan, minne oli jo 1950-luvun lopulta alkaen rakentunut yhtiön televisiokeskus.¹ Sekä

Fabianinkadun että Unioninkadun puoleinen rakennus peruskorjattiin korkeimman hallinto-oikeuden käyttöön 1980 alkaen. Perusteelliset muutostyöt suunnitteli arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska ja sisustuksen suunnitteli sisustusarkkitehti Antti Paatero. Muutostyö valmistui 1984, jolloin KHO muutti sekä Fabianinkadun 15 että Unioninkatu 16 tiloihin.

Helsingiläinen pankkitoiminta keskityi vuosisadan vaihteessa Aleksanterinkadulle. Kansallis-Osake-Pankin vuonna 1892 valmistuneen rakennuksen suunnitteli arkkitehti Onni Törnqvist. Ruotsinkielistä pääomaa edustaneen Suomen Yhdyspankin vuodelta 1898 suunnitteli arkkitehti Gustaf Nyström. Yhdyspankin rakennuksen pankkisalissa oli lasikatto ja rakennuksen julkisivu oli verhottu graniitilla. Elina Rauskeen mukaan pankeilla oli halua panostaa rakennuksiinsa ja ne suosivat luonnonkiven käyttöä, koska kivi symboloi luotettavuutta, pysyvyyttä ja vakautta.² Lisäksi kivitalo oli paloturvallisempi ratkaisu. Waldemar Aspelinin suunnittelema, 1901 valmistunut Pohjoismaiden Osakepankin pääkonttori Viipurissa on yksi aikakauden vaikuttavimmista pankkirakennuksista. Sen luonnonkivijulkisivu muistuttaa firenzeläispalatsia. Kasarmitorin varten

¹ Ilmonen 1996, 110.

² Rauske 2009, 127–128.



Näkymä Kasarmitorille ja merelle. Helsingin Säästöpankin rakennus Fabianinkatu 15 sijaitsee torin itäreunan keskimmaisella tontilla. Kuva on otettu joskus vuoden 1914 jälkeen. MV KA.

1902 valmistuneen Helsingin Säästöpankin julkisivussa Aspelin käytti Ruskealan marmoria. Eteläesplanadin varrelle 1899 valmistuneen Vaasan Osakepankin rakennuksen, jonka suunnitteli arkkitehtitoimisto Grahn-Hedman-Wasastjerna, katu-julkisivuissa käytettiin sileää hiekkakiveä.

Samaan aikaan Helsinkiin valmistui arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarisen suunnittelema Palovakuutus-Osakeyhtiö Pohjolan liikerakennus, jonka julkisivu oli niin ikään luonnonkiveä. Pohjolan talo herätti valmistuessaan 1901 ansaittua huomiota. Sen julkisivun kansantarinoinen aiheensa ammentavat veistokset irvistivät ihmisille, julkisivu oli epäsymmetrinen ja luonnonkiven käyttö ekspressiivistä ja

rohkeaa. Pohjolan talo edusti tyyllisesti jotain aivan muuta kuin yllä mainitut uusrenessanssityyliset pankkirakennukset. Arkkitehtuurissa elettiin tyyllistä muros-vaihetta.

Helsingin Säästöpankki on rakennettu vaiheessa, jolloin Helsinki kasvoi voimakkaasti ja keskustan kortteleissa puurakennuksia tai matalia kivirakennuksia korvattiin korkeilla kivirakennuksilla. Säästöpankin tieltä huutokaupattiin ja purettiin kaksikerroksinen puutalo piharakennuksineen. Myöhemmin sodan jälkeen keskusta konttoristui ja suuri määrä helsinkiläisiä uusrenessanssi- ja jugendtalaja purettiin.



Helsingin Säästöpankin talo. Kuva on viimeistään vuodelta 1926. Hästesko 1926.

1.2 Tehtävä

KHO pyrkii tehostamaan tilankäyttöään ja lisäksi rakennuksissa on alkamassa perusparannus. Muutos- ja korjaustyön on määrä olla valmis 2018, jolloin KHO täyttää 100 vuotta. Rakennushistoriaselvitys palvelee tulevaa rakennushanketta, jonka hankesuunnittelu on ollut käynnissä samanaikaisesti selvityksen tekemisen kanssa. KHO:n käytössä oleviin tiloihin kuuluu kaksi samalla tontilla sijaitsevaa kiinteistöä. Tämä rakennushistoriaselvitys (osa I) käsittelee KHO:n toimitilojen vanhempaa osaa Fabianinkatu 15. Unioninkatu 16 kiinteistöstä on laadittu samanaikaisesti erillinen selvitys (osa II).

Rakennuskohtaisessa tarkastelussa on pyritty tunnistamaan kohteen rakennustaiteellisia, historiallisia ja kaupunkikuvallisia ominaisuuksien sekä arvioimaan kohteen säilyneisyyttä. Lopputuloksissa on määritelty lähtökohtia muutos- ja korjaustöiden suunnittelulle. Työ on sisältänyt

niin arkisto- ja kirjallisuustutkimusta kuin kenttätyötä ja eri lähteistä peräisin olevan tiedon yhdistämistä ja analysointia. Selvityksen rakenne on jäsennelty kiinteistön kolmen pääkäyttäjän mukaan vaiheisiin: Helsingin Säästöpankin aika 1900–1933, Yleisradion aika 1933–1980 ja KHO:n aika vuodesta 1980 alkaen.

Rakennushistoriaselvityksen tärkeimpiä piirustusten arkistolähteitä olivat Arkkitehtuurimuseon piirustuskokoelma, Kansallisarkisto, Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto sekä Senaatti-kiinteistöjen arkisto. Ylen ja museoviraston kuva-arkistoista käytimme valokuvia.

Kirjallisia lähteitä on lukuisia, kuten käyttäjien historiasta kertovat Helsingin Säästöpankin, Svenska Klubbenin, Yleisradion ja Korkeimman hallinto-oikeuden historiikit sekä Helsingin arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua käsittelevät

teokset, Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosikertomukset, Arkkitehti-lehden artikkelit sekä julkaisemattomat työselostusraportit eri ajoilta. Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska Ky teki suppean rakennushistoriaselvityksen kohteena olevien rakennusten historiasta suunnittelutyön yhteydessä 1980-luvulla. Nettilähteinä olemme käyttäneet mm. Suomen arkkitehtuurimuseon ja käyttäjien nettisivuja. Kansallisarkiston nettisivujen digitaaliaineiston vanhojen aikakausi- ja sanomalehtien artikkelit olivat myös tärkeitä. Senaatti-kiinteistöjen arkistossa on myös järjestämättömiä Ylen luovuttamia rakennuslupa-asiakirjoja. Nämä sisälsivät myös rakennuslupien selostukset niiltä osin, kuin ne rakennusvalvontaviraston arkistosta puuttuivat. 1980-luvun peruskorjauksen suunnitteludokumentit sijaitsevat Senaatti-kiinteistöjen arkistossa. Kaikki kokouspöytäkirjat ja vastaavat aineistot oli kuitenkin arkistoinut Juha Pakolan mukaan luovutettu Kansallisarkistoon juuri alkuvuodesta 2013, eikä näitä aineistoja oltu vielä tätä selvitystä tehtäessä järjestetty. Myöhemmin kyseiset aineistot tulevat olemaan tutkijoiden käytettävissä.

Helsingin Säästöpankki sulautui välivaiheiden kautta nykyiseen Aktiaan, mutta sieltä ei selvityksen aikataulun puitteissa löytynyt kaivattuja aineistoja. Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon säästöpankimuseon kokoelma on esinepainotteista ja aineisto osittain järjestämättä.³ Ylen vanhempia arkistoja on lähetetty Elinkeinoelämän keskusarkis-

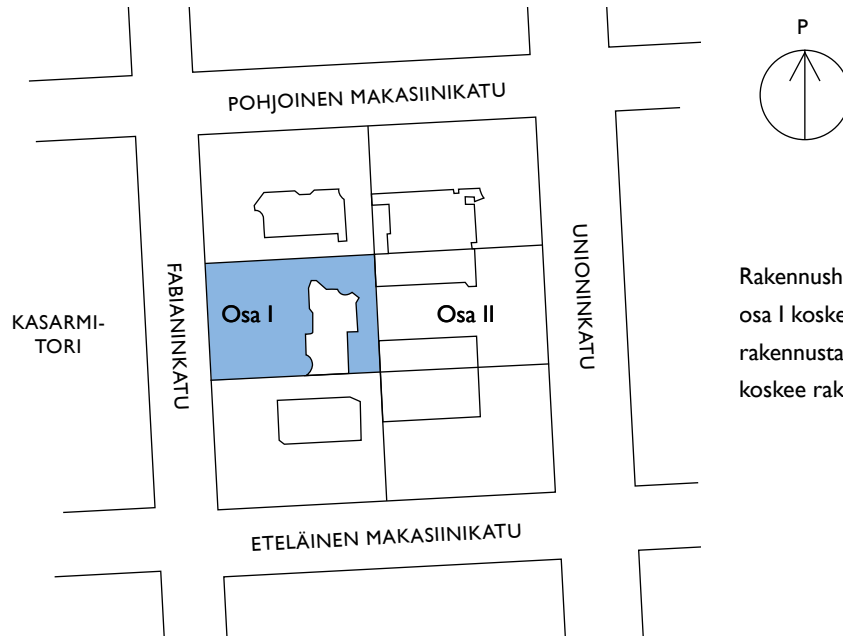
3 Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon vs. johtaja Juha Vitikaisen sähköpostiviesti tekijöille 5.6.2013.

toon Elkaan Mikkeliin, arkistoluettelosta ei kuitenkaan löytynyt muuta varmasti rakennukseen liittyvää, kuin Radiotalon esite vuodelta 1964. Mahdollisesti sieltä voi löytyä tarkemmin luetteloimattomia piirustuksia, mutta muuten kaikki aineisto oli uudempaa.

Rakennuksen ulko- ja sisätilat inventoitiin osana rakennushistoriaselvitystä. Sisätilojen inventointi suoritettiin yleispiirteisesti luonnehtien rakennuksen ominaispiirteitä. Viidessä huoneessa suoritettiin tilakohtainen inventointi, jossa rakennusosat on esitetty yksilöidysti rinnastaen aikaisempaa ja nykyistä tilannetta mahdollisuuksien mukaan. Julkisivuista kirjattiin silmämääräiset havainnot. Ulko- ja sisätilat dokumentoitiin valokuvaamalla. Valokuvien ottopaikat merkittiin pohjakaavioihin.

Johdanto pyrkii antamaan yleiskäsityksen kohteesta ja tehtävästä. Toisessa luvussa on käsitelty lähiympäristöä. Seuraavat luvut 3 ja 4 käsittelevät talon rakentamista ja muutosvaiheita käyttäjien mukaan jäseneltynä. Luku 5 on nykytilan inventointi. Työn lopussa luvussa 6 esitetään yhteenvedon arvio kohteen säilyneisyydestä ja sen kulttuurihistoriallisesti arvokkaista piirteistä. Loppuluvussa on myös esitetty suosituksia jatkosuunnittelulle.

Käytetyt lähteet käyvät ilmi lähdeluettelosta ja tekstissä on käytetty alaviitteitä. Työssä on kaksi liitettä. Ensimmäisessä on rakennuslupien kronologia, josta käy ilmi tehtyjen muutosten kirjo ja niiden perustiedot. Toisessa liitteessä on B-portaan värikarttoitus, jonka Senaatti-kiinteistöt tilasi lisätyönä tehtäväksi.



Rakennushistoriallisen selvityksen osa I koskee sinisellä merkittyä rakennusta Fabianinkatu 15. Osa II koskee rakennusta Unioninkatu 16.

I.3 Perustiedot

KOHTEEN TIETOJA

Kohteen nimi

1984– Korkein hallinto-oikeus,
Fabianinkatu 15
1934–1980 Radiotalo
1901–1933 Säästöpankin talo /
Helsingfors Sparbank

Osoite

Fabianinkatu 15 /
Fabiansgatan 15
00130 Helsinki

Kiinteistötunnus 91-3-53-19

Kaupunginosa

N:o 3 Kaartinkaupunki /
Gardenstaden

Kortteli

N:o 53, Ahven / Aborre

Tonttistoria

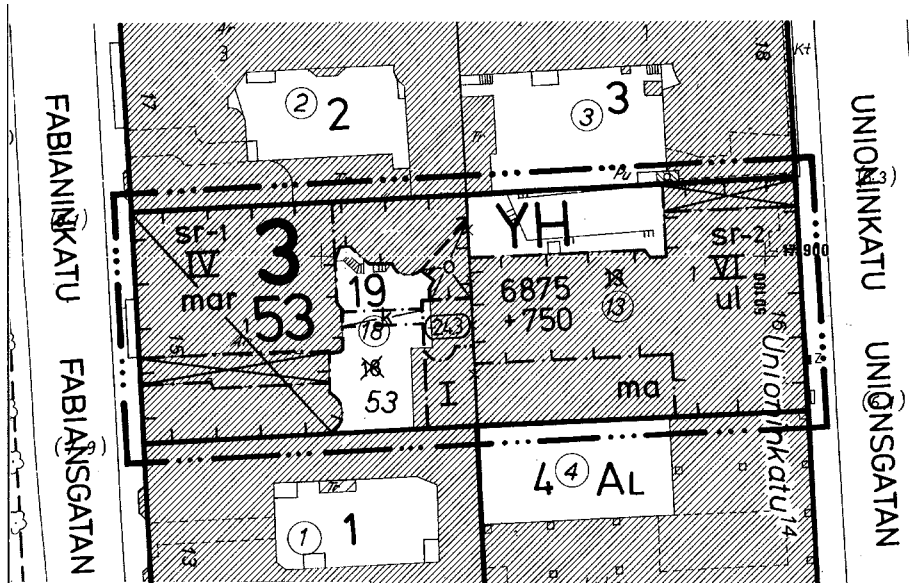
N:o 19 1982-
N:o 18 1982 asti, yhdistetty
viereisen tontin n:o 13 kanssa
tontiksi n:o 19

Rakennusnumero 486

LAAJUUSTIETOJA⁴

Kerrosala 2 730 m²
Bruttoala 3 860,4 m²
Tilavuus 16 100 m³
Tontin koko 1968 m²
(tontti n:o 18 oli 986 m²)
Kerroksia 4/5, lisäksi 1 kellarikerros ja 1 ullak-
kerros

⁴ KOKI-raportti, Sk.



Ote voimassa olevasta asemakaavasta 8513. Entiset tontit 18 ja 13 yhdistettiin tontiksi 19 ja kaava koskee molempia rakennuksia Fabianinkatu 15 ja Unioninkatu 16. HEL PTP.

OMISTUSHISTORIA

1901–1933	Rakennuttaja Helsingin Säästöpankki / Helsingfors Sparbank
1933–1934	Suomen valtio
1934–1980	Oy Suomen Yleisradio Ab
1980–	Omistaja Suomen valtio, haltija Rakennushallitus (1980–1995), Valtion kiinteistölaitos (1995–2001) ja Senaatti-kiinteistöt (2001–)

KÄYTTÖHISTORIA

1902–	Helsingin Säästöpankki / Helsingfors Sparbank
1902–1931	Svenska Klubben Helsingfors (3. ja 4. kerroksessa)
1934–1980	Oy Suomen Yleisradio Ab, vuodesta 1944 Oy Yleisradio Ab
1984–	Korkein hallinto-oikeus, lisäksi asuntoja

ASEMAKAAVA

Voimassa oleva asemakaava 8513, vahvistettu 11.3.1982

Asemakaavaan on merkitty tontin 19 rakennusoikeus: 6 875 kem² sekä 750 kem² maanalaista ravintolaa, näyttelytilaa ja henkilökunnan yhteistilaa sekä ullakon henkilökuntaravintolaa varten.

RAKENNUSSUOJELU

Rakennus on suojeltu asemakaavassa 8513 merkinnällä sr-I

Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia lisärakentamis- tai muutostöitä, jotka tarvelevät katujulkisivujen tai sisätilojen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus lisärakentamis- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla.

Rakennus suojeltiin valtion omistamien rakennusten asetuksella 480/85⁵

Suojelun väline	Asetus 480/85
Päätösviranomainen	Valtioneuvosto
Päätösaika	18.9.1980
Kohdentuminen ja keskeinen sisältö	Suojelupäätös kohdistuu koko rakennukseen. Päätös ei sisällä luokitusta eikä erityisiä suojelumääräyksiä.
Muuta	Asetus on kumoutunut 1.7.2010 alkaen. ⁶ Aiemmin voimassa olleen säädöksen (asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta 480/1985) nojalla tehdyt suojelupäätökset ovat voimassa, vaikka kyseiset säädökset onkin kumottu. ⁷

5 http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx?sovellus=rapea&taulu=T_KOHDE&tunnus=200125

6 Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010 24§.

7 <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1108&lan=fi>

TÄRKEIMMÄT VAIHEET

1902 Uudisrakennus

Helsingin Säästöpankin pankkirakennus, jonka katutasossa oli myymälätiloja ja varsinainen pankkisali toisessa kerroksessa. Pihasiivessä ja ylimmässä kerroksessa oli asuntoja yhteensä seitsemän kappaletta.

—

Arkkitehti Waldemar Aspelin

1934 Radiotalo

Rakennus muutettiin Oy Suomen Yleisradion / A.B. Finlands Rundradion toimitiloiksi. Rakennukseen sijoitettiin mm. viisi ajanmukaista studiota ja kolme äänentarkkailuhuonetta. Päärakennuksen pihan puoleiseen osaan lisättiin uusi välikerros 2. ja 3. kerroksen väliin, myös 1. ja 2. kerroksen välistä välipohjaa laskettiin näiltä osin. Samalla 1. kerroksesta 2. kerrokseen johtanut pääporras purettiin. Pihasiipeä jatkettiin 1. kerroksisella autovajalla. B-portaan yhteyteen rakennettiin uusi hissi ja päätyseinä koristeltiin Eino Kaurian seinämaalauksin. Ensimmäisen kerroksen kadunpuoleiset tilat olivat aluksi radionäyttelynä.

—

Arkkitehti Eino Schroderus, Yleisten rakennusten yllähallitus

1952 Yleisradion toimitilat laajenevat ja Unioninkatu 16 valmistuu

Fabianinkatu 15:ssa tehtiin väliseinä- ja sisustusmuutoksia samalla, kun Yleisradion toimitilat laajenivat Unioninkatu 16:n uudisrakennukseen. Tontilta 18 avattiin yhteys naapuritontille tekemällä porrassovitus.

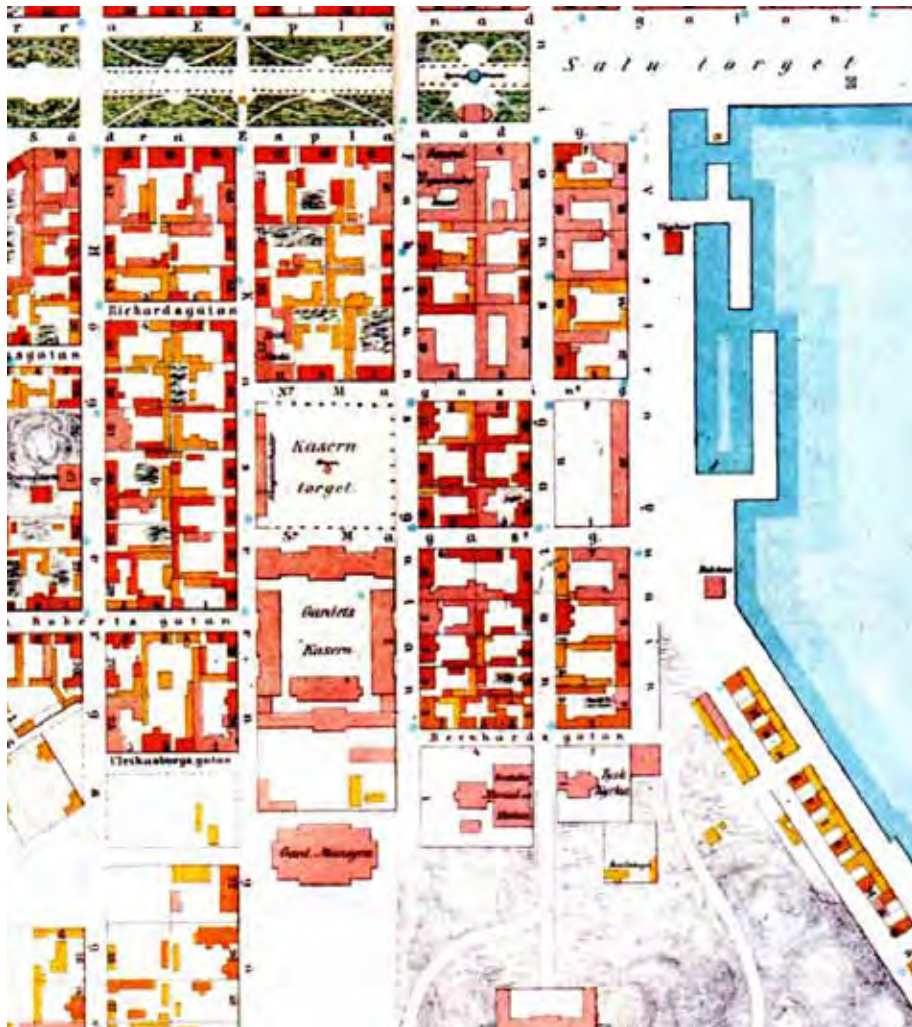
1984 Korkeimman Hallinto-oikeuden toimitilat

Rakennus palautettiin tilarakenteen osalta pitkälti alkuperäiseen asuun: Ylen vuosikymmenien aikana tehdyt lukuisat väliseinät purettiin ja välipohjat palautettiin pihasiipeä lukuun ottamatta alkuperäisiin korkoihin. A-porras eli 1. ja 2. kerroksen välinen pääporras palautettiin. A-portaan läheisyyteen lisättiin uusi hissi. Vuonna 1950 2-kerroksiseksi korotettu piharakennus (autovaja) purettiin ja korvattiin lisärakennuksella, jossa on porrastorni sekä siivouskeskus. Fabianinkatu 15:n ja Unioninkatu 16:n rakennusten väliin rakennettiin siltayhteys.

—

Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska

2 Kasarmi- torin laidalla



Helsingin asemakaavakartta vuodelta 1878. Karttaan on huolellisesti merkitty kaikki rakennukset. Kaikki Ahvenen korttelin rakennukset olivat tässä vaiheessa vielä matalia puurakennuksia. Hietala et. al 2009, 57.

2.1 Kaartinkaupungin Kasarmitorilla

Korkein hallinto-oikeus sijaitsee Kasarmitorin itälaidalla Kaartinkaupungissa. Kasarmitori sisältyi jo Johan Albrecht Ehrenströmin vuonna 1812 laatimaan Helsingin asemakaavaan. 1815–1816 asemakaavassa Kaartinkaupunki oli merkitty puutalojen alueeksi.⁸ Tontinmittauksen jälkeen kaupunki alkoi myydä alueelta tontteja ja alueelle rakennettiin puisia asuintaloja. Nimensä kaupunginosa sai vasta 1959 Kasarmitorin eteläpuolella sijaitsevan Kaartin kasarmin mukaan, jossa toimii nykyisin Suomen puolustusministeriö.⁹

Kasarmitorin nimenä oli aluksi Nya Torget. Torialue tasoitettiin 1815. Engelin suunnittelema kasarmi valmistui 1822, ja pian sen jälkeen torista alettiin käyttää nimeä Kasern Torget. Kasarmitorin nimi vahvistettiin 1836.¹⁰ Kaupunki rakennutti torin keskelle vuonna 1814 yleisen kaivon, joka poistettiin 1865. Torin länsireunaan oli pystytetty muuriin holvattu kivirakennus lihamyymälöitä varten. Maalaisten torikauppa oli määrätty siirrettäväksi Kasarmitorille, koska se entisessä paikassaan Havis Amandan nykyisen patsaan kohdalla ”häiritse senaatin jäseniä näiden kulkiessa virkapaikkaansa”.

8 Stenius 1969, kartta n:o 74.

9 *Helsingin kadunnimet*, Helsingin kaupungin julkaisuja nro 24, 108.

10 *Helsingin kadunnimet*, Helsingin kaupungin julkaisuja nro 24, 108.

Paikalle valmistui jugendtyylinen Selim A. Lindqvistin suunnittelema Kaartin hallimonine myymälöineen 1906.

Helsingistä tuli kauppakaupunki 1860-luvun jälkeen, kun rautatie yhdisti sen Pietariin ja maan pohjoisempiin osiin vesireittien kautta. Kaupunki kasvoi uudelle vuosisadalle tultaessa, mikä heijastui entistä tiiviimpänä rakentamisena keskustassa. Kivitaloja pidettiin paloturvallisina ja edustavina. 1800- ja 1900-lukujen vaihteen molemmin puolin kaupunki kasvoi voimakkaasti ja keskikaupunkia ryhdyttiin rakentamaan tasamittakaavaisina kivitaloina.

Sodan jälkeisinä vuosikymmeninä keskustan vanhoja kivitaloja ei arvostettu ja niitä korvattiin moderneilla liikerakennuksilla. Esimerkiksi Kaartin halli purettiin 1958 ja tilalle rakennettiin uusi liikerakennus.¹¹ Vuonna 1967 purettiin puolestaan Pohjoinen Makasiinikatu 9:n koristeellinen renessanssiasuintalo torin pohjoislaidalta. Vuonna 1973 Kasarmitorille sijoitettiin joukko Itä- ja Pohjois-Helsinkiin liikennöivien bussien päätepysäkkejä. Viimeiset päätepysäkit poistettiin sieltä 2000-luvun alussa, kun pysäköintihallia alettiin rakentaa torin alle.

11 Ollila & Toppari 1975, 113.



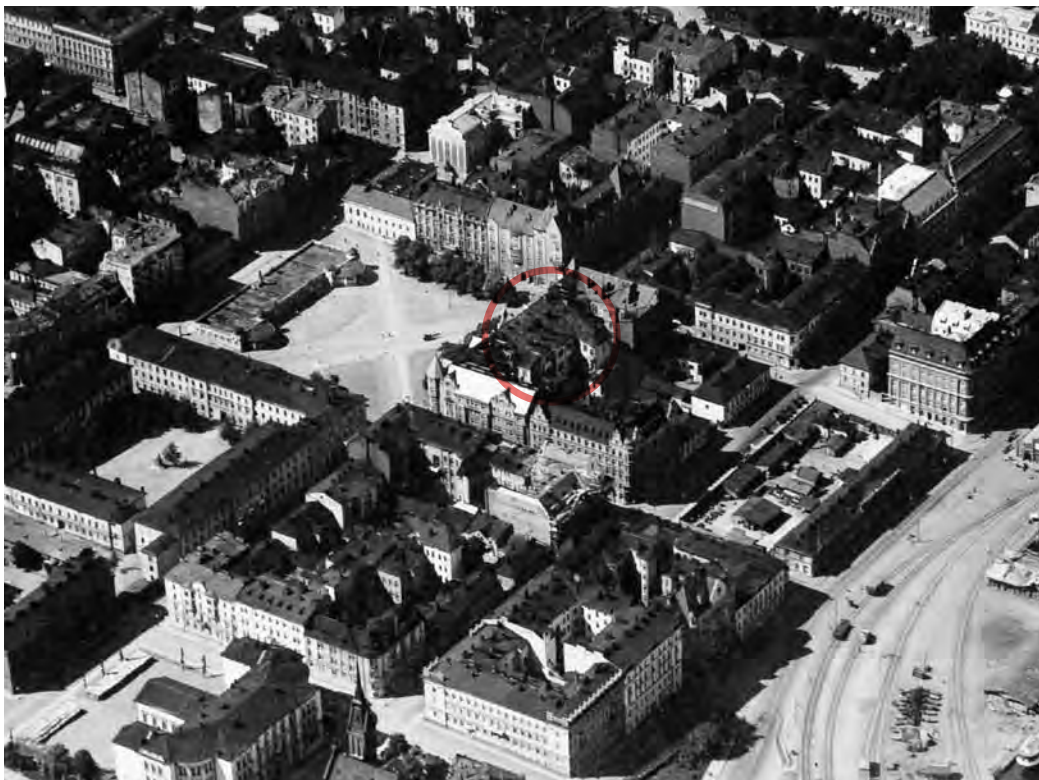
Näkymä Kasarmitorin yli itään vuonna 1898, vain muutamaa vuotta ennen kuin monikerrokiset kivitalot korvasivat puutalojen rivin. Kuvaaja A. E. Rosenbröijer. HKM KA.



Arkkitehti Waldemar Aspelinin asemapiirustus helmikuulta 1901. Helsingin Säästöpankin tontilta purettiin sini-sellä merkityt puutalot. MFA.

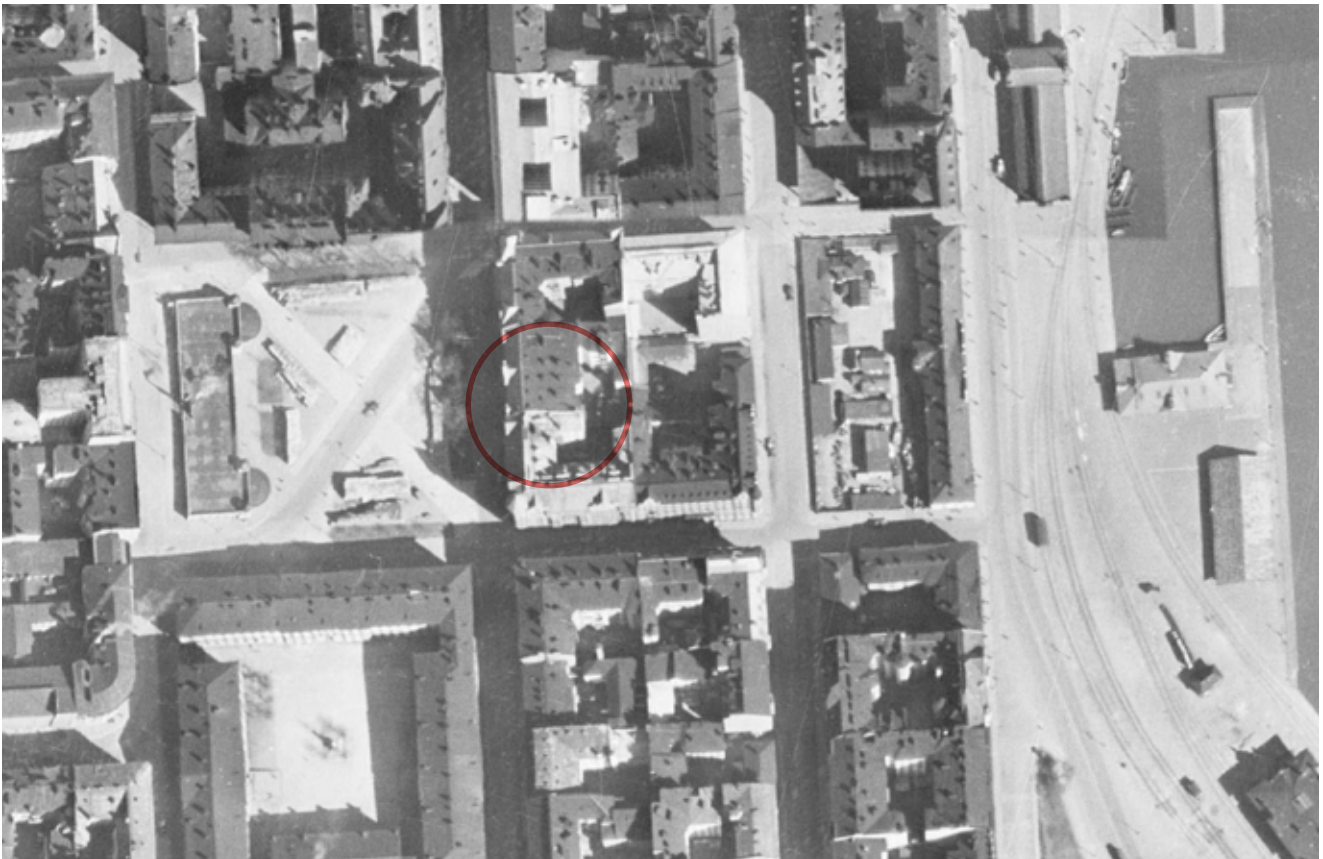


Fabianinkatu 15 ja sen vasemmalla puolella Agronomitalo vastavalmistuneina ennen vuotta 1905, jolloin sen oikealle puolelle valmistui uusi kivitalo. Etualalla Kasarmitorin torikauppaa. HKM KA.



Kaartinkaupungin ilmakeku vuodelta 1932. Helsingin Säästöpankki sijaitsee Kasarmitorin itälaidalla. Unioninkatu 15:ssä sijaitsee vielä matala puurakennus. Kuvassa näkyvät myöhemmin puretut näkyy jugendtyylinen

Kaartin halli, Kasarmitorin länsireunalla ja uusrenessanssityylinen asuintalo Pohjoinen Makasiinikatu 9 torin pohjoislaidan keskellä. HKM KA.



Ilmaortokuva vuodelta 1943 ennen Unioninkadun puoleisen uudisosan rakentamista. Helsingin kaupungin kaupunkimittaustoimisto.



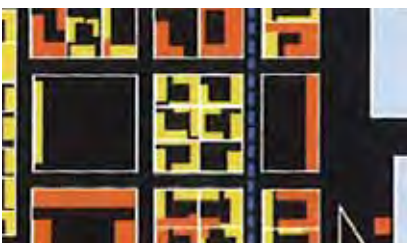
Vuoden 1964 ilmaortokuvassa näkyy 1952 valmistunut Unioninkadun puoleinen uudisrakennus. Autot ovat valloittaneet Kasarmitorin. Helsingin kaupungin geotekninen osasto.



Yleisradion toimitalo kuvattuna keväällä 1963. Kasarmitorille on sijoitettu pysäköintialue.
Kuvaaja Erkki Suonio. Yle Kuvapalvelu.



Ilmaortokuva Ahvenen korttelista lähiympäristöineen vuodelta 2011. Autot ovat siirtyneet Kasarmitorin alle sijoitettuun pysäköintihalliin. © Kaupunkimittausosasto, Helsinki.



1875



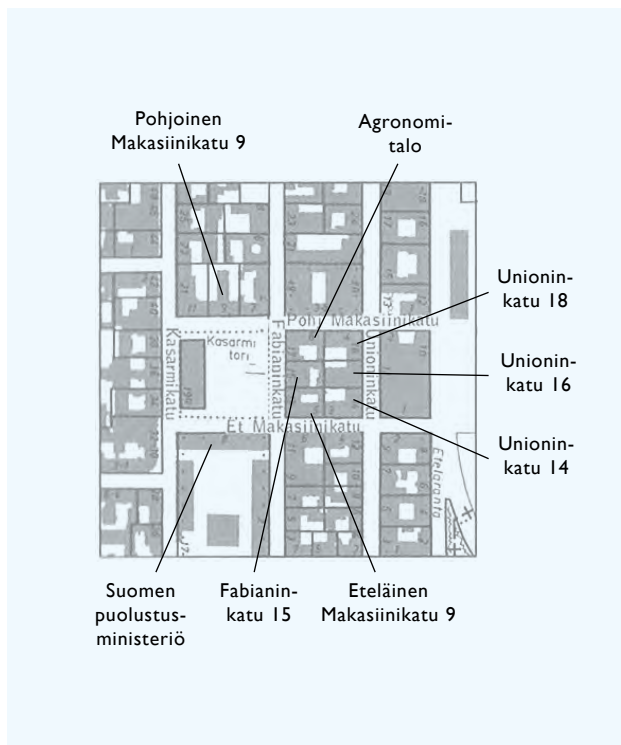
1930



2012

- Puurakennus
- Kivirakennus

Ahvenen kortteli Kasarmitorin itä laidalla muuttui vähitellen puutalokorttelista kivitalokortteliksi. Kuvat on rajattu sivujen 20, 24 ja 26 kartoista kirjasta Unionin akseli – pääkaupungin läpileikkaus.



Kasarmitorin pohjoislaidalla oli runsaasti koristeltu uusrenessanssityylinen, hienostunut asuintalo Pohjoinen Makasiinikatu 9 vuodelta 1894. Se purettiin 1967 ja 1969 sen paikalle valmistui moderni toimistotalo. Manninen 2004, 95.

2.2 Ahvenen kortteli muuttui puutalokorttelista kivitlokortteliksi

Korkein hallinto-oikeus sijaitsee Ahvenen korttelissa, jota rajaavat Pohjoinen Makasiinikatu, Unioninkatu, Eteläinen Makasiinikatu ja Fabianinkatu. Vuoden 1878 Helsingin kartasta näkee, että kaikki korttelin rakennukset olivat tällöin vielä puutaloja. Korttelin lounaiskulmassa oli Eteläisen Makasiinikatu 5:n Rosenkampffin puutalo, jossa asui 1800-luvun alkupuolella mm. Helsingin uudelleenrakennuskomitean esimies Johan Albert Ehrenström. Näihin aikoihin Kasarmitorin itälaidalla oli kolme melko samannäköistä, pihapuis-tikoiden erottamaa kaksikerroksista puutaloa.¹² Keskimmäisen tontin n:o 18 eli Fabianinkatu 15:n osti Helsingin Säästöpankki rouva Rosa Josefina Kjellbergiltä¹³ 6.8.1900. Helsingin Säästöpankin talon rakentaminen alkoi 1901, kun tontilla ollut puurakennus piharakennuksineen oli huu- tokaupattu, purettu ja ja siirretty pois.¹⁴ Yleisradio muutti taloon 1934 ja vuonna

1951 radio laajeni marmoritalon selkäpuolelle Unioninkatu 16:een vanhojen puutalojen paikalle tontille n:o 13. Tontit 18 ja 13 yhdistettiin vuonna 1982 vahvistetussa asemakaavassa tontiksi 19. Kolmas torin laidan puutaloista sijaitti Fabianinkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun kulmassa. Sen paikalle valmistui 1901 Gesellius, Lindgren & Saarisen suunnittelema kivinen jugendtyylinen Agronomitalo, jossa myös Yleisradio on ollut aiemmin vuokralaisena.¹⁵ Tämä Helsingin arvovakennuksiin kuuluva talo muodostaa parin entisen Rosenkampffin talon kulmaan pystytetylle jugendtyyliselle Torilinnalle. 1960-luvulle asti oli Eteläisen Makasiinikadun ja Unioninkadun kulmassa jäljellä varakkaille venäläisille kauppiasperheille viisikerroksinen rakennus vuodelta 1897.¹⁶ Korttelin koilliskulman Georg Nummelinin suunnittelema Unioninkatu 18:n rakennus valmistui vuonna 1933.¹⁷

12 Ollila & Toppari 1975, 112.

13 Ollila & Toppari 1975, 112.

14 HBL n:o 57 28.2.1901, 3.

15 www.agronomiliitto.fi

16 Ollila & Toppari 1975, 112–113.

17 www.korttelit.fi/rakennus.php/id/82

3 Helsingin Säästöpankin aika 1900–1933

3.1 Rakennuttaja Helsingin Säästöpankki

Säästöpankit muodostavat Suomen vanhimman pankkiryhmän. Ensimmäinen Säästöpankki perustettiin Turkuun vuonna 1822. Säästöpankit perustettiin vähävaraisia ja palvelusväkeä varten. Toiminnalla oli myös selkeitä sosiaalisia tavoitteita: tarkoitus oli opettaa kansaa säästäväisyyteen. Säästäväisyyden edistäminen on edelleenkin kirjattu säästöpankkilakiin Säästöpankin erityistarkoitukseksi. Säästöpankkien perustaminen käynnisti kaikille kansalaisille tarkoitetun pankki- ja talletustoiminnan. Säästöpankkien avulla myös maaseudulla siirryttiin rahatalouteen 1890-luvulla.¹⁸

Helsingin Säästöpankki, Helsingfors Sparbank, perustettiin 19.12.1825 ja toiminta alkoi 8.4.1826 tullijohdon tiloissa senaatin talon siipirakennuksessa nykyisen Aleksanterinkadun puolella.¹⁹ 2.10.1841 pankki muutti raatihuoneelle.²⁰ Vuoden 1871 alusta tuli voimaan sääntö, että käteinen ja arvopaperit tuli voida säilyttää

paloturvallisessa kassaholvissa ja pankki muutti Unioninkatu 19:n holvillisiin vuokratiloihin marraskuussa 1871.²¹ Asiakasmäärän kasvun myötä Unioninkadun tilat kävivät pieniksi ja epämukaviksi jo pian ja pankki muutti uusiin vuokratiloihin Korkeavuorenkatu 30:een 1.6.1886.²²

Vuonna 1888 ehdotettiin oman rakennuksen rakentamista jo paloturvallisuussyistäkin, mutta jälleen kerran pankki muutti vuokratiloihin ja avasi toimintansa 1.6.1891 arkkitehti Theodor Höijerin suunnittelemassa Kaleva-yhtiön uusrenessanssitalossa Uudenmaankadulla²³, josta myöhemmin tuli Tullihallituksen talo. Vuonna 1896 Säästöpankki avasi sivukonttorin Sörnäisiin ja vuonna 1900 Ruoholahdenkadulle.²⁴ Oma pääkonttori rakennettiin Kasarmitorin itä laidalle 1900–1902. Vuonna 1926 Helsingin Säästöpankki oli Suomen toiseksi suurin pankki.²⁵

¹⁸ Kuusterä 1995.

¹⁹ Hästesko 1926, 11.

²⁰ Hästesko 1926, 15.

²¹ Hästesko 1926, 22–23.

²² Hästesko 1926, 35.

²³ Hästesko 1926, 36.

²⁴ Hästesko 1926, 40.

²⁵ Hästesko 1926, 98.



Arkkitehti Waldemar Aspelin (1854–1923) Daniel Nyblinin ateljeessa otetussa henkilökuvassa. Wikimedia.

3.2 Arkkitehti Waldemar Aspelin 1854–1923

S. 26.9.1854, Kosken rautatehdas, Perniö²⁶

K. 10.11.1923, Helsinki

Waldemar Johannes Aspelin syntyi 26.9.1854 Koskella. Hänen isänsä oli Kosken rautaruukin johtaja Wilhelm Aspelin.²⁷ Waldemar Aspelin kävi ensin Boråsin teknillisen opiston Ruotsissa, jonka jälkeen hän harjoitteli arkkitehdin ammattia viisi vuotta arkkitehti Theodor Höijerin toimistossa. Höijerin arkkitehtuurilla oli suuri vaikutus Aspeliiniin myöhemmin. Aspelin opiskeli arkkitehdiksi Helsingissä Polyteknillisessä opistossa vuosina 1883–1886. Opiskeluaikana hän työskenteli arkkitehti Frans Sjöströmin ja arkkitehti Gustaf Nyströmin toimistoissa Helsingissä.²⁸ Opintojensa jälkeen Aspelinilla oli oma toimisto Haminassa 1887–1889, minä aikana hän ehti suunnitella useita rakennuksia Haminaan ja muualle maahan. Esimerkiksi vuonna 1889 valmistunut näyttävä, puinen kaupunkipalatsi Haminan Fredrikinkatu 1:ssä sekä Haminan puinen säästöpankki vuodelta 1888 ovat hänen suunnittelemiään. Vuonna 1889 Aspelin siirsi toimistonsa Helsinkiin ja 1894 hän perusti yhteisen toimiston arkkitehti Carl Ricardo Björn-

bergin kanssa.²⁹ Arkkitehdin työnsä ohella Aspelin toimi piirustuksen opettajana taideteollisuusyhdistyksen keskuskoulussa sekä Läroverket för gossar och flickor -koulussa.³⁰

Aspelin oli tuottelias suunnittelija, jonka kädenjälki näkyy Helsingin katukuvassa yhä edelleen. Hänen pääkaupunkiin suunnittelemansa rakennukset käsittävät pääasiassa uusrenessanssi-tyylisiä asuin-kerrostaloja, joista 1890-luvulla suunnitellut Bulevardi 12 ja Bulevardi 14 Vanhan kirkon puiston laidalla sekä Eteläranta 4 sijoittuvat näyttävälle paikoille kaupungissa. Vuosisadan alussa valmistuivat hänen suunnittelemansa merkittävät uusrenessanssityyliset pankit: Pohjoismaiden Osakepankin palatsi Viipuriin sekä Helsingin Säästöpankin talo. Aspelinin Oy Fazer Ab:lle suunnittelema teollisuusrakennus Mestaritalo Telakkakadun ja Tehtaankadun kulmassa sai valmistuessaan 1898 osakseen suurta huomiota.³¹ Muita hänen Helsinkiin toteutettuja rakennuksia ovat

²⁶ HBL 12.11.1923, 1.

²⁷ MFA:n nettisivujen arkkitehtiesittely, Waldemar Aspelin.

²⁸ Palmen 1899.

²⁹ MFA:n nettisivujen arkkitehtiesittely, Waldemar Aspelin.

³⁰ ARK 9/1923, 139.

³¹ MFA:n nettisivujen arkkitehtiesittely, Waldemar Aspelin.

Waldemar Aspelin suunnitteli Pohjoismaiden Osakepankin pääkonttorin Viipuriin 1898–1901. Rakennuksen julkisivu tehtiin graniitista. Rauske 2009, 126.



mm. Yrjönkatu 11, Länsiranta 4 ja Borgströmin tupakkatehtaan rakennukset Kanavatorin varrella. Lisäksi hän suunnitteli Hangon kylpylaitoksen kasinon sekä useiden herraskartanoiden pää- ja talousrakennuksia.³²

Arkkitehti Waldemar Wilenius kirjoitti vuonna 1905 Aspelinista teoksessaan *Öfversikt af byggnadskonsten i Finland under åren 1880–1905*, että Aspelin seurasi toiminnassaan 1890-luvun alkupuolella yleistä tyyliä, mutta sen jälkeen käytti sekoituneempia muotoja, kuten Unioninkatu 22:n ja Yrjönkatu 11:n rakennuksissa, joissa on muistumia roomanisista ja goottisista muodoista, useimmiten kuitenkin hieman kankeasti teostensa päälle liitettynä. Wilenius mainitsee näiden joukosta Puistokatu 1:n ja pitää sitä hyvin onnistuneena ja ympäristönsä hyvin huomioon ottavana.

32 ARK 9/1923, 139.

Viipurin Pohjoismaiden Osakepankin palatsia hän piti parhaana siihen mennessä rakennetuista Aspelinin töistä. Wilenius kirjoittaa Aspelinin pitäytyneen mieluummin vanhoillisissa muodoissa kuin kokeilleen uusia.³³

Muistokirjoituksessa vuodelta 1923 arkkitehti Birger Brunila kirjoittaa, että Aspelinin rakennuksille olivat ominaista hyvät pohjat ja vakaa suunnitelman läpivienti. Brunila toteaa Aspelinin käyttäneen mieluiten renessanssityyliä, jota hän hallitsi varmallalla otteella saavuttaen joskus tietynlaista monumentaalisuutta, kuten hänen firenzeläisestä renessanssista vaikutteita saaneissa pankkirakennuksissaan.³⁴

Useat Waldemar Aspelinin suunnittelemissa rakennuksissa on sittemmin luokiteltu rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittäviksi.

33 Vehanen, Arja. Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska Ky. *Fabianinkatu 15 ja Unioninkatu 16 – rakennusten historiasta*. 6.3.1980. MV.

34 Vehanen 1980.



Helsingin Säästöpankin pankkisali, joka sijaitti rakennuksen toisessa kerroksessa. Tilassa on ollut upea mosaiikkibe-tonilattia. Kuva on vuodelta 1927. Kuvaaja Eric Sundström. HKM KA.

3.3 Helsingin Säästöpankki rakentaa oman pääkonttorin

Säästöpankin asiakaskunnan kasvamisen myötä Kalevan talon vuokratilat kävivät ahtaiksi ja päätettiin vihdoinkin rakentaa oma pankkirakennus.³⁵ Helsingin Säästöpankki osti Fabianinkatu 15:n tontin numero 18 6.8.1900 rouva Rosa Josefina Kjellbergiltä 110 000 markan hinnasta rakentaakseen paikalle ajanmukaisen liiketalon.³⁶ Pankki asetti elokuussa 1900 rakennustoimikunnan, johon kuuluivat pormestari E. Öhman, kamarineuvos V. Dittmar, hovineuvos E. Juselius, pankin kamreeri H. Serenius ja arkkitehti Waldemar Aspelin edistämään hanketta. Toimikunta päätti toteuttaa Aspelinin laatimien piirustusten mukaisen rakennuksen ja pankin johtokunta hyväksyi ne lopullisesti saman vuoden marraskuussa, jonka jälkeen maistraattiin jätettiin rakennuslupahakemus.³⁷

35 Hästesko 1926, 40.

36 HBL 28.2.1901.

37 HBL n:o 57 28.2.1901, 3.

Tontilla ollut kaksikerroksinen puutalo piharakennuksineen huutokaupattiin 2.3.1901, purettiin ja siirrettiin pois.³⁸

Uuden kivirakennuksen rakennustyöt alkoivat keväällä 1901. Rakentamistyö ja osa rakennustarvikehankinnoista annettiin urakkana rakennusmestari Juho Ahteelle. Urakkasumma oli 230 000 mk. Rakennuskohteen kokonaiskustannukset nousivat 624 000 markkaan tontin hinta mukaanluettuna.³⁹ Talo valmistui aikataulussaan ja se otettiin käyttöön 9. kesäkuuta 1902.⁴⁰

Helsingin Säästöpankin pääkonttori uuden talon toisessa kerroksessa avattiin juuri käyttöönottopäivänä.⁴¹ Nelikerroksisen liiketalon rakentaminen oli pankille liiketoimintaa ja laskelmien mukaan sen vuokratuloja oli määrä kertyä maantaso-kerroksen liikehuoneistoista jopa 5 000

38 HBL n:o 57 28.2.1901, 3.

39 Vehanen 1980.

40 HBL n:o 57 28.2.1901, 3.

41 Vehanen 1980.

Pankin hallitus 2. kerroksen johtokunnan salissa kuvattuna todennäköisesti vuonna 1926. Hästesko 1926.



Päivälehdessä 6.6.1902 julkaistiin Helsingin Säästöpankin ilmoitus. KA.

Helsingin Säästöpankki

muutetaan **kesäkuun 9:stä päivästä** säästöpankin omaan taloon **Faabianinkatu N:o 15** Kasarmitorin varrella.

Avoimna arkipäivinä klo 1/26—7 i. p. 4192

markkaa.⁴² Joulukuussa 1900 tehtiin Svenska Klubbenin kanssa 10 vuoden sopimus kolmannen kerroksen tilojen ja tiettyjen neljännen kerroksen tilojen vuokraamisesta. Vuosivuokra oli 6 300 mk.⁴³ Neljännen kerroksen asunto vuokrattiin pankin kamreeri Sereniukselle 2 800 markan vuosivuokrasta.⁴⁴ Koko talosta saatiin vuosittain noin 14 000 markkaa.⁴⁵

Pankin historiikin mukaan talo herätti oikeutetusti huomiota sekä tyylikkyytensä että Ruskealan marmorista tehdyn julkisivunsa puolesta. Rakennus käsittää neljä kerrosta ja toiseen kerrokseen sijoittuivat säästöpankin suuret, tyylipuhtaat huoneet.

42 HBL n:o 292 28.11.1900, 5.

43 Vehanen 1980.

44 Vehanen 1980.

45 HBL n:o 292 28.11.1900, 5.

neet. Erityistä huomiota kiinnittivät pankkisalisiin puusepän työnä tehtyine sisustuksineen.⁴⁶

HELSINGIN SÄÄSTÖPANKKI MYY TALON YLEISRADIOLLE

Jo aiemminkin esillä ollut ajatus pankin pääkonttorin keskeisemmästä sijainnista nousi esille 1929. Helsingin Säästöpankki päätyi ostamaan kiinteistön Aleksanterinkatu 7, missä pääkonttori avattiin kesäkuussa 1932. Fabianinkatu 15:n kiinteistön myyminen osoittautui vaikeaksi. Svenska Klubben harkitsi ostamista, mutta asia raukesi. Valtio osti rakennuksen huhtikuussa 1933 tarkoituksenaan sijoittaa sinne koko yleisradiotoiminta.⁴⁷

46 Hästesko 1926, 41.

47 Vehanen 1980.

3.4 Suunnitteluratkaisun kuvaus

Helsingin Säästöpankin nelikerroksisen liiketalon julkisivussa käytettiin – ensimmäistä kertaa tähän tarkoitukseen Suomessa – väriltään harmaanvalkearaidallista Ruskealan marmorista. Sokkeli tehtiin graniitista, julkisivun kantavat pilasterit tehtiin hakkaamattomasta marmorista, ja pinnat sekä listat hienoksi hakatusta marmorista. Geologinen komissio oli tutkinut marmorin sopivuuden julkisivumateriaaliksi. Julkisivusta tuli varsin edustava, kun kadunpuoleisissa ikkunoissakin käytettiin tammea.⁴⁸ Uusrenessanssityylinen Fabianinkatu 15 herätti ilmeisesti aikanaan enemmän huomiota julkisivumateriaalinsa kuin ajanmukaisen arkkitehtuurinsa vuoksi. Kohdetta ei laajemmin esitelty arkkitehtuurilehdistössä.⁴⁹

Julkisivusommitelma on symmetrinen. Keskilinjaa korostaa poikkipääty ja rakennuksen reunoja matalammat pienet päädyt, jotka nousevat räystäslinja yläpuolelle. Rakenteellista jakoa korostavat julkisivussa näkyvät kivipilarit. Keskimmaisessä frontonissa on vuosiluku ”1901” ja Helsingin kaupungin vaakuna. Rakennuksen harja on samalla korolla kuin naapurirakennusten, mutta balustradikaiteella koristettu räystäslinja ei. Viereiset rakennuk-

set ovat samanaikaisia jugendrakennuksia. Katujulkisivun ikkunat ovat erilaisia joka kerroksessa, mutta niissä on toistuvana teemana jugendtyylille ominaiset pieniruutuiset yläikkunat. Rakennuksen katto on jyrkempi torin suuntaan kuin pihalle. Kadun puolen lape oli joko lasitettua tai lasittamatonta kattotiiltä ja pihan puolella käytettiin peltiä. Kadunpuoleiset ikkunat ja ovet olivat lakattua tammea. Pääoven yläikkunoissa on ilmeisesti ollut värikästä, jugendtyylistä lyijylasia ja julkisivupiirustukseen on hahmotettu komeat valaisimet ovea reunustamaan. Säästöpankin talon arkkitehtuuri edustaa ajalleen tyyppillistä ”julkisivuarkkitehtuuria”.

Pihajulkisivu on katujulkisivua huomattavasti yksinkertaisempi eikä siitä ole olemassa arkkitehti Aspelinin laatimaa piirustusta. Se on rapattu ja maalattu. Pihan ikkunanpuitteet tehtiin maalatusta puusta ja ikkunat ovat puitejaoltaan yksinkertaisempia kuin kadun puolella. B- ja C-portaissa on parvekkeita.

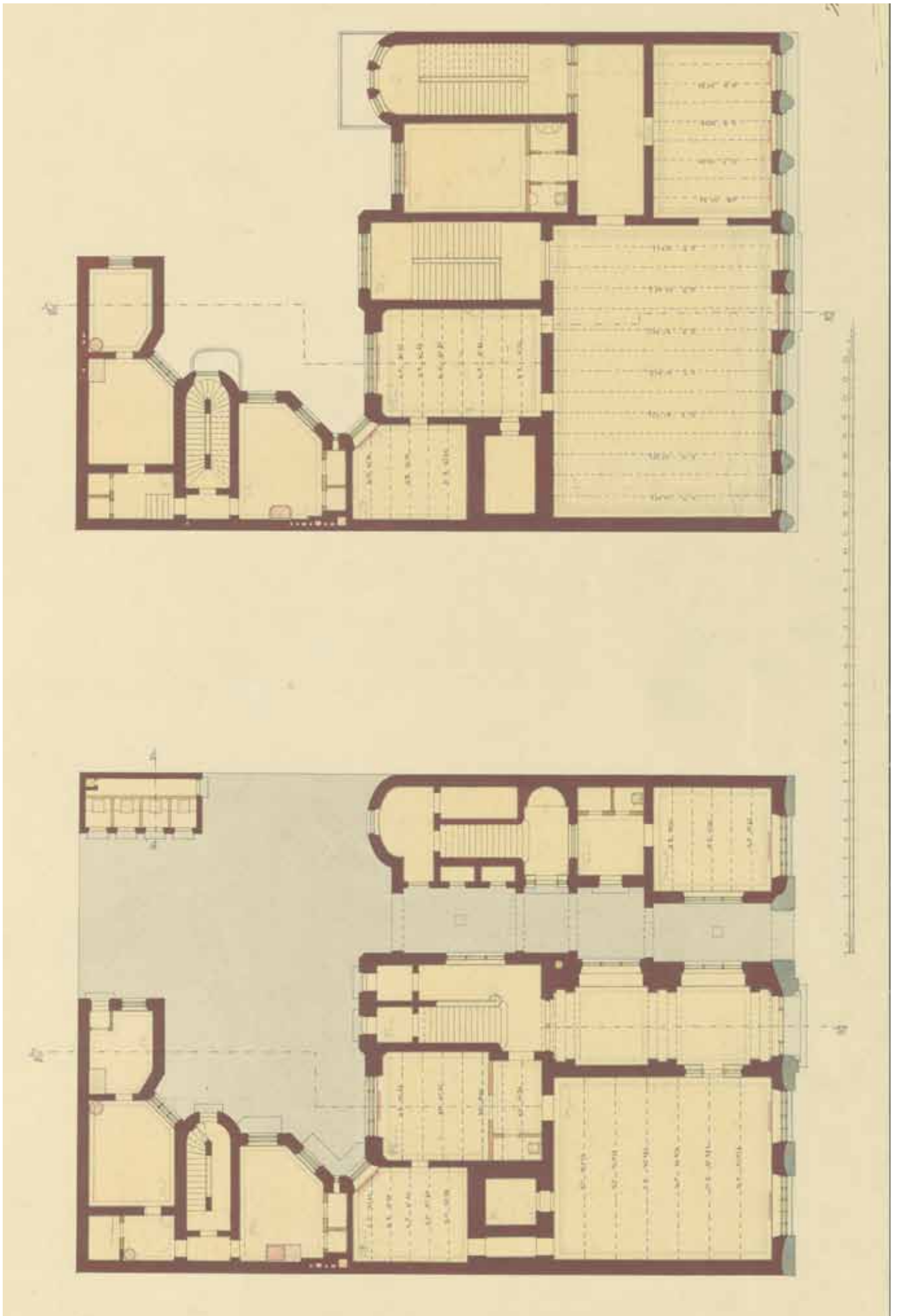
Rakennuksen ulkoseinät olivat osittain kiveä ja osittain muuratut. Pystyrakenteissa ei tiettävästi ole käytetty teräsrakenteita. Välipohjista kolme oli kappaholveja ja ylimmät välipohjat olivat puurakenteisia. Rautaprofiileiden varaan ladottuja kappaholveja pidettiin paloturvallisina.

48 HBL n:o 57 28.2.1901, 3.

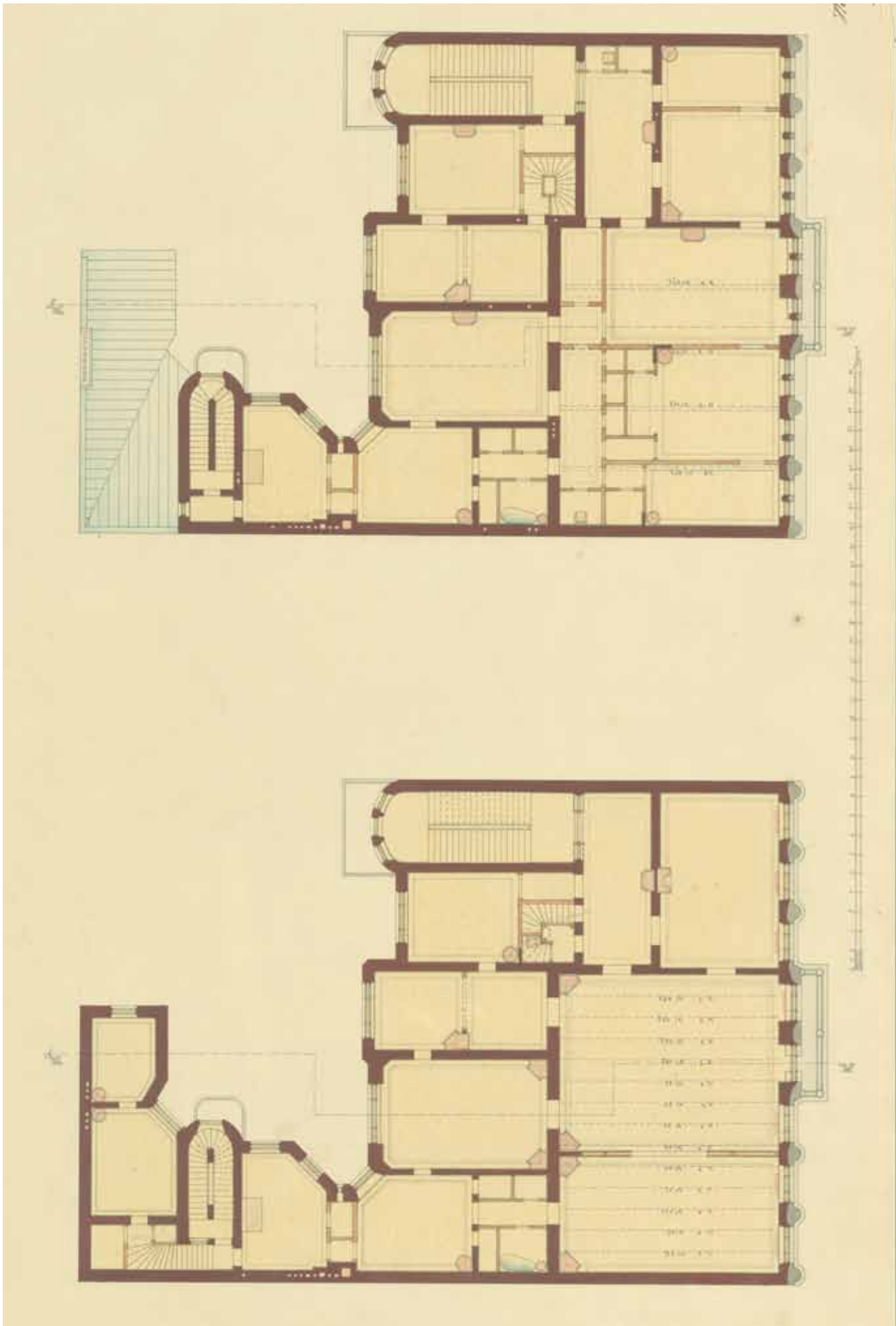
49 Vehanen 1980.



Helsingin Säästöpankin uudisrakennus. Kellarikerroksen pohja. Arkkitehti Waldemar Aspelin. Helmikuu 1901. MFA.



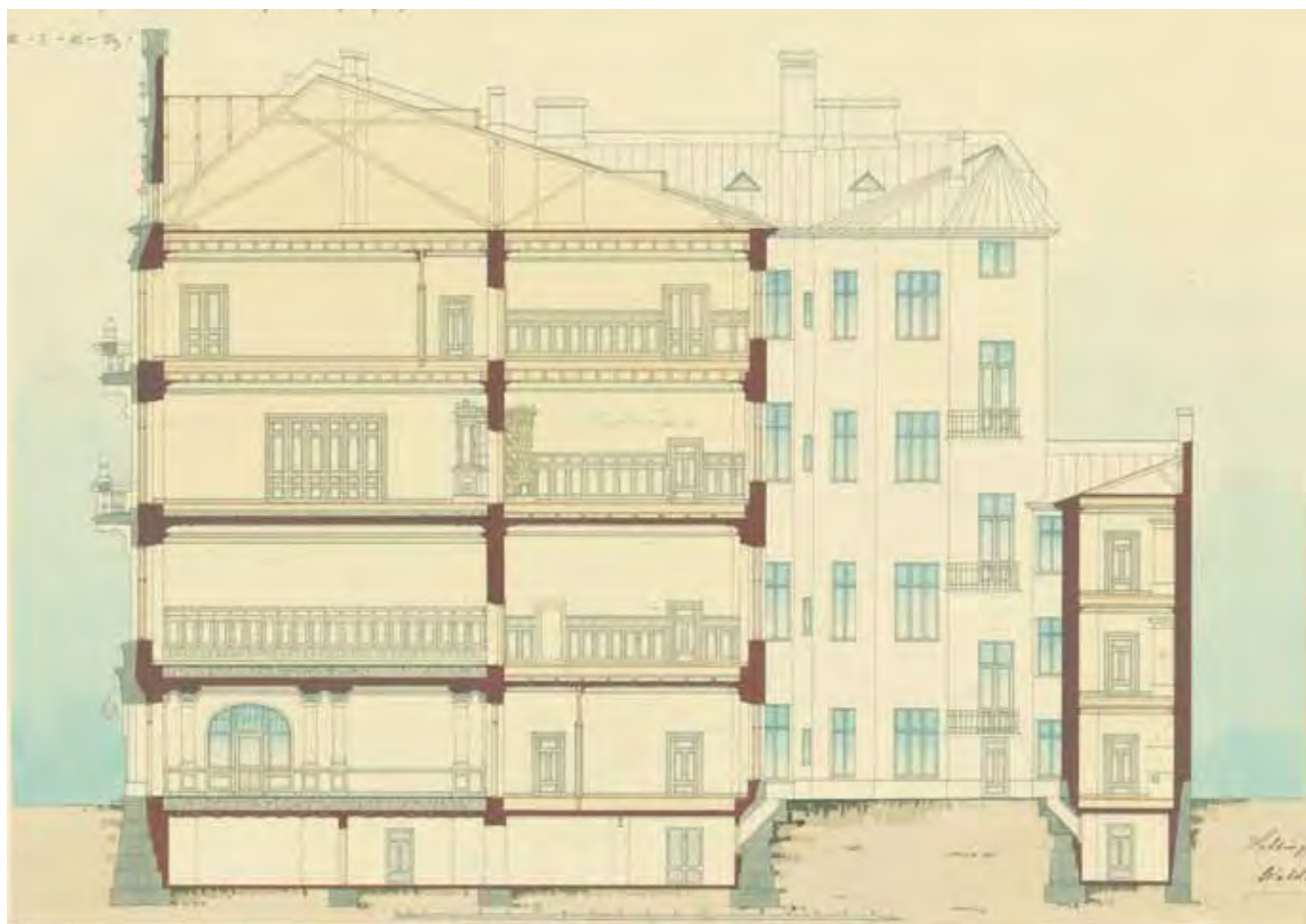
2. ja 1. kerroksen pohjat. Arkkitehti Waldemar Aspelin. Helmikuu 1901. MFA.



4. ja 3. kerroksen pohjat. Arkkitehti Waldemar Aspelin. Helmikuu 1901. MFA.



Julkisivu Fabianinkadulle. Arkkitehti Waldemar Aspelin. Helmikuu 1901. MFA.



Leikkaus A–B. Arkkitehti Waldemar Aspelin. Helmikuu 1901. Rakennus perustettiin hiekkamaalle kylmämuurin varaan. Kuva havainnollistaa välipohjarakenteita: alempien kerrosten välipohjat ovat kivi- ja rautarakenteisia, kun taas ylempien kerrosten välipohjat ovat puisia. Lisäksi kuvassa näkyvät kellarikerrokseen pihan puolelta valoa tuovat ikkunakuulut. MFA.

4 Myöhemmät vaiheet

4.1 Yleisradion aika 1933–1980

4.1.1 Yleisradion varhaiset vaiheet

Radiotoiminta alkoi Suomessa 1920-luvulla muun maailman kehitystä seuraten. Toiminnan perustaa loivat radioamatöörit. Radiolähetyksiä kokeiltiin eri puolilla maata, mutta aluksi kuunneltiin lähinnä ulkomaisia lähetyksiä kotimaisten ollessa vielä muotoutumassa.⁵⁰ Radioasemia syntyi vuoteen 1924 mennessä kaikkiaan 1254, mutta merkittäviä, laajemman kuulijakunnan tavoittavia yleisradioasemia oli tuolloin Suomessa kolme: Radiopataljoonan asema Helsingin Katajanokalla, Radiola Helsingissä sekä Tampereen Radion asema.⁵¹

Vuonna 1924 asetettiin väliaikainen radiokomissio laatimaan ehdotus valtakunnallisen yleisradiotoiminnan järjestämiseksi. Komissiossa olivat edustettuina niin sanomalehdistö ja radioliikkeet kuin myös lennätinhallitus, kulkulaitosministeriö, puolustusvoimat, suojeluskuntajärjestö, Suomen Tietotoimisto ja eri paikkakuntien radioyhdistykset. Lisäksi sitä täydennettiin vielä erityisesti maatalousjärjestöjen edus-

tuksella. Joulukuussa 1924 komissio julkaisi ehdotuksensa, jonka mukaan ohjelmayhtiölle ehdotettiin monopolioikeutta talouden ja myös sisällön laadun turvaamiseksi. Radion käyttö mainontaan tai ”yksityisiin taloudellisiin tarkoituksiin” haluttiin estää. Valtio huolehtisi lähetyksensä toiminnasta.⁵²

Yleisradiotoiminnan järjestäminen tapahtuikin pitkälti radiokomission esittämien suuntaviivojen mukaisesti, ja vuonna 1926 perustettiin ohjelmapuolesta vastaamaan O.Y. Suomen Yleisradio – A.B. Finland Rundradio. Taustalla oli laaja joukko yhteiskunnallisia toimijoita ja taloudellisia laitoksia. Lähetysten teknisestä puolesta huolehti kulkulaitosministeriön alainen posti- ja lennätinhallitus ja siellä yleisradiokonttori.

Ensimmäiset Yleisradion lähetykset lähetettiin syyskuussa 1926 edeltäjän, Suomen Radioyhdistyksen, tiloista Unioninkatu 20:stä, jotka nekin siirtyivät Ylelle.⁵³ Alussa ohjelmaa lähetettiin neljänä päivänä viikossa noin klo 19–22, mutta alusta asti johtokunnan pyrkimys oli saada lähetykset jokapäiväisiksi. Jo joulukuun alusta

⁵⁰ Ilmonen 1996, 21.

⁵¹ Lyytinen 1996, 19–20.

⁵² Lyytinen 1996, 21.

⁵³ Lyytinen 1996, 30.

1926 lähetyksiä oli päivittäin klo 12–13 ja klo 18–22 sekä lisäksi sunnuntaisin lähetettiin iltapäiväkonsertti klo 17–18.⁵⁴

Toiminnan näin laajetessa vanhat tilat kävivät nopeasti pieniksi. Jo vuoden 1927 kesänä Yleisradion toiminta siirrettiin uusiin tiloihin ns. Vanhaan pasaasiin Säästöpankkien Keskus-Osakepankin Aleksanterinkatu 46:ssa sijaitsevan talon ylimpään kerrokseen. Nämä tilat käsittivät yhdeksän huonetta ja keittiön, tosin kolme huonetta yhdistettiin suureksi studioksi. Lisäksi oli myös pieni studio sekä kuuluttamo, konttori ja toimistohuone, johtokunnan huone, taiteilijoiden odotushuone sekä nuottikirjasto. Kaksi studiota paransi palvelun laatua, sillä aiemmin oli moitittu pitkiä taukoja ohjelma- ja numeroiden välillä. Nyt voitiin lähetykset yhdistää suoraan toiseen studioon, jonne esittäjä oli jo asettunut valmiiksi.⁵⁵ Ohjelmat olivat aluksi suorina lähetyksiä, äänen taltiointiin saatiin mahdollisuudet vasta vuoden 1934 lopusta lähtien.⁵⁶

4.1.2 Yleisradio saa oman talon

Vuosi 1934 oli merkittävä Ylen toiminnan kannalta. Vuosikautia vireillä ollut hanke yleisradiotoiminnan uudelleen järjestämiseksi toteutettiin vihdoin. Saman katon alle yhdistettiin sekä ohjelmatoiminta, josta oli siihen saakka huolehtinut O.Y. Suomen Yleisradio – A.B. Finlands Rundradio, että lähetystekninen puoli, joka oli ollut posti- ja lennätinhallituksen hoidettavana. Toiminnan tosiaan saivat myös oman, yhteisen katon, kun Yleisradio pääsi kesälä 1934 siirtymään uusiin tiloihin, Fabianinkatu 15:ssä sijaitsevaan Radiotaloon.⁵⁷

54 Lyytinen 1996, 35.

55 Lyytinen 1996, 37.

56 Lyytinen 1996, 33.

57 Lyytinen 1996, 85.

Myös yhtiön nimi muutettiin yhtiökokouksen päätöksellä lyhyempään ja vähemmän kaksikieliseen muotoon O.Y. Suomen Yleisradio A.B. 18.6.1934⁵⁸ ja vuonna 1944 se muuttui Oy Yleisradio Ab:ksi.

Aiemmat vuokratilat olivat olleet vain väliaikaisratkaisuja. Jo lokakuussa 1931 Yleisradion johtokunta esitti hallintoneuvostolle toiveen uudesta radiotalosta.⁵⁹ Vuoden 1933 alussa posti ja lennätinhallituksen lennätinosasto ja Oy Suomen Yleisradio asettivat Studiotoimikunnan selvittämään Ylen tilantarvetta ja mahdollisia ratkaisuja ajanmukaisen studiohuoneiston hankkimiseksi. Toimikuntaan kuuluivat insinöörit T. K. Laakso ja K. S. Sainio, toimitusjohtaja H. J. W. Walldén, professori V. Ylöstalo, filosofian tohtori Toivo Haapanen ja prokuristi A. Deinert.⁶⁰ Komitean ehdotuksesta kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö osti vuonna 1933 Helsingin Säästöpankin entisen toimitalon ja tontin Yleisradiolle. Kauppakirja allekirjoitettiin 12.4.1933⁶¹ ja kauppahinta oli 3,5 miljoonaa markkaa. Yleisten rakennusten ylihallitus antoi muutostyöt arkkitehti Eino Schroderuksen tehtäväksi. Virallisena tilaajana toimi posti- ja lennätinhallitus.⁶² Työt aloitettiin syyskuussa 1933 ja ne valmistuivat seuraavan vuoden aikana niin, että Yleisradio pääsi muuttamaan taloon 10.6.1934. Viimeistelytöitä jatkettiin vielä syksyyn ja tupaantuliaisia vietettiin lokakuun 21. päivänä samana vuonna.⁶³

58 Lyytinen 1996, 85–86.

59 Lyytinen 1996, 87.

60 ARK 11/1934, 157.

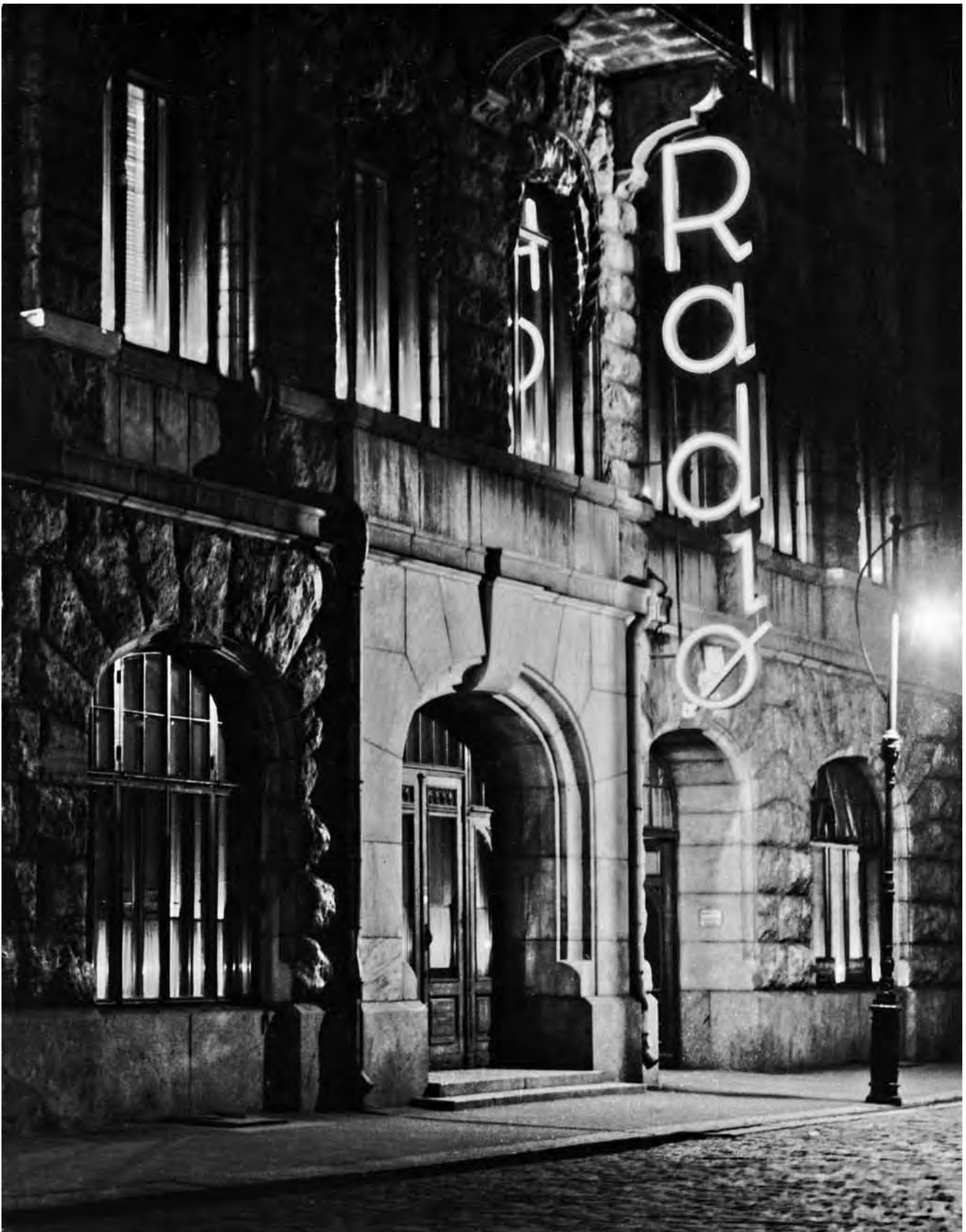
61 Tästä on lähteissä kahta päivämäärää:

4.4.1933 (Arkkitehti-lehden artikkelissa) ja

12.4.1933 (Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosikertomus sekä Suomi, s. 141. Näin ollen on arveltu jälkimmäisen päivämäärän olevan luotettavampi.

62 Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosikertomus 1933.

63 Suomi 1951, 141–142.



Ylen aikana rakennus tunnettiin Radiotalona. Kuva on 1930-luvulta. HKM KA.



Radiotalon katunäkymä 1930-luvun valokuvassa. Yle Kuvapalvelu.



Radiotalon 2. kerroksen tila 1930-luvulla.
Huone oli säästöpankin aikaan johtokunnan
huone. Yle Kuvapalvelu.



Radiotalon orkesteristudion
odotushuone 1930-luvulla.
Kuvaaja Neittamo. Yle Kuvapalvelu.



Fabianinkatu 15:n 2. kerroksen studio 1930-luvulla. Kyseessä on entinen pankkisali. Yle Kuvapalvelu.



Musiikkistudio I kuvattuna 1930-luvulla. Kaarevien ikkunoiden takana on tarkkaamo. Yle Kuvapalvelu.

Radiotalon Studio 3 kuvattuna vuonna 1935. Tarkkaamot näkyvät syvennyksessä olevien ikkunoiden takana. Vasemmalla oleva lavasteovi oli kuunnelmia varten. Pöydällä näkyy mikrofoneja. Yle Kuvapalvelu.



Fabianinkadun Radiotalon E-tarkkaamo sekä taustalla näkyvä studio kuvattuna vuonna 1938. Yle Kuvapalvelu.





Radiotalon studion O-tarkkaamo vuonna 1936. Yle Kuvapalvelu.



Fabianinkadun kuunnelmastudio, todennäköisesti studio 3. Vasemmalle sijoittuvat tarkkaamot. Pöydillä on sokeripalamikrofoneja. Kuva on 1930-luvulta. Yle Kuvapalvelu.

Fabianinkadun julkisivu kärsi jatkosodan pommitusten aikana. Kuva on otettu 7.2.1944. Yle Kuvapalvelu.



Radiotalon kuunnelma-studio 3 kuvattuna 1944. Vasemmalla taustaseinää on vahvistettu tarkkaamon ikkunan alta. Samalla seinustalla on tehosteovet. Huoneen keskellä on kuusikulmainen mikrofoni-pöytä. Yle Kuvapalvelu.





liro oli Fabianinkadun Radiotalon modernein kuunnelmastudio. 17.10.1967 otetussa kuvassa Kauko Kokkonen (vas.) tutkii rooliaan, Eero Levaluoma ohjaa, Pertti Roisko ja Matti Nieminen miekkailevat ja Severi Seppänen kannustaa. Kuvaaja Håkan Sandblom. Yle Kuvapalvelu.



Arkkitehti Eino Schroderus.
ARK 10–11/1950, 17.

4.1.3 Arkkitehti Eino Schroderus

S. 15.12.1880, Lapinlahti
K. 1.2.1956, Helsinki⁶⁴

Eino Schroderus oli monialainen arkkitehti. Arkkitehdintyönsä lisäksi hän mm. teki keksintöjä ja patentoi niitä. Hän valmistui arkkitehdiksi Polyteknillisestä Opistosta vuonna 1906.⁶⁵ Seuraavana vuonna hän perusti valaisinalalla toimineen Taidetakomo Koru Oy:n, jonka johtajana hän työskenteli vuoteen 1928 asti.⁶⁶ Hän toimi ohessa myös Kotitaide-nimisen lehden toimitusjohtajana. Schroderus työskenteli myöskin Yleisten rakennusten ylihallituksen piirustuskonttorissa ylimääräisenä arkkitehti-

na⁶⁷, ja kun laitos vuonna 1937 organisoi-
ttiin uudelleen, hän sai apulaisarkkitehdin
viran Rakennushallituksessa ja nimitettiin
vuonna 1944 toimistoarkkitehdiksi. Tästä
virasta hän jäi eläkkeelle 1947.⁶⁸

Vuonna 1920 Schroderus oli perusta-
massa osuuskuntaa Suomen Messut, ja oli
sen johtokunnan jäsenenä alusta vuoteen
1928 ja vuoteen 1933 hallintoneuvoston jä-
senenä. Vuonna 1934 hän teki useita opin-
tomatkoja tutustuakseen radiotaloihin ja
-asemiin. Hankkimiaan tietoja hän sovelsi
suunnittelemissaan radiotaloissa. Vuonna
1934 valmistui Yleisradiotalo Helsinkiin,
vuonna 1935 Vaasan ja Oulun radioasemat,
1936 Kuopion asema ja 1938 valmistui Turun
radioasema. Lisäksi hän piirsi yksittäisiä ra-
kennuksia Helsingissä ja maaseudulla.⁶⁹

64 Suomen rakennushallinto 1811–1967, 494.

65 ARK 11–12/1940, 11.

66 ARK 10–11/1950, 17.

67 ARK 10–11/1950, 17:n mukaan Schroderus
aloitti työnsä ylihallituksessa 1928, mutta
Suomen rakennushallinto 1811–1865 -kirjassa
on sivulla 494 merkintä ”Yl. rak. ylih. ylim.
a. 1907, rak. hall. apulaisa. 9.6.1937, toim. a.
14.12.1944, erosi 15.12.1947.”

68 ARK 10–11/1950, 19.

69 ARK 10–11/1950, 19.

4.1.4 Suunnitteluratkaisu

Yleisradion käyttötarve poikkesi melko lailla pankkitoiminnasta ja tiloihin tehtiin laajat muutossuunnitelmat. Suurin rakenteellinen muutos oli pihanpuoleiseen osaan rakennusta tehty uusi välikerros. Toinen kerros oli ollut rakennuksen pääkerros ja tätä oli korostettu suuremmalla huonekorkeudella. Nyt toisen kerroksen välipohjaa laskettiin rakennuksen pihan puolella ja toisen ja kolmannen kerroksen väliin rakennettiin tälle alueelle uusi välipohja. Samalla pankkitilojen pääporras 1. ja 2. kerroksen väliltä purettiin, samoin 3. ja 4. kerroksen välinen sisäporras. Kerrosten välinen kulku siirrettiin B- ja C-portaisiin. Lisäksi 2. kerroksen ja välikerroksen välille rakennettiin uusi porras. B-porras palveli Ylen aikana pääportaana, kulku portaaseen muuttui 2.-4. kerroksissa ja sen yhteyteen rakennettiin uusi hissi. Ensimmäinen hissi taloon oli tullut jo 1911 Svenska Klubbenin aloitteesta.⁷⁰

Insinööri T. K. Laakso toimi hankkeessa asiantuntijana ja laati suuntaviivat suunnittelua varten. Arkkitehti W. Toivio sai määräyksen laatia luonnokset ja alustavan kustannusarvion. Työssä oli mukana arkkitehti A. Willberg.⁷¹

Suunnitelmat toteutettiin aikakauden tyyliin funkishenkisesti. Eino Schroderus kuvaa Arkkitehti-lehden artikkelissa, mi-

ten tähän päädyttiin: ”Alussa mainittujen laitosten yhteisen rakennustoimikunnan muuttamat jäsenet olivat tehneet tutkimusmatkan ulkomaille ja palasivat sieltä myötämielisinä funkisarkkitehtuurille. Heissä syntyi tällöin epäilyks voitaiksiin rakennushommaa uskoa valtion alaiselle virastolle. Asian pelastamiseksi, ja kun työt olivat kovin vähissä, päätti Yleisten rakennusten Ylihallitus uhrata allekirjoittaneen saattamaan tämän vanhan talon rakennuttajien toivomuksia vastaavaksi. Tämä tapahtui toukokuun lopulla. Pääpiirustukset laadittiin sitten kesä- ja heinäkuun kuluessa.” Lopputulos olikin irtokalusteita myöten ajanmukainen, etenkin uusi 2. kerroksesta välikerrokseen johtanut porras oli tyyli puhdasta funkista. B-porrastakin ajanmukaistettiin: porrastasanteiden päätyseinä koristeltiin seinämaalauksin, jotka maalasi Eino Kauria.⁷²

Yleisradion tilojen ollessa kyseessä olivat studiot yksi suunnittelun pääkohdistia. Akustiset tutkimukset eri rakennusaineiden ääntä eristävistä ominaisuuksista alkoivat jo kesäkuussa 1933. Tutkimuksia jatkettiin myös rakennusaikana, ja tilojen tarkempi suunnittelu eteni toteutuksen tahdissa, ja vastaavasti rakennustyöt täytyi suorittaa normaalia hitaammin, kun kokeiden tulosten pohjalta suoritettiin mm. lopulliset materiaalivalinnat.⁷³

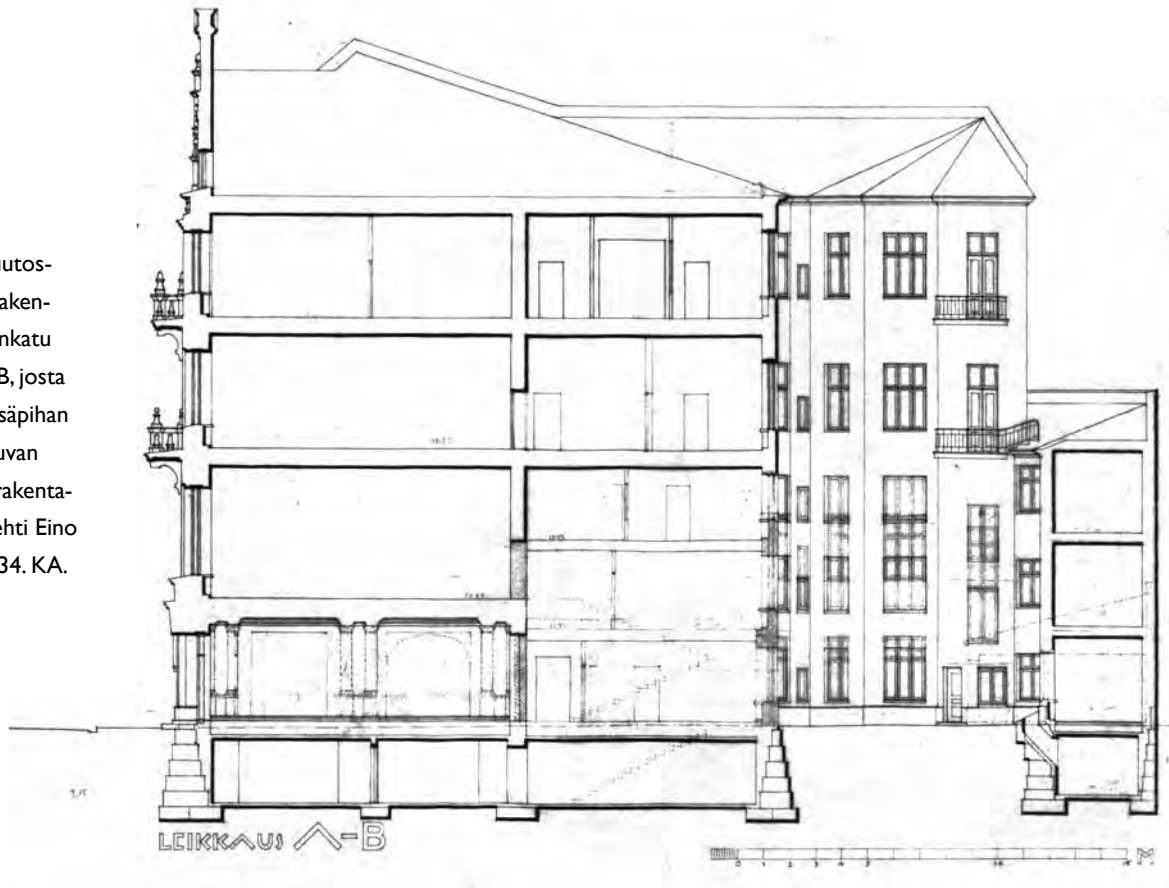
⁷² ARK 11/1934, 157.

⁷³ Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosiker-
tomus 1933–1934.

⁷⁰ Vehanen 1980.

⁷¹ ARK 11/1934, 157.

Yleisradion muutos-
töihin liittyvä raken-
nuksen Fabianinkatu
15 leikkaus A–B, josta
käy ilmi mm. sisäpihan
puolelle sijoittuvan
välikerroksen rakenta-
minen. Arkkitehti Eino
Schroderus 1934. KA.



Rakennustyö vaati kokonaisuudessaan kiinteää yhteistoimintaa arkkitehtien ja insinöörien kesken. Rakennukseen oli sovitettava mm. 300 juoksumetriä uusia ilmanvaihto- ja ilmanpoistokanavia ja heikko-, vahva- ja valovirtajohtokanavia. Näitä sovitettiin kattoihin, seiniin, lattioihin ja erikoisiin välipohjiin, missä korkeutta oli riittävästi. Työtahdin määräsi kokeilujen ja teknillisten suunnitelmien kypsyminen. Määrättyinä päivinä pidettiin ”aamuhartaushetkiä”, joissa oli läsnä koko insinööri-esikunta, arkkitehdit ja työnjohtajat.⁷⁴

Helmikuun puolivälissä vuonna 1934 arkkitehti Schroderus teki vielä tutkimusmatkan ulkomaille toimitusjohtaja Walldénin ja insinööri Laakson kanssa studiohuoneiden lopullista muovailua sekä niiden seinäpinnoiksi käytettävien vaimennusaineiden ja erinäisten teknisten laitteiden

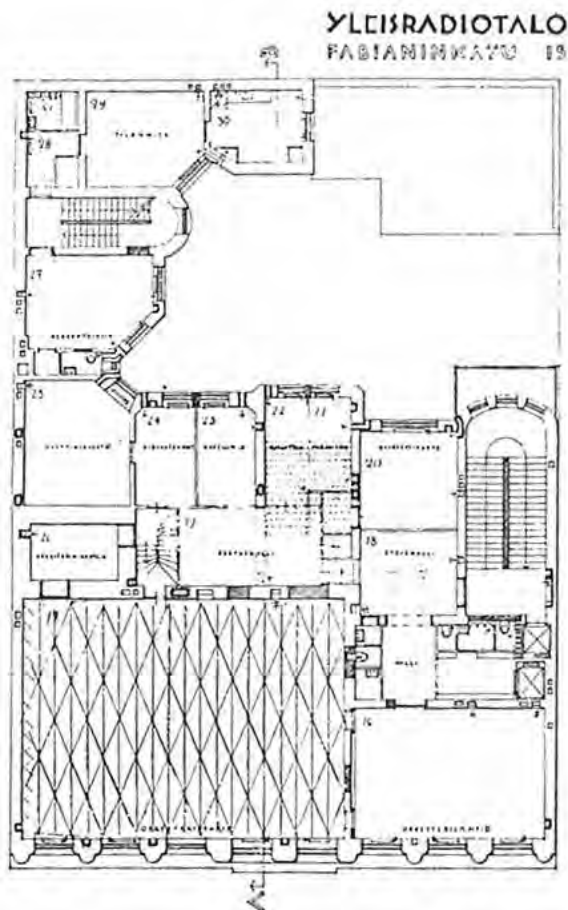
74 ARK 11/1934, 1957.

tutkimista varten. Matkan jälkeen käytiin suurella voimalla työhän käsiksi – työ tuli suorittaa kiireellä loppuun. Mittauksia studioiden jälkikäinnasta suoritettiin kuitenkin vielä tämäkin jälkeen.⁷⁵

Arkkitehti Schroderuksen apulaisena työssä oli suurimman osan ajasta O. Enroth ylihallituksen piirustuskonttorista sekä tilapäisesti arkkitehdit E. Siira ja O. Flodin. Vastaavana työnjohtajana toimi rakennusmestari Lennart Louhos. Rakennuskustannukset nousivat arvioidusta 1 520 000 markasta 1 728 752 markkaan ja 60 penniin. Tämä johtui osittain palkkatason noususta ja toisaalta myös työn erikoislaatuisuudesta, joka aiheutui uusien teknisten laitteiden asentamisesta ja sovitamisesta vanhaan rakennukseen.⁷⁶

75 Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosikertomus 1933–1934.

76 Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosikertomus 1933–1934.



Arkkitehti Eino Schroderuksen piirustus Yleisradiotalon 2. kerroksen pohjasta. Kerrokseen sijoituivat orkesterilämpiö, orkesteristudio, eteishalli, odotushalli, kvartettihuone, harjoitus-huone, kuuluttaja, kapellimestari, kirjastonhoitaja, nuottikirjasto, kanslia, insinöörin huone sekä talonmiehen asunto. ARK 11/1934, 158.

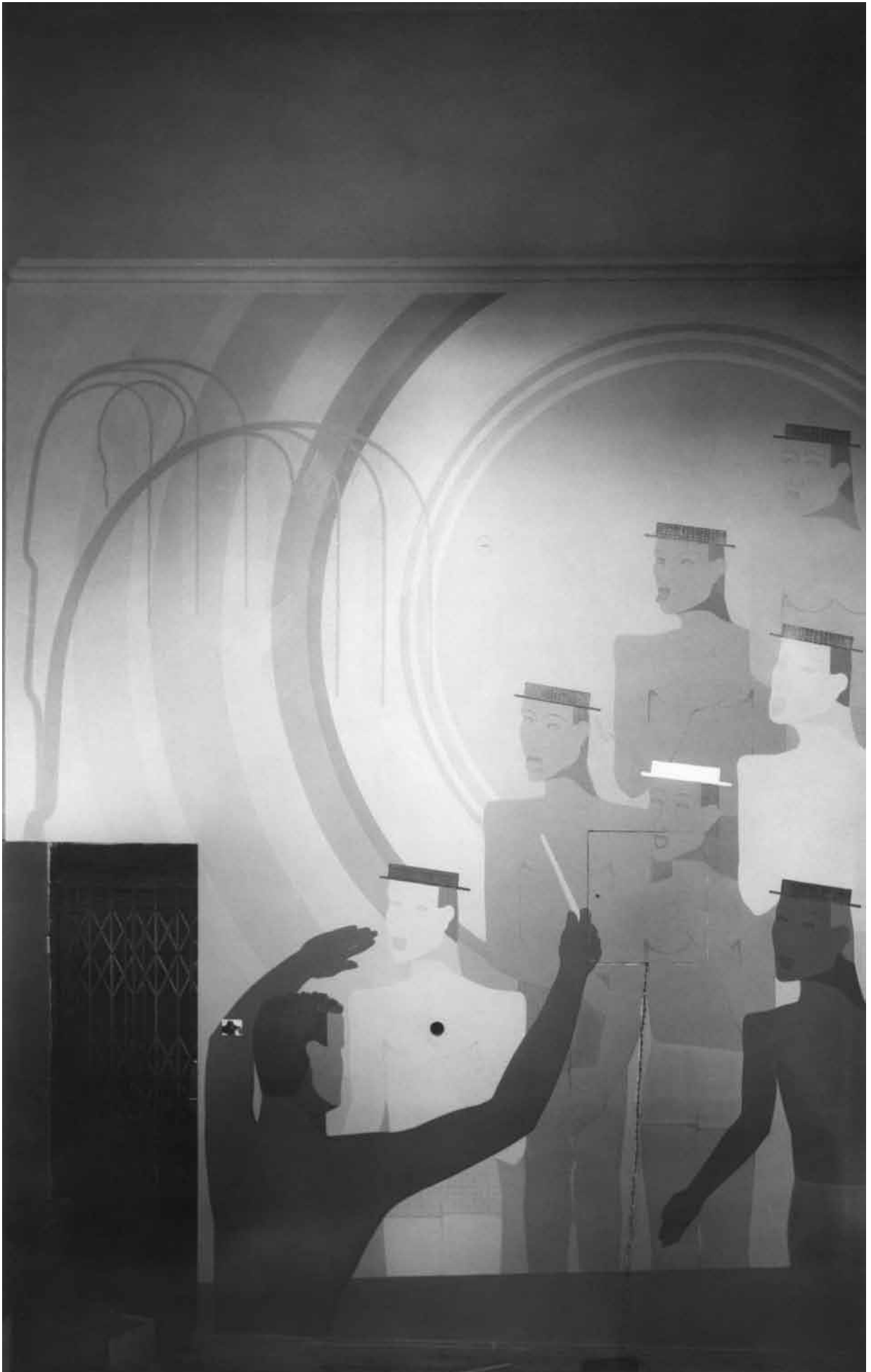


Taiteilija Eino Kaurian maalaamia Yleisradiotalon porrashuoneen seinämaalauksia kuvattuina vuonna 1934. Maalauksissa on kuvattu sellaisia elämäntilanteita, joita Yleisradion toiminta kosketti: urheilukilpailuja ja musiikkitahtumia.

Eino Kauria oli opiskellut taideteollisessa oppilaitoksessa 1924–27. 1930-luvulla hän toteutti lasimaalauksia sekä seinä- ja kattomaalauksia rakennuksiin, teki mosaiikki- ja puuintarsiatöitä, avusti teollisuutta ja laati maalaustyö- ja värisuunnitelmia arkkitehteille. Hänen töitään 1930-luvulta ovat mm. Helsingin Kivelän sairaalan julkisivun mosaiikkityö, Helsingin messuhallin porrashuoneen lasimaalaus, Suomen pankin lasimaalaukset Helsingissä ja Kotkassa. Yleisradion porrashuoneen maalaukset kuuluvat taiteilijan oman katsantokannan mukaan hänen huomattavimpiin töihin. Kuvallähde ARK1/1934, 157. Tekstilähde Eino Kaurian ansioluettelo. ark-byroon arkisto.



Taiteilija Eino Kaurian tekemä Radiotalon pääportaan seinämaalaus kuvattuna vuonna 1934. Kuvaaja Pietinen.YLE.



Taiteilija Eino Kaurian tekemä Radiotalon pääportaan seinämaalaus kuvattuna vuonna 1934. Kuvaaja Pietinen.YLE.

4.1.4 Yleisradion aika Radiotalossa

Yleisradio ehti toimia Radiotalossa 45 vuotta. Tänä aikana rakennus oli jatkuvien, suurelta osin radiotekniikan kehityksestä ja toiminnan laajenemisesta johtuvien muutosten alaisena. Myös jatkuva lisätilan tarve leimasi ajanjaksoa. Kun Yleisradion henkilökuntaa vuonna 1927 oli ollut 25, niin vuonna 1934 uuteen Radiotaloon muutettaessa oli tämä määrä kasvanut jo 44:ään. Kun lisäksi nyt saman katon alle saatiin myös lähetyspankki, kasvoi väkimäärä kokonaisuudessaan 138:aan.⁷⁷ Vaikka aluksi uusi talo oli tuntunut niin isolta, että katusen tiloja vuokrattiin ulos, jo pian rupesi rakennus käymään ahtaaksi.

Aluksi ongelma ratkaistiin ottamalla katusen liiketilat omaan käyttöön ja jo 1937 vuokrattiin huoneisto Fabianinkatu 13:sta, johon muuttivat tiedotus- ja kouluradio-osastot. Siitä luovuttiin seuraavana vuonna, jolloin Yle levittäytyi toiseen naapuritaloon, Fabianinkatu 17:ään, josta saatiin vuokrattua koko Fabianinkadun puoleinen yläkerta, yhteensä 350 m², ohjelmaosaston virkailijoiden käyttöön.⁷⁸ Nämä tilat yhdis-

tettiin Radiotaloon puhkaisemalla oviaukkoja rakennusten välisiin muureihin. Kun studiopuoli kuitenkin vaati jatkuvasti lisää pinta-alaa, muutti työpaja vuonna 1939 Merimiehenkatu 29:een⁷⁹. Radiotalon korottaminenkin tuli esille välirauhan aikana. Sen ei kuitenkaan katsottu tuovan riittäviä lisätiloja ja jatkosodan syttymisen myötä hanke raukesi lopullisesti. Hajaantuminen kuitenkin jatkui ja eri osastoja siirrettiin lähirakennuksiin: tiedotusosasto kiinteistöön Etelä-Esplanadi 8 vuonna 1942, Teatteri- ja kouluradio torin toiselle laidalle Kasarminkatu 34 vuonna 1948.

Sodan jälkeen, vuonna 1945 perustettiin uusi talokomitea harkitsemaan tilakysymystä ja etsimään ratkaisua asiaan.⁸⁰ Arkkitehtitoimisto Jussi Paatelan suunnittelema uusi toimitalo valmistui viereiselle tontille n:o 13 osoitteeseen Unioninkatu 16 vuonna 1952. Kuitenkin tilanahtauden takia Olympialaisten ajaksi myös vanhan osan ullakolle sisustettiin väliaikaisia työhuoneita.

Radiotaloa pidettiin teknisesti vanhentuneena. Insinööri Magnus Malmberg oli ollut rakennesuunnittelijana useissa muutoksissa, ja hän totesi vuonna 1953 vasta-

⁷⁷ Lyytinen 1996, 87.

⁷⁸ Suomi 1951, 265.

⁷⁹ Suomi 1951, 265.

⁸⁰ Suomi 1951, 264–270.

uksena pyydettyyn lausuntoon Radiotalon kunnosta, että monet muutokset olivat vahingoittaneet rakennuksen runkoa ja suositti uuden radiotalon rakennuttamisen ottamista harkintaan.

Myös Yleisradion televisiolähetysten historiassa on Radiotalolla paikkansa, vaikka televisiokeskus päätettiinkin vuonna 1956 sijoittaa Pasilan Ilmalaan – lähinnä koska siellä sattui olemaan juuri käytöstä poistunut Helsingin radioasema, jonne pystytettiin nopeasti kunnostamaan tilat televisiostudiolle.⁸¹ Kun Yle vuoden 1957 keväällä aloitti televisiolähetykset, oli Pasilan vanhan yleisradioaseman rakennukseen sijoitettu ns. Alastudio vielä kesken ja kevätkauden ajan tekniset koelähetykset lähetettiin Fabianinkadulle neljään pieneen huoneeseen sijoitetuista väliaikaisista studioista. Syksyllä lähetykset siirtyivät Pasilaan.⁸² Kuten Ylen radiotoiminnan alkuvaiheessa, myös television tarpeet kasvoivat nopeasti lähetyksajan ja ohjelmamäärän lisääntyessä. Televisiokeskuksen kokonaisu suunnitelma sisälsi neljä studiota, ja ensimmäinen varta vasten televisiostudioksi suunniteltu rakennus, Studio 1, valmistui Pasilaan vuonna 1961. Pian televisiotuotantoa sijoitettiin myös muualle maahan.⁸³

81 Ilmonen 1996, 105–106.

82 Salokangas 1996, 120–121 & Ilmonen, 104–105.

83 Ilmonen 1996, 108–113.

Vuoden 1968 elokuussa yhtiölle valmistui uusi toimitalo Helsinkiin Kesäkatu 2:een. Sinne ei kuitenkaan sijoitettu radiotai televisiostudioita, sillä nämä toiminnot oli jo päätetty keskittää Pasilaan.⁸⁴ Radiotalosta luovuttiin Pasilan radiokeskuksen valmistuessa 1970-luvun lopussa. Oy Yleisradio Ab myi tontit n:o 13 ja 18 Suomen valtiolle 9.9.1976. Kauppahinta oli 14 500 000 markkaa. Omistusoikeus siirtyi heti, mutta kiinteistöt jäivät korvauksetta myyjän hallintaan viiden vuoden ajaksi kauppakirjan allekirjoittamisesta lukien. Kauppakirjassa oli myös sovittu vuokrasta, mikäli hallintaoikeutta olisi tarpeen jatkaa ja vastaavasti korvauksista, mikäli myyjä luovuttaisi kiinteistöt ostajan hallintaan ennen määräajan loppumista. Yleisradio sitoutui vastaamaan kiinteistöjen kaikenlaisesta ylläpidosta ja niiden käyttöön liittyvistä maksuista hallinta-aikanaan.⁸⁵ Uusiin tiloihin Pasilassa muutettiin 1970-luvun lopussa viimeisten yksiköiden siirtyessä sinne aivan alkuvuodesta 1980. Tällöin järjestettiin radiossa ”Vanha radiotalo hiljenee” – teemapäivä, jolloin lähetettiin Fabianinkatuun liittyvää ohjelmaa aamuseitsemästä puoleen yöhön.⁸⁶

84 Ilmonen 1996, 110.

85 Tiedot kauppakirjasta.

86 Salokangas, 336.

4.2 KHO:n aika 1980–

4.2.1 Korkein hallinto-oikeus

Korkein hallinto-oikeus käyttää Suomessa ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa ja toimii alempien viranomaisten lainkäytön oikeellisuuden valvojana. Se on yksi peruspilari suomalaisen oikeusvaltion ja oikeusturvan kehittämisessä.⁸⁷ Pelisääntöjen mukaan muiden valtiomahtien, eduskunnan ja valtioneuvoston, on hyväksyttävä KHO:n päätökset.⁸⁸ Sen tehtävät eivät korkeimman oikeuden tavoin painotu enakkopäätösten luomiseen, vaan valitus-tuomioistuimena toimimiseen.

KHO:n juuret ovat osaltaan senaatin talousosastossa, josta muodostettiin itsenäisyyden ajan alussa 22.7.1918 annetulla lailla valtioneuvosto ja korkein hallinto-oikeus. Toimintansa KHO aloitti Helsingissä 2.9.1918.⁸⁹ Vuosina 1934–1984 KHO sijaitsi Helsingin Kauppatorin laidalla Presidentinlinnan naapurissa Pohjoisesplanadi 3:ssa yhdessä korkeimman oikeuden kanssa, siten että KHO:n käytössä oli raken-

nuksen kolmas kerros sekä joitakin lähellä sijaitsevia tiloja. Korkeimman oikeuden käytössä olivat puolestaan 1. ja 2. kerros. KHO pääsi muuttamaan omiin tiloihin Kasarmitorin laidalle marraskuussa 1984.⁹⁰

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa toimivat tuomareina presidentti ja 20 hallintoneuvosta. Lisäksi voi olla määräaikaista hallintoneuvoksia. KHO:ssa on noin 40 esittelijää ja 40 muuhun henkilökuntaan kuuluvaa. Kansliaa johtaa kansliapäällikkö. Korkein hallinto-oikeus toimii kolmena jaostona. Tuomioistuimen presidenttinä on 1. maaliskuuta 2012 lähtien toiminut oikeustieteen tohtori Pekka Vihervuori. Häntä ennen presidentteinä ovat toimineet Pekka Hallberg, Antti Suviranta, Aarne Nuorvala, E. J. Ahla, Reino Kuuskoski ja Karl Söderholm. Ensimmäisenä presidenttinä vuonna 1918 aloitti K. J. Ståhlberg, josta sittemmin tuli tasavallan presidentti. Presidenteistä Urho Castrén toimi Suomen pääministerinä jatkosodan päättymisen jälkeen.⁹¹

Vuonna 2012 KHO:n organisaatiossa kahdessa rakennuksessa työskenteli 22 tuomaria, 41 esittelijää ja 42 muuhun henkilökuntaan kuuluvaa eli yhteensä 101 henkilöä.⁹²

87 Hallberg, Pekka. *Korkein hallinto-oikeus 90 vuotta: Korkein hallinto-oikeus oikeusvaltiota rakentamassa*, 18.

88 Silenti, Timo. *Korkein hallinto-oikeus 90 vuotta: Kaksi sukupolvea hallintolainkäytön palveluksessa 1953–2003*, 103.

89 Hallber, Pekka. *Korkein hallinto-oikeus 90 vuotta: Korkein hallinto-oikeus oikeusvaltiota rakentamassa*, 18.

90 www.kko.fi

91 www.kho.fi

92 *Toimintakertomus 2012: Korkein hallinto-oikeus, hallinto-oikeudet, vakuutus-oikeus, markkinaoikeus*. 13.3.2013.

Kansainvälisyys on noussut yhä merkittävämpään osaan KHO:n toiminnassa. Fabianinkatu 15:n suuressa salissa on 2000-luvulla järjestetty mm. eurooppalaisten hallintotuomioistuinten yleiskokous.⁹³

Korkeimman hallinto-oikeuden toimitilojen perusparannuksesta on tehty tarveselvitys ja aloitettu hankesuunnittelu. Tilat on tarkoitettu peruskorjata ja uudistaa vuoteen 2018 mennessä, jolloin korkein hallinto-oikeus täyttää 100 vuotta.⁹⁴ Oikeushallinnolle on luotu toimitila- ja työympäristökonsepti ohjaamaan oikeushallinnon toimitilasuunnittelua valtakunnallisesti. Tavoitteena on, että tilat tukevat mahdollisimman hyvin toiminnan vaatimuksia ja ovat samalla kustannustehokkaita.⁹⁵

4.2.2 KHO:n aikaiset muutokset

Korkeimman hallinto-oikeuden valikoiduttua vuonna 1980 Fabianinkatu 15:n ja Unioninkatu 16:n uudeksi käyttäjäksi, tonteille 18 ja 13 laadittiin uusi asemakaava, joka vahvistui 1982. Tontit yhdistettiin ja uusi tontti sai numeron 19. Muutoin asemakaavan muutos koski lähinnä uudemman puolen autopaikoitusta.

Rakennushallitus tilasi Fabianinkatu 15 ja Unioninkatu 16 rakennuksiin kattavan

peruskorjaus- ja muutostyön, jonka suunnittelivat arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska Ky ja sisustusarkkitehtitoimisto Antti Paatero Oy 1982–1984. Fabianinkatu 15 muutettiin virastorakennukseksi. Suunnittelijoiden lähtökohtana oli tilahahmon selkeyttäminen ja päätilojen tilahahmon palauttaminen. Ylen aikana toteutetut lukuisat uudet tilajaot poistettiin. Kyse oli lähinnä kevyistä väliseinistä, mutta myös kantaviin seiniin oli tehty aukkoja. Sisätilojen suurin muutos oli puretun pääportaan palauttaminen paikoilleen, ei kuitenkaan ennallistaen vaan modernina tulkintana. Myös toisen kerroksen välipohja palautettiin alkuperäiseen korkeensa pihasiipeä lukuun ottamatta eli välikerros poistettiin. Vanhat teräskisko-tilirakenteiset välipohjat säilytettiin. Palavat rakenteet korvattiin mineraalivillalla. Lankkulattioita ja puukorokkeita uusittiin tarvittaessa. Ullakon vanha teräsbetoninen palopermanto säilytettiin ja eristettiin yläpuolelta 100 mm mineraalivillalla. Katotuolit säilytettiin ja niitä vahvistettiin paikoin. Ikkunoiden puitteita uusittiin ja puitteiden väliin asennettiin kolmas alumiinikehyksinen lisäpuite. Pihajulkisivun ja porttikäytävän uusiin ikkuna-aukkoihin asennettiin vanhanmalliset kolminkertaiset puukehysikkunat. Työselityksen mukaan 86 ikkunaa uusittiin, uusia ikkunoita tuli 19. Ulko-ovet ovat vanhoja tai vanhanmallisia, lakattuja peiliovia. Portti uusittiin vanhan mallin mukaan. Osa sisäovista tehtiin vanhan mallin mukaan lakatuiksi peilioviksi, osa viilupintaisiksi laakaoviksi.

⁹³ *Korkein hallinto-oikeus 90 vuotta.*

⁹⁴ *Toimintakertomus 2012: Korkein hallinto-oikeus, hallinto-oikeudet, vakuutus-oikeus, markkinaoikeus.* 13.3.2013.

⁹⁵ *Toimintakertomus 2012: Korkein hallinto-oikeus, hallinto-oikeudet, vakuutus-oikeus, markkinaoikeus.* 13.3.2013.



Fabianinkadun julkisivukaavio, jonka pohjana on käytetty 29.1.1982 päivättyä arkkitehti Timo Jokisen julkisivupiirustusta. Kuvaan on merkitty 1982–1984 suoritetun peruskorjauksen julkisivutoimenpiteet. Muutokset olivat vähäisiä. Merkittyjen kohtien lisäksi tiilikate korjattiin uusimalla alusruoteet ja ruodelauditus korvaamalla rikkoutuneet tiilet ehjillä.

- Pilasterien päät uusittiin vanhan mallin mukaisiksi
- Lumiesteet uusittiin
- Yläikkunoiden välijaot palautettiin alkuperäisiksi. Lisäksi kaikki ikkunat kunnostettiin uusimalla puitteet ja asentamalla väliin alumiinikehyksinen lisäpuite.
- Portti ja yläikkuna uusittiin vanhan mallin mukaisiksi

1930-luvun ovia säilytettiin ja käytettiin uudelleen. Sisustuksessa ei tavoiteltu alkuperäistä tyyliä, vaan siitä tehtiin ajanmukainen tulkinta. Kaikki teknilliset järjestelmät uusittiin, monet pintarakenteet uusittiin ja rakennusosia kuten sisäovet, vaihdettiin osittain uusiin. A-portaan läheisyyteen rakennettiin uusi hissi. Sisätilojen pintarakenteet ja kiintokalusteet ja valaistus uusittiin talon suurimmassa osassa. Rakennukseen suunniteltiin yksilöllisiä

kalusteita irtto- ja kiintokalusteita sekä valaisimia. Väritystä muunneltiin eri kerroksissa. Kokonaisvaikutelma on arvokas ja se kytkeytyy 1980-luvun muotokieleen ja tyyllisiin ihanteisiin.

Kerrosjaon muutos heijastui julkisivuun ja ikkunajärjestelyihin. Pihajulkisivut muuttuivat myös kahden rakennuksen välille Fabianinkadun puolelta 3. ja Unioninkadun puolelta 5. kerroksen korkeudelle rakennetun sillan ja pihasiipeen lisätyn



Pihajulkisivun kaavio, jonka pohjana on käytetty 29.1.1982 päivättyä arkkitehti Timo Jokisen julkisivupiirustusta. Kuvaan on merkitty 1982–1984 suoritetun peruskorjauksen julkisivuun vaikuttaneet toimenpiteet. Väritettyjen toimenpiteiden lisäksi vanha peltikate aluslaudoituksineen uusittiin kokonaan, pihajulkisivun rappaus uusittiin ja piha kivettiin graniittinupukivetyksellä.

- Katolta ja seinästä purettiin piippuja ja luukkuja.
- Uusia rakennusosia.
- Pihajulkisivun ja porttikäytävän uusiin ikkuna-aukkoihin asennettiin vanhanmalliset kolminkertaiset puukehysikkunat.
- 3. kerroksen korkeuteen rakennettiin yhdyskäytäväsilta.

D-portaan myötä. Pihalta purettiin porrassisäyksen ja yksikerroksisen siivouskeskuksen alta piharakennus. Pihan pintarakenteet uusittiin graniittisina.

Vuonna 2010 KHO:n käytössä olevan Unioninkatu 16 kiinteistön 7. kerroksen henkilöstöravintola tuhoutui tulipalossa. Vuonna 2011 Fabianinkatu 15:n ensimmäisessä kerroksessa sijainnut kirjasto muutti palon jälkeen korjattuihin entisen ravintolan tiloihin. Tällöin Fabianinkatu

15:n vapautuneesta kirjastotilasta tehtiin kirjaamo. Kirjaston kiinteä kalustus säilytettiin paikoillaan ja työpisteet toteutettiin irtokalustein. Kirjaamoon muodostettiin aulan kautta toimiva yleisöpalvelupiste ja aula varustettiin uudella lasirakenteisella tuulikaapilla. 1. kerroksiin tehtiin lisäksi vähäisiä aputilamuutoksia. Hankkeen pääsuunnittelijana oli ISS Suunnittelupalvelut Oy:n arkkitehti Vesa Tiilikka.



2. kerroksen istunto-
sali eli vanha pankkisali
vuonna 1987. Kuvaaja
Riitta Riihonen. MV
KA.



2. kerroksen istuntosali
eli vanha pankin johtokunnan
kokoushuone vuonna 1987.
Kuvaaja Riitta Riihonen. MV
KA.



2. kerroksessa sijaitseva presidentti Ståhlbergin museo kuvattuna vuonna 1987. Kuvaaja Riitta Riihonen. MV KA.



3. kerroksen I-jaoston istuntosali kuvattuna vuonna 1985. Kuvaaja P.O.Welin. MV KA.



Neljännellä kerroksella sijaitseva presidentin työhuone kuvattuna vuonna 1987. Kuvaaja Riitta Riihonen. MV KA.



Anneli Liukkonen neljännen kerroksen konekirjoittajan työhuoneessaan kuvattuna vuonna 1985. Kuvaaja P.O.Welin. MV KA.



I. kerroksen kirjasto vuonna 1985. Vuonna 2011 kirjasto siirtyi Unioninkatu 16:n 7. kerrokseen ja kirjastotila muutettiin kirjaamoksi. Kuvaaja P. O. Welin. MV KA.

4.3 Yhteenveto muutoksista

Kaavioissa esitetään pääpiirteittäin ne tilat, joissa on tapahtunut rakenteellisia muutoksia 1930- tai 1980-luvulla, jotka ovat olleet suurimpia muutosvaiheita talon historiassa. Muut kuin rakenteelliset muutokset on esitetty inventoinnin yhteydessä. Tämän luvun kuvateksteissä on kolme alotsikkoa: käyttö, tilahahmo ja rakenteelliset muutokset. Työn lopussa on liitteenä kronologinen luettelo kaikista tätä rakennusta koskevista rakennusluvista.

Yleistäen voidaan sanoa, että 1930-luvun muutokset kohdistuivat voimakkaimmin rakennuksen pihanpuoleiseen osaan, missä purettiin toisen ja kolmannen kerroksen välinen välipohja ja rakennettiin tilalle kaksi uutta. Kerrosten lukumäärä lisääntyi yhdellä tuossa osassa. 1980-luvun peruskorjaus- ja muutostyössä pyrittiin suurimmaksi osaksi palauttamaan rakennuksen alkuperäiset tilaratkaisut. Näin ollen Yleisradion aikainen vaihe on pitkälti poistettu 1980-luvulla.



KELLARI

Käyttö

Kellarissa sijaitsivat alunperin pannuhuone, pesutupa ja varastoja. Nykyisin siellä on arkistoa ja kuntosali.

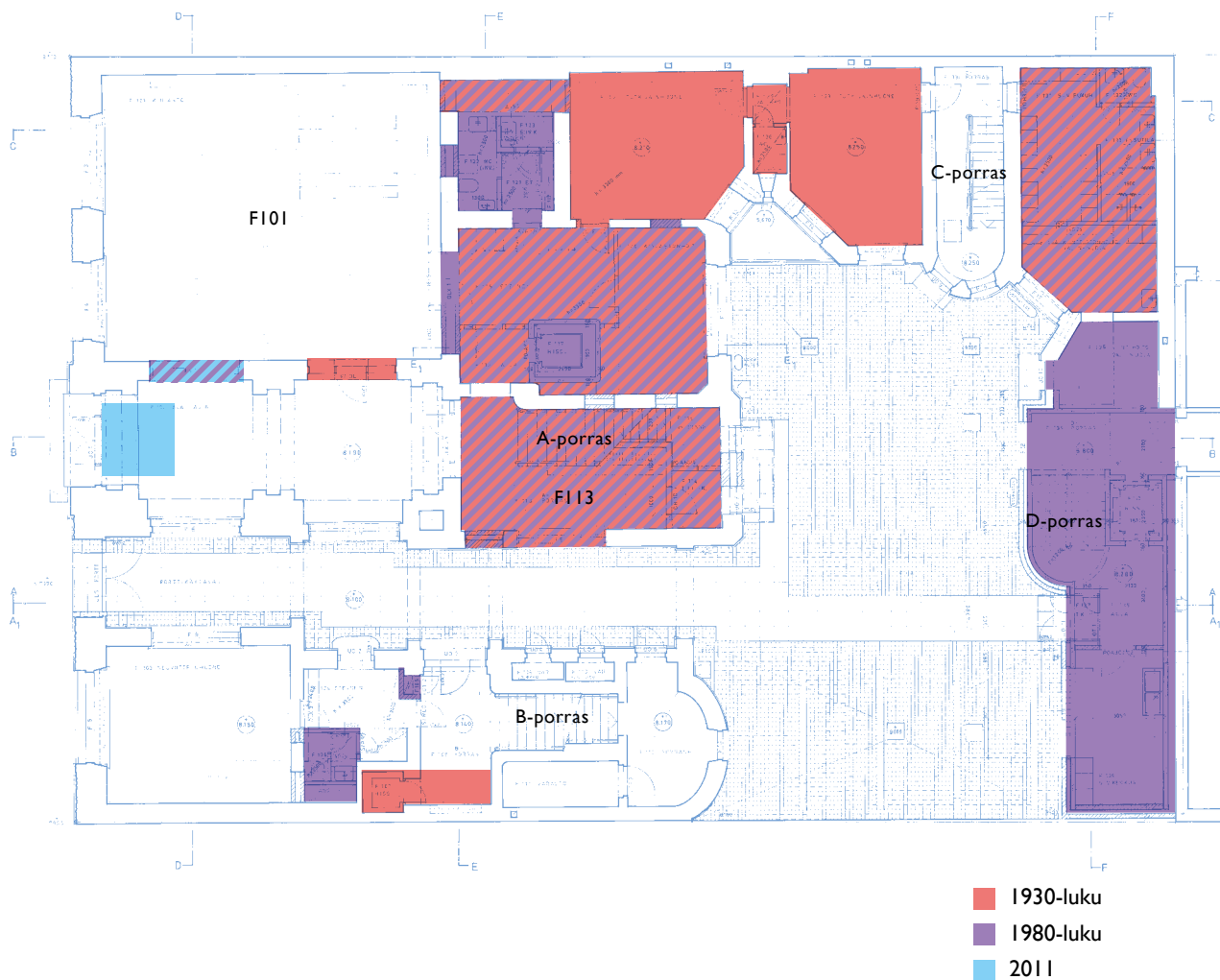
Tilahahmo

Kellarihuoneiden tilahahmo on hyvin säilynyt, paitsi portaiden A ja D kohdalla. Toinen pihan valokuiluista on poistettu.

Muutokset

Kellarin muutokset liittyvät portaisiin ja väliseiniin. 1930-luvulla pääporras (nykyinen A-porras) purettiin ja rakennettiin uusi porras sisäpihalta suoraan kellariin. Nämä muutokset on palautettu 1980-luvulla, jolloin rakennettiin myös sisäpihan porrastorni eli D-porras. Muutamia väliseiniä lisättiin ja uusia kulkuaukkoja avattiin jo 1930-luvulla, mutta näiden osalta suuremmat muutokset ovat 1980-luvulta.

Rakennuksen alapohjana on maanvarainen laatta. 1980-luvulla kellaria syvennettiin tärkeimmissä käyttötiloissa ja lattia lämpöeristettiin.



I. KERROS

Käyttö

Nykyisin I. kerroksessa sijaitsee kirjaamo aputiloineen ja sosiaalitiloja. Kirjaamo on siirtynyt entisen kirjaston tiloihin Unioninkadun puolelta vuonna 2011. B-portaan yhteydessä on neuvottelutila. Alun perin kerroksessa oli ulos vuokrattavia konttoritiloja ja kassaholvi. Pihasiivessä oli kaksi asuntoa. 1930-luvulla asunnot otettiin muuhun käyttöön.

Tilahahmo

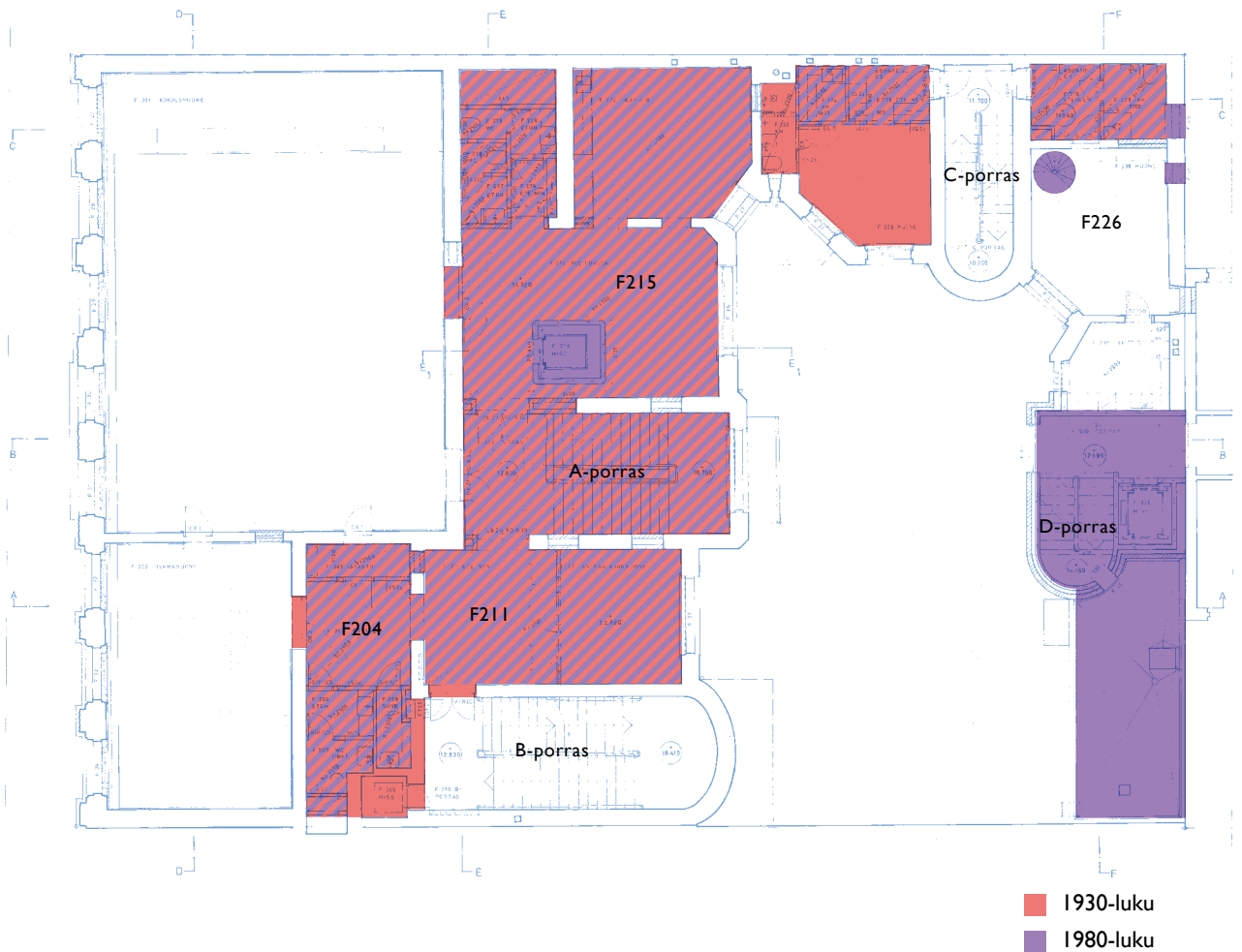
Alkuperäinen tilahahmo on pääosin säilynyt. Porttikäytävä jakaa vanhan osan pohjakerroksen kahtia. Kerroksen pääsisäänkäynti on kadulta aulan kautta A-portaaseen. B-portaan eteisaulaan tullaan porttikäytävästä. Sinne sijoitettiin hissi 1930-luvulla. Porttikäytävästä puhkaistiin uusi ovi pohjoispuolelle tilaan F113 ja viereistä ikkunaa pienennettiin. Sisäänkäyntiaulasta puhkaistiin uusi kulku pohjakerroksen pääsaliin.

Viimeisin muutos I. kerroksessa on pääsisäänkäynnin yhteyteen lisätty lasinen tuulikaappi ja sisäänkäyntiaulan ja kirjaamon (F101) väliseen ikkunaan avattu palvelutiski.

Muutokset

1930-luvulla rakennuksen pihanpuoleisen osan kohdalta purettiin välipohja toisen ja kolmannen kerroksen väliltä. Tilalle rakennettiin kaksi uutta välipohjaa eli kerrosmäärä kasvoi tällä osuudella. Ensimmäisestä toiseen kerrokseen johtanut pääporras purettiin. Sisäpihan perälle ulkoahuoneen tilalle rakennettiin uusi autovaja.

Suurimmat 1930-luvulla tehdyistä muutoksista poistettiin 1980-luvulla, tämän kerroksen osalta portaat ja välipohja sekä A-portaan porrasaulan ikkuna, tilaan johtanut sisäänkäynti porttikäytävästä muurattiin umpeen. A-portaan viereen rakennettiin uusi hissi ja sisäpihalle, autovajan tilalle, rakennettiin uusi porrastorni ja siihen liittyvä siivouskeskus. Lisäksi rakennettiin muutamia uusia väliseiniä.



2. KERROS

Käyttö

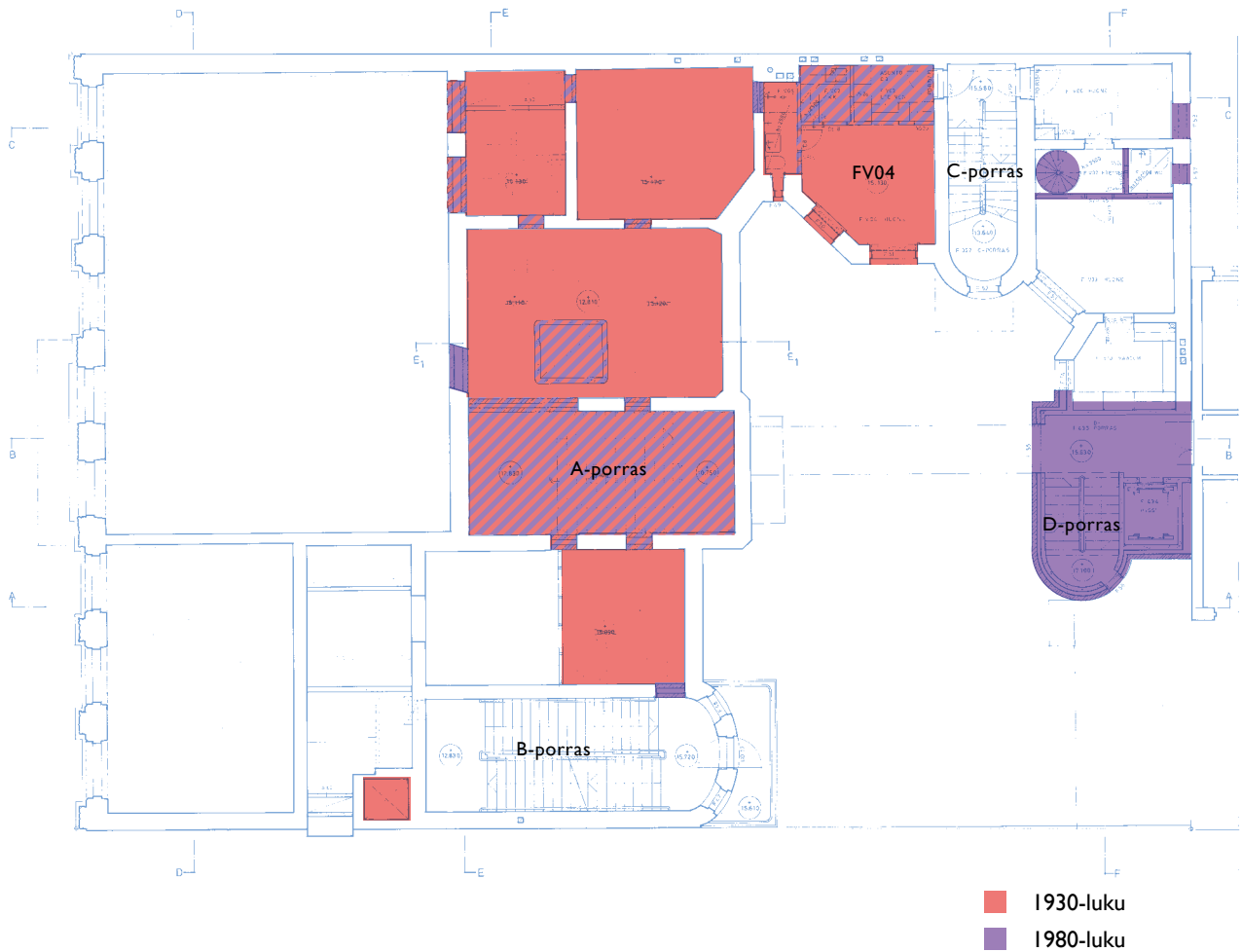
Kerroksessa sijaitsee kaksi istuntosalia/kokoushuonetta, kahvio, aulatilaja sekä K. J. Ståhlbergin museohuone. Kyseinen huone ei ollut Ståhlbergin työhuoneena, mutta siellä säilytetään perikunnan deponoimaa K. J. Ståhlbergin työhuoneen sisustusta. Pihasiivessä on asuntoja. Alun perin kerros on ollut pankin käytössä, pihasiipi asuintoina.

Tilahahmo

Alkuperäinen tilahahmo on pääosin säilynyt. Holvin kohdalla on paksut tiilimuuriseinät, mutta niitä on mahdollisesti ohennettu ja aulanpuoleinen seinä on poistettu. B-portaaseen alun perin liittynyt eteistila (F204) on jaettu erinäisiin pienempiin aputiloihin (1980-l) ja siitä on erotettu hissikuilu (1930-l). Yleisöalaan on lisätty hissi keskelle uuteen kuiluun (1980-l). Kerroksen pääsääntöikäntä on A-portaasta (palautettu 1980-l), myös B-portaasta on käynti. Suuren salin pääoven paikka on alkuperäinen.

Muutokset

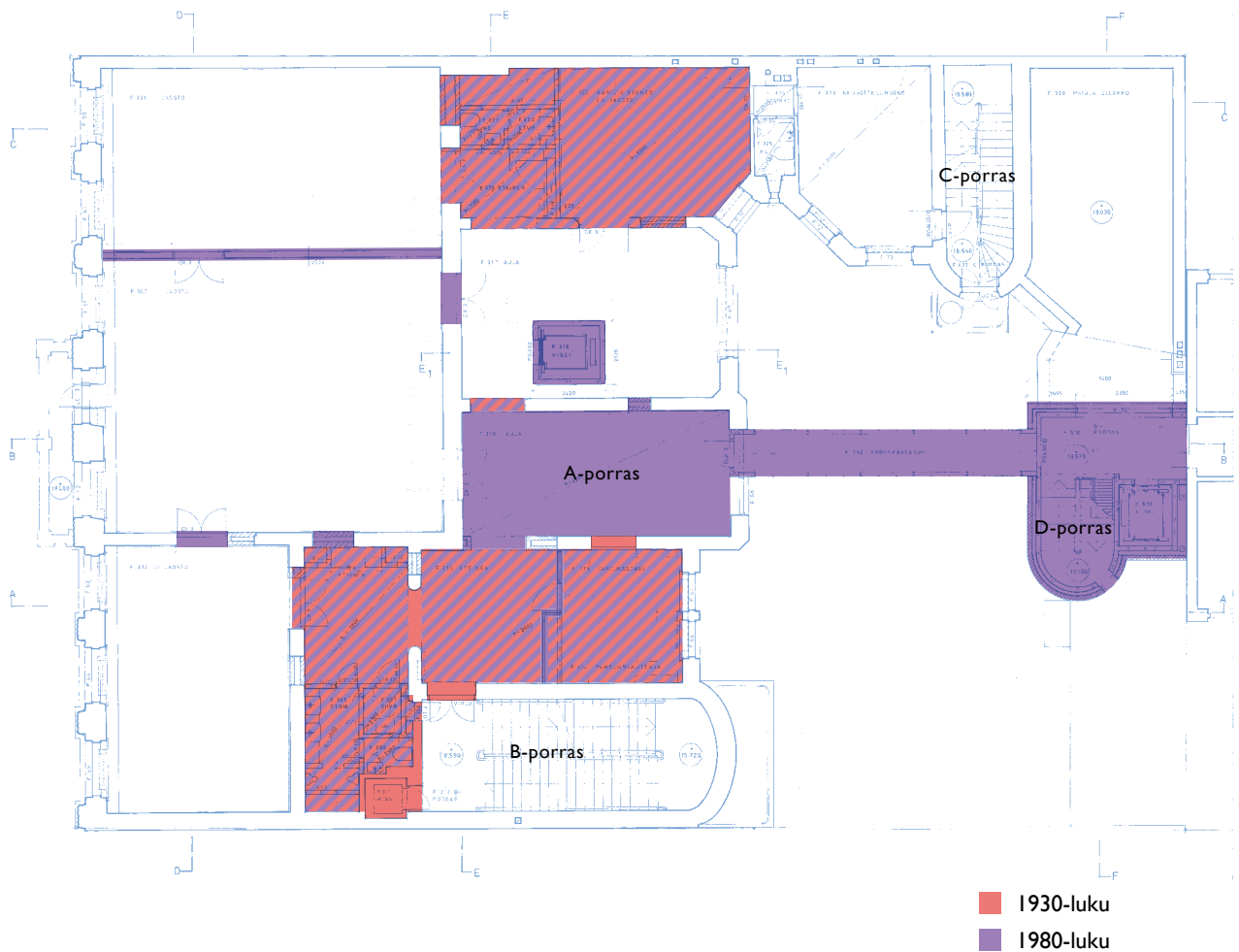
Kerroksen kadunpuoleisissa tiloissa ei ole tapahtunut merkittäviä rakenteellisia muutoksia 1930- tai 1980-luvun aikana. Pihan puolelle 1930-luvulla rakennettu välikerros ja toisen kerroksen laskettu välipohja vaikuttivat kerroksen pihanpuoleisiin tiloihin. Puretun pääportaatin tilalla oli umpinainen välipohja. B-portaasta avattiin kulku tilaan F211, jonka välipohja oli alkuperäisessä korossa ja alkuperäinen ovi B-portaaseen laitettiin umpeen. Tilan F215 luoteisnurkkaan tehtiin uusi porras, joka johti toisesta kerroksesta välikerrokseen (johon ei vastaavasti ollut kulkua B-portaasta kautta). Suurin osa muutoksista palautettiin 1980-luvulla. Poikkeuksen muodostavat B-portaaseen liittyvät tilat F211 sekä F204 siihen liittyvine aputiloineen sekä C-portaan yhteydessä oleva tila F226, jotka on säilytetty 1930-luvun korossa.



VÄLIKERROS

Muutokset

1930-luvulla lisätty välikerros purettiin 1980-luvun remontissa C-portaaseen liittyvää tilaa FV04 lukuun ottamatta. C-portaan itäpuolella oleva osa pihasiipeä oli jo alunalkaenkin eri tasossa päärakennuksen kanssa, nykyinen välikerros esitettiin 3. kerroksen pohjassa ja sinne johtivat erilliset portaat, jotka liittyivät C-portaaseen.



3. KERROS

Käyttö

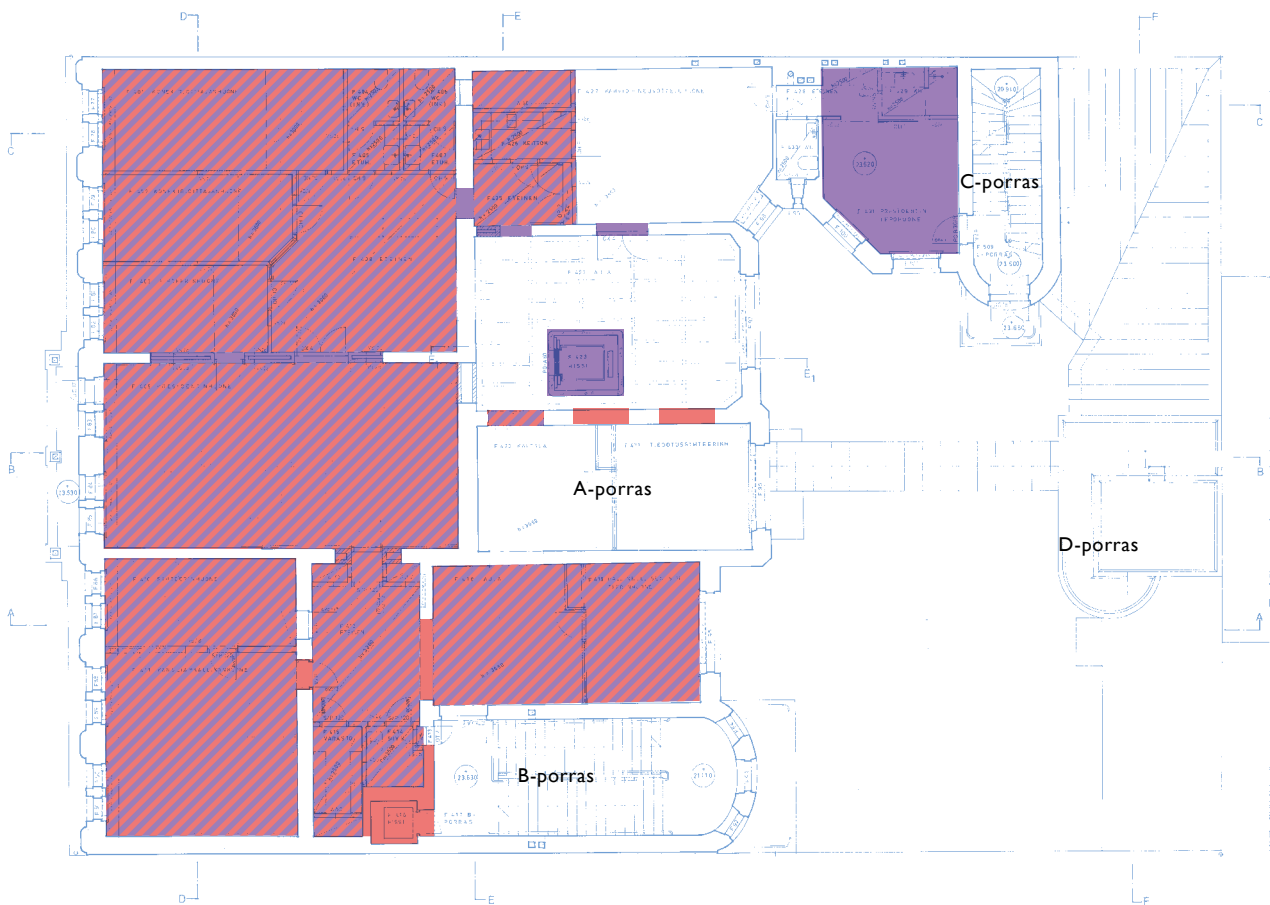
Kolmas kerros oli alun perin Svenska Klubbenin klubitiloina lukuun ottamatta kahta pihasiipeen sijoittuvaa asuinhuoneistoa. Klubille oli sisustettu salonki, jossa oli leveä työntöovi, ruokasali ja tarjoiluhuone. Luku- ja biljardisaliin oli erillinen sisäänkäynti. Svenska Klubben vuokrasi joitakin huoneita myös 4. kerroksesta ja kerrosten välillä oli sisäporras. Nykyisin kerroksessa sijaitsee KHO:n istuntosaleja ja neuvottelutiloja.

Tilahahmo

Alkuperäinen tilahahmo on pääosin säilynyt. B-portaaseen alun perin liittynyt eteistila (F302) on jaettu erinäisiin pienempiin aputiloihin (1980-l) ja siitä on erotettu hissikuilu (1930-l). Odotushuoneeseen on lisätty hissi huoneen keskelle uuteen kuiluun (1980-l). Myös 3. ja 4. kerroksen välinen porras on purettu (1930-l). Kerroksen pääsisäänkäynti on B-portaasta. Pääoven paikka ei ole alkuperäinen. Kerroksesta on yhdyskäytävä Unioninkadun puoleiseen rakennukseen (1980-l).

Muutokset

Kolmannessa kerroksessa 1930-luvulla tehdyt muutokset olivat lähinnä kevyiden väliseinien lisäämistä. Kantaviin seiniin tehtiin uusia ovi- ja tarkkaamoaukkoja. 3. ja 4. kerroksen välinen erillinen porras purettiin ja kulku B-portaaseen järjestettiin rappukäytävän pohjoispuolella olevan tilan kautta. 1980-luvulla tilahahmo palautettiin hyvin pitkälti alkuperäiseksi, lukuun ottamatta B-portaan pohjois- ja länsipuolella olevia tiloja. Myöskään erillistä sisäporrasta, joka oli alunperin rakennettu Svenska Klubbenin vuokraamien huoneiden välille, ei palautettu. Lisäksi kerroksesta avattiin kulkuyhteys sisäpihan poikki putkea pitkin suoraan D-portaaseen.



■ 1930-luku
 ■ 1980-luku

4. KERROS

Käyttö

Nykyisin kerroksessa sijaitsevat KHO:n presidentin, kansliapäällikön ja tiedotuspäällikön sekä näiden sihteereiden huoneet. Pihasiivissä on presidentin lepohuone. Yhteensä koko kerroksessa on kahdeksan hengen työhuoneet. Alun perin 4. kerroksen suuri seitsemän huoneen ja keittiön käsittävä huoneisto oli vuokrattu pankin kamreerin virka-asunnoksi. Lisäksi siellä sijaitsi yksi Svenska Klubbenin sisätiloista.

Tilahahmo

Alkuperäinen tilahahmo on pääosin säilynyt, esimerkiksi kaikki kantavat rakenteet ovat säilyneet. Joidenkin huonetilojen kohdalla on tapahtunut muutoksia, etenkin luoteisnurkassa tiloja on jaettu pienempiin yksiköihin kevyillä väliseinillä ja alueelle on järjestetty uusia wc-tiloja. Myös B-portaaseen liittyvää eteistilaa (F412) on jaettu erinäisiin pienempiin aputiloihin (1980-l) ja siitä on erotettu hissikuilu (1930-l). Odotushuoneeseen on lisätty hissi huoneen keskelle uuteen kuiluun (1980-l). Myös 3. ja 4. kerroksen välinen sisäporras on purettu (1930-l). Kerroksen pääsisäänkäynti on B-portaasta. Pääoven paikka ei ole alkuperäinen.

Muutokset

Ylin kerros oli alunperin asuin- ja klubikäytössä. Niin 1930- kuin 1980-luvunkin muutokset ovat olleet lähinnä kevyiden väliseinien muutoksia ja kantaviin seiniin on avattu uusia oviaukkoja. 3. ja 4. kerroksen välinen erillinen porras purettiin 1930-luvulla eikä sitä palautettu 1980-luvun muutostöiden yhteydessä.

5 Nykytilan inventointi

5.1 Sisätilat, yleistä

YLEISINVENTOINTI

Sisätiloja tarkasteltiin yleisesti rakennusosittain. Asuntoja ei inventoitu. Inventoinnin yhteydessä sisätilat on dokumentoitu valokuvaamalla. Valokuvat on liitetty osittain rakennusosia kuvaileviin teksteihin ja osittain ne on esitetty kerroksittain.

Viidestä erityisestä huoneesta laadittiin huonekortti, johon on kirjattu havainnot rakennusosittain matriisiin, jossa rinnastetaan alkuperäinen ratkaisu nykytilaan. Kustakin inventoidusta huonetilasta on kaksi sisätilakuvaa.



Aulatilän koristeellista mosaiikkibetonia. Mosaiikkibetoni oli paljon käytetty materiaali uusrenessanssitalojen porrashuoneissa ja auloissa.

LATTIA

Lattiamateriaalien käytössä esiintyy selkeää hierarkiaa. Alkuperäisiä monivärisiä ja kuviollisia mosaiikkibetonilattioita on säilynyt B- ja C-portaassa. Pankkisalissa on ollut upea mosaiikkibetonilattia alun perin. A-portaan vastaava lattia on valkoista mosaiikkibetonia 1980-luvulta. Arvokkaimmissa tiloissa, erityisesti kadun puolella, on käytetty tammisauvaparkettia (1980-l). Monissa pihan puoleisissa huoneissa ja vähemmän arvokkaissa tiloissa on käytetty linoleumia (1980-l). WC-tiloissa ja vastaavissa on käytetty mustaa klinkkeriä (1980-l). Lähes kaikki nykyiset lattiapinnat on uusittu 1980-luvulla.

LATTIALISTA

Vallitseva jalkalistatyyppi on 70 mm korkea puinen maalattu jalkalista, jonka ylänurkka on pyöristetty (1980-l). Sellaisissa huoneissa, joissa on seinäpanelointeja, jalkalista liittyy osaksi paneelia ja on korkeampi (200 mm). Nykyiset listat ovat 1980-luvulta.

VÄRITYS

1980-luvun värityys on harkittua ja jokainen kerros on erilainen. Talossa on käytetty erilaisia murrettujen vihreiden ja sinisen sävyjen yhdistelmiä. Yleisvaikutelma on hillityn arvokas. 1980-luvun värityys ei yritä jäljitellä vanhaa väritystä tai vanhoja pintoja. Porrashuoneissa A, B ja C ja niihin liittyvissä auloissa sekä lisäksi 12 istuntosalissa tai työhuoneessa on seinissä kahden värisävyä siten, että seinien alaosa on 1980-luvulla maalattu eriväriseksi. Edellisen lisäksi seinäpinnoissa on käytetty 12 eri värisävyä. Funkisväritystä ei ole säilytetty, paitsi viitteitä siihen suuntaan on havaittavissa B-portaassa. B-portaan takaseinässä on todennäköisesti kerroksissa 2–4 taiteilija Eino Kaurian seinämaalaukset. Tämän työn yhteydessä B-porrashuoneessa suoritettiin erillinen värikartoitus, joka on tämän rakennushistoriaselvityksen liitteinä.



Yllä 1980-luvun väliseinärakenteita ylhäältä lukien 2., 3. ja 4. kerroksessa.

SEINÄT

1. krs

Seinät ovat enimmäkseen maalattuja ja rapattuja tai jossain määrin maalattuja levyseiniä. Edellisten lisäksi pihanpuoleisessa työhuoneessa ja eteistilassa on puulasiseinä lakattua tammea (1980-l).

2. krs

Seinät ovat maalattuja ja rapattuja tai maalattuja levyseiniä. Edellisten lisäksi pihanpuoleisessa työhuoneessa on alaostaan umpinainen puulasiseinä (1980-l). 1980-luvulla, kun aulan ja kahvion välisiin seiniin on tehty aukkoja, niiden sisäpinnat on maalattu kiiltäväksi muusta seinäpinnasta poiketen. Seinäpanelointeja on istuntosaleissa ja kahviossa (1980-l).

3. krs

Seinät ovat maalattuja ja rapattuja tai maalattuja levyseiniä. Edellisten lisäksi pihanpuoleisessa työhuoneessa on puulasiseinä (1980-l). 1980-luvulla, kun aulatilojen välisiin seiniin on tehty leveitä aukkoja, niiden sisäpinnat on maalattu kiiltäväksi muusta seinäpinnasta poiketen. Olemassa olleen aukon (1930-l) päädyt on muokattu pyöreiksi pilastereiksi. Istuntosalissa F301 ja F303 on teak-paneloidut seinät. Istuntosalissa (F302) on pellavapintaiset akustopaneelit. Ylivahtimestarin työhuoneen ja aulan välisessä seinässä on palvelutiski ja työntöikkuna (1980-l).

4. krs

Seinät ovat maalattuja ja rapattuja tai maalattuja levyseiniä. Edellisten lisäksi pihanpuoleisissa työhuoneissa on puulasiseinä (1980-l) ja lounaisnurkan toimistohuoneissa (F402, F403) on lasiseinää, jossa on puuritilä. Eteistilassa (F400) on ritiläseinä tilanjakajana ja IV-ritilöitä. 1980-luvulla, kun aulatilojen välisiin seiniin on tehty leveitä aukkoja, niiden sisäpinnat on maalattu kiiltäväksi muusta seinäpinnasta poiketen.

Huoneiden nimikyltit ovat kromattuja metallilattoja, joissa on kohokirjaimet.

Alla 3. kerroksen aulatilaa kasetoitu ja maalattu katto. Kyseinen katto on ollut alun perin petsattua puuta. Oikealla ylempänä kirjaamo, jossa on kappaholvikatto näkyvässä ja sen alapuolella 3. kerroksen pihan puolen kokoushuone.



KATOT JA KATTOLISTAT

Arvokkaimmissa saleissa kadun puolella entistä pankkisalia lukuun ottamatta on säilytetty alkuperäinen huonekorkeus ja kattopinta. Pihan puolen aulatilassa ja arvokkaammissa tiloissa on pieni alaslasku ja vanhaa mallia jäljittelevä kattolista, joka poikkeaa muodoltaan alkuperäisestä. Sekundäärisissä tiloissa on alaslasku eikä katon ja seinän rajapinnassa ole käytetty kattolistaa. Pihanpuoleisissa huoneissa on alaslaskettu katto ilman kattolistaa sellaisissa huoneissa, joissa on edelleen 1930-luvun välipohja kattona.

Muutamissa huonetiloissa on säilynyt kappaholvit näkyvässä (kirjaamo ja aula).

Näissä huonetiloissa on säilynyt myös alkuperäisiä kattolistoja (rapattuja tai kipsistä tehtyjä). Toisen kerroksen pankkisalin tasakatto saatiin alunperin aikaan rappamalla kappaholvisto alapuolelta. Rakenteessa on mahdollisesti sisäpuolella laudoitus ja tikutus.

Suuressa istuntosalissa (F201) katto on akustiikkalevyä. Alkuperäiset, lakatut tummaksi petsatut puukasettikatot ovat säilyneet salissa F 202 ja aulassa F422. Jälkimmäisen huoneen katto on maalattu yli valkoiseksi. Porrashuoneiden B ja C katot ovat alkuperäisiä pintoja ja B-portaassa on alkuperäiset kattolistat.



Yksilehtinen puurakenteinen, tummaksi petsattu tammiviilutettu laakaovi 1980-luvulta.



B-portaan porrashuoneessa on 1930-luvulta peräisin oleva tammilasipariovi.

OVET

Rakennuksen nykyiset, 1980-luvun ovet luovat harmonisen tunnelman. Vaikka suurin osa ovista on uusittu, ne ovat pitkälti alkuperäisten mittojen mukaisia.

1. krs

Pääovi on tuplilasipariovi tammesta (1930-l). A-portaassa ja aulatiloiissa on tammisia lasikehysovia, joista osa on lasiseinä (1980-l). Pihan puolen huonetiloissa on yksipeilisiä kehysovia (1930-l), sileitä puisia laakaovia ja kellariin johtava sileä peltinen laakaovi. A-portaasta takapihalle johtava sisempi ovi on puinen laakapalo-ovi, ulko-ovi on puupeiliovi (alkuperäisen mallinen, mutta todennäköisesti 1930-l). Pihanpuoleisissa 1930-luvun ulko-ovissa on messinkiset, art deco -henkiset vetimet.

2. krs

B-portaan ovi on 1930-luvulta peräisin oleva tammilasipariovi. Sekundääristen tilojen kuten wc- ja aputilojen ovet ovat yksipeilisiä puukehysovia (1930-l). Muut kerroksen ovet ovat yksi- tai kaksilehtisiä puisia, tummaksi petsattuja laakaovia 1980-luvulta. Nämä ovet ovat puurakenteisia. Merkittävämpiin tiloihin johtavien ovien ovilevyä kiertää suorakulmainen lista. Keskivyyöhykettä on jäsennöity kahdella pystylistalla. Helat ovat kromattuja. Sähkökomeron ovet ovat maalattuja puupaneeliovia (1980-l). Huoneen F212 ovi on maalattu laakaovi, joka on integroitu seinään (1980-l).



Maalattu, korkea puurakenteinen laakapariovi 1980-luvulta. Ovilevyä kiertää suorakulmainen lista. Keskivyo-ohykettä on jäsennöity kahdella pystylistalla.



1930-luvun maalattua yksipeilistä kehysovea 1930-luvulta on käytetty sekundääristen tilojen ovityyppinä.

3. krs

Kerroksen pääovi B-portaan porrashuoneesta on 1930-luvulta peräisin oleva tammasipariovi. Sekundääristen tilojen kuten WC- ja aputilojen ovet ovat yksipeilisiä puukehysovia (1930-l). Muut kerroksen ovet ovat yksi- tai kaksilehtisiä maalattuja laakaovia 1980-luvulta. Nämä ovet ovat puurakenteisia. Merkittävämpiin tiloihin johtavien ovien ovilevyä kiertää suorakulmainen lista. Keskivyo-ohykettä on jäsennöity kahdella pystylistalla. Pihasiiven neuvottelutilojen ovet ovat sileitä laakaovia. Helat ovat kromattuja. Kaksilehtisen korkean oven mitat ovat: ovilehtien korkeus 2450 mm ja leveys 1 685 mm. Yhdyskäytävän ovi on maalattu lasikehysovi (1980-l). Sähkökomeron ovet ovat maalattuja puupaneeliovia (1980-l).

4. krs

Kerroksen pääovi B-portaan porrashuoneesta on 1930-luvulta peräisin oleva tammasipariovi. Eteisessä (F412) on yksipeiliset puukehysovet (1930-l).

Muut kerroksen ovet ovat yksi- tai kaksilehtisiä maalattuja laakaovia 1980-luvulta. Nämä ovet ovat puurakenteisia. Ovilevyä kiertää suorakulmainen lista. Keskivyo-ohykettä on jäsennöity kahdella pystylistalla. Helat ovat kromattuja. Sekundääristen tilojen sekä luoteiskulman työhuoneiden ovet ovat sileitä laakaovia. Kaksilehtinen korkea ovi (F422 ja F427 välillä) ovilehtien korkeus 2450 ja leveys yhteensä 1685.



Ikkuna aulatilasta porttikäytävään.



Ikkuna 2. kerroksen aulatilasta pihalle.



Kadunpuoleinen ikkuna.

IKKUNAT

Kadunpuoleiset ikkunat ovat alkuperäisiä, lakattuja tammi-ikkunoita. Kadun puolella ikkunoiden puitejako vaihtelee kerroksittain, ylimmissä puitteissa on ruutuja.

Ulompi ja sisempi ikkuna ovat toisistaan erillisiä. Heloitus on pääosin messinkistä ja peräisin eri vuosikymmeniltä. Sisemmän puitteen ulkopuolelle on lisätty lasi siten, että vanhan puitteen pintaan on lisätty alumiinipuite (elegantisti toteutettu). Ik-

kunoiden välitila on rapattu ja maalattu. Kadunpuoleisten ikkunoiden karmit ovat alkuperäisiä. Osa niiden puitteista on uusittu 1980-luvulla. Ikkunoissa on yksinkertainen lasi, joka on pääosin konevedettyä, mutta paikoitellen myös vanhempaa. Ikkunapenkit ovat puuta. Joitakin ikkunoita porttikäytävän ja aulan kohdalla on lisätty myöhemmin. 1. kerroksen kadunpuoleisissa ikkunoissa on tammipenkit (1980-l).



Pihanpuoleisen aulan ikkuna, 4. kerros.



Kadunpuoleinen ikkuna ja parvekkeen ovi.

Pihanpuoleiset ikkunat ovat maalattuja puuikkunoita. Niiden puitejako on yksinkertaisempi kuin kadun puolella. Pihan ikkunat ovat 1.–3. kerroksessa osittain 1930- ja osittain 1980-luvulta. Huoneen F120 ikkuna on palautettu alkuperäisiin mittoihin 1980-luvulla, muuten 1. kerroksessa on pihan puolella on madalletut ikkunat 1930-luvulta. 3. kerroksen pihan puolen ikkunoita on nähtävästi madallettu 1930-luvulla.

Ulompi ja sisempi ikkuna ovat toisistaan erillisiä. Heloitus on pääosin messinkistä ja peräisin eri vuosikymmeniltä. Sisemmän puitteen ulkopuolelle on lisätty lasi siten, että vanhan puitteen pintaan on lisätty alumiinipuite (elegantisti toteutettu). Ikkunoiden välitila on rapattu ja maalattu. Ikkunoissa on yksinkertainen konevedetty lasi. Pihan puolella on eri kerroksissa sekä puisia että valettuja ikkunapenkkejä.

Huoneessa 302 on hevosenkengänmuotoinen pöytä.



2. kerroksen kahviossa on laadukkaat kiintokalusteet, jotka on sovitettu talon yleisilmeiseen.



KIINTEÄ SISUSTUS

Kaikki tässä mainitut kiinteän sisustuksen elementit ovat 1980-luvulta jos muuta ei ole mainittu.

Pattereiden eteen on asennettu rei'itetystä metallilevystä tehdyt suojukset eri kerroksissa. Myös osa ikkunapenkeistä on uusittu.

1. krs

Eteisessä on naulakot. Kirjaamossa olevat entisen kirjaston kirjahyllyt ovat tummaksi petsattua tammiviilua. Asiakaspalvelun tiski on lisätty sisäikkuna-aukkoon vuonna 2012. Huoneessa F126 on malliltaan vastaavat hyllyt kuin kirjastossa, mutta harmaaksi maalatut.

2. krs

Kahviossa on laadukkaat kiintokalusteet, jotka on sovitettu talon yleisilmeiseen. Syvennyksen eteen voidaan vetää sermi. Sermi ja ovet ovat pinnaltaan tummaksi petsattua tammiviilua. Suuren istuntosalin kiintokalusteet on lueteltu huonetilainventoinnissa.

3. krs

Huoneessa 302 on hevosenkengänmuotoinen pöytä. Ylivahtimestarin työhuoneen lasiseinään on integroitu säilytyskaluste.



1980-luvulla pattereiden eteen kiinnitettiin levysuojukset.

4. krs

Presidentin huoneessa on valepaneeli, jonka taakse kätkeytyy tehokas säilytyskaapisto. Kerroksessa on kaksi pienkeittiötä, joissa on varta vasten suunnitellut kaapistot. Neljännessä kerroksessa on kaksi kiinteää naulakkoa.

SÄHKÖ

Koko talossa on käytetty valkoisia, kulmikkaita sähkökalusteita (1980-l).

LÄMMITYS

Rakennuksen pääsiiven kahdessa alimassa kerroksessa oli alun perin höyrykeskuslämmitys ja ylemmissä kerroksissa oli kakluunit. Pihasiivessä oli uunilämmitys. Talon kaikki kakluunit on purettu. Ikkunoiden alla on laakapatterit.

Kirjaamossa on irrallisia ripapattereita (tila nähtävästi talvisin viileä). Ensimmäisessä kerroksessa pihanpuoleisissa pattereissa ei ole suojuksia, patterit ovat 1980-luvulta.



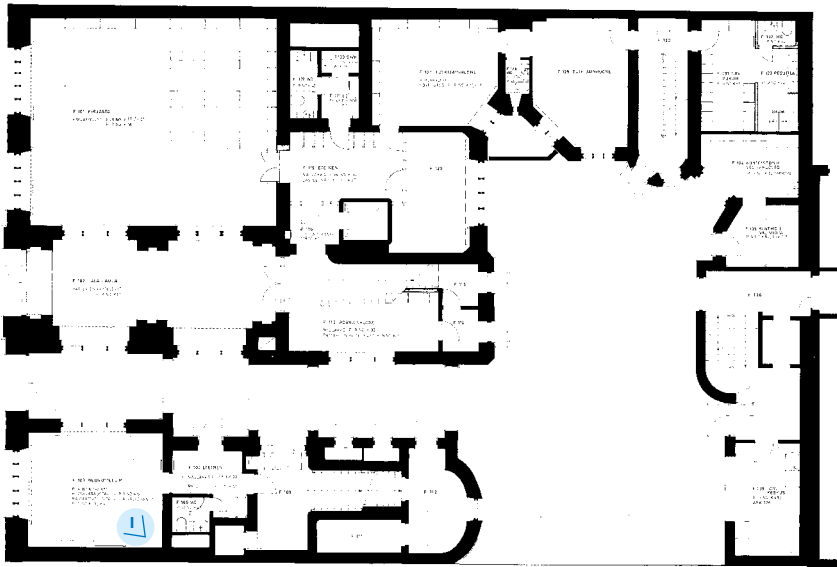
VALAISIMET

Rakennuksen nykyiset valaisimet ovat sisustusarkkitehti Antti Paateron varta vasten tätä taloa varten suunnittelema. Yllä olevissa kuvissa näkyy vasemmalla tyyppi 1 ja oikealla tyyppi 2, jotka ovat hyvin yleisiä KHO:n rakennuksessa. Riippuvalaisimia on käytetty yleisvalaisimina ja yllä esitetyistä tyypeistä on eri variaatioita. Erityisesti vasemmanpuoleinen tyyppi on saanut vaikutteita Artekin valaisimesta *A622 käsin-
niitattu teräksinen lamellivarjostin* (Alvar Aalto 1953).

Porrashuoneissa ja aulatiloiissa on käytetty sekä katto- että seinävalaisimia.

Kirjastohyllyihin (nykyiset kirjaamon hyllyt) liittyy kiinteät valaisimet. Työhuoneissa on riippuvalaisimet ja pöytävalaisimet. Kokoushuoneissa on erityisesti pöytien yläpuolelle suunniteltu valaisintyyppi, joka näkyy viereisen sivun kuvassa.

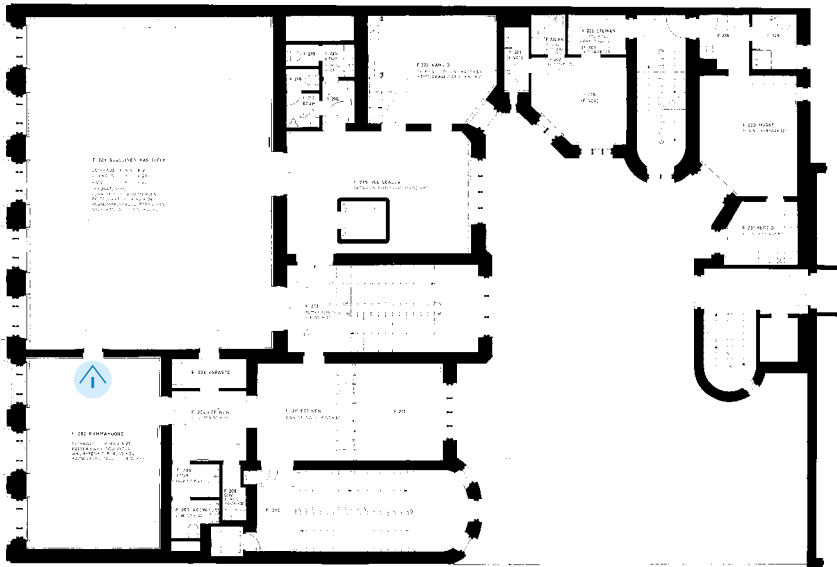
1980-luvun valaisimet ovat laadukkaita, kookkaita ja hyvin säilyneitä. Kaikkien valaisinmallien piirustukset ovat säilyneet Senaatti-kiinteistöjen arkistossa.



HUONEKUVIA / I. KERROS



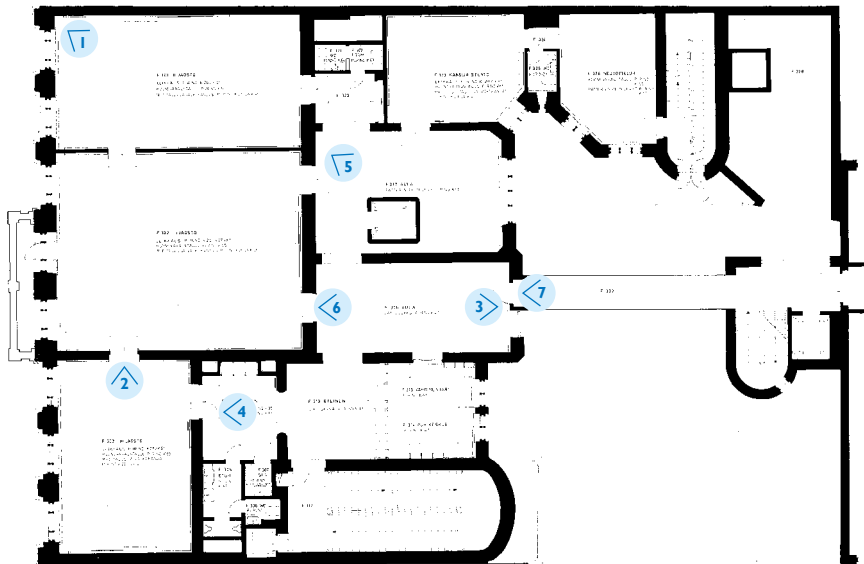
I. kerros, huone F103. Kokouspöydän päällä on erityisesti kokoustiloihin suunniteltu valaisin.



HUONEKUVIA / 2. KERROS



2. kerroksen huone F202 oli alunperin pankin johtokunnan kokoustila. Huoneessa on säilynyt alkuperäinen kasetoitu tammikatto. Alkuperäinen lattia oli tammiparkettia, kuten nykyinenkin.



**HUONEKUVIA /
3. KERROS**



3. kerros, huone F301.



3. kerros, istuntosali.



3. kerros, aulatila.



6



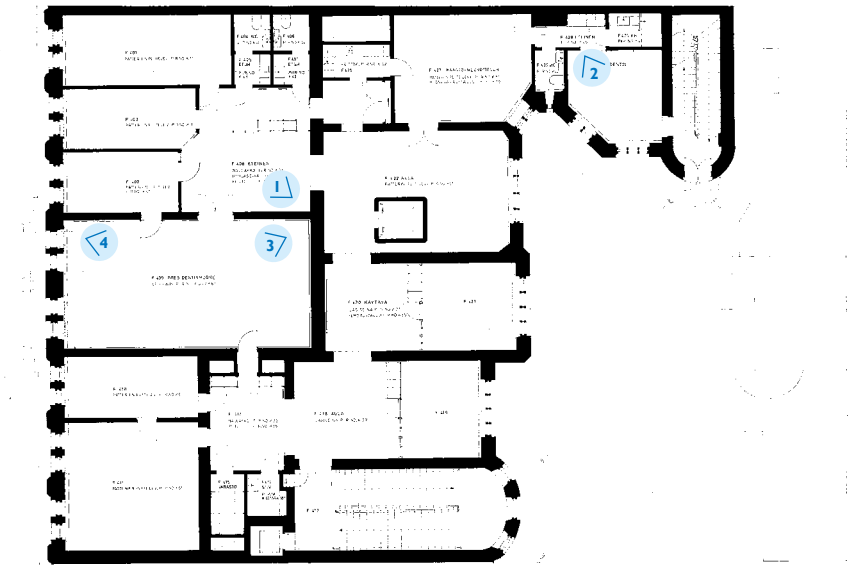
3. kerros, käytävä kohti siltaa.

7



3. kerros, silta.

HUONEKUVIA / 4. KERROS



4. kerros, aula.



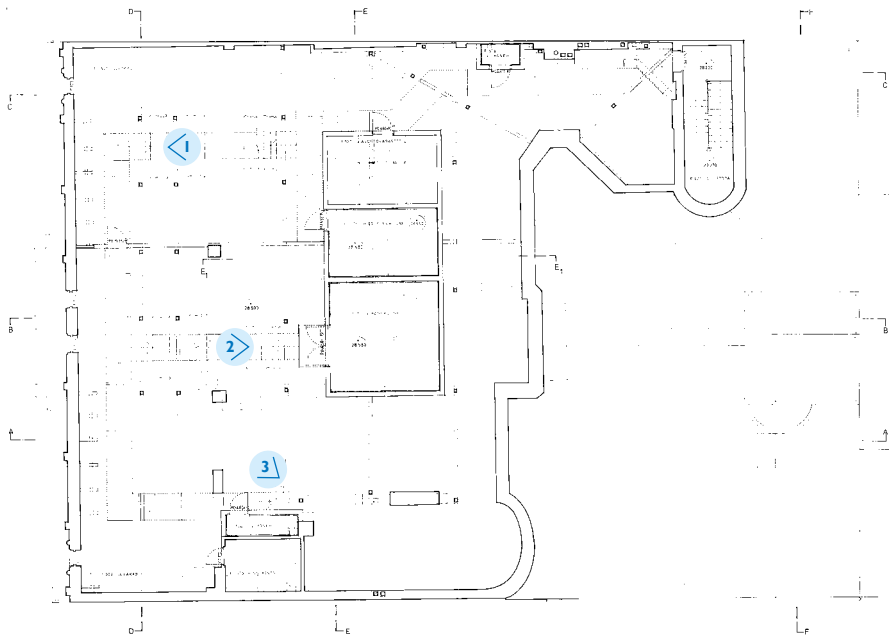
4. kerros, lepo huone.



4. kerros, presidentin työhuone.



4. kerros, presidentin työhuone.



HUONEKUVIA / ULLAKKO



Ullakko on avoin ullakko, jota on jaettu muutamalla väliseinällä. Sinne on myös rakennettu asuntojen verkkovarastot ja teknisiä tiloja. Alkuperäiset, puiset kattotuolit ovat säilyneet. Ullakolla on muutamia ikkunoita Fabianinkadulle päin sekä pieniä kattoikkunoita pihan puolelle. Ullakolle on käynti ensisijaisesti C-portaasta.





HUONEKUVIA / KELLARI



Kellarissa on varastotiloja sekä kuntosali puku- ja pesutiloineen. Kellarin katoissa on alkuperäiset kappaholvit. Lattian pintarakenteena on maalattu lausalattia tai muovimatto.

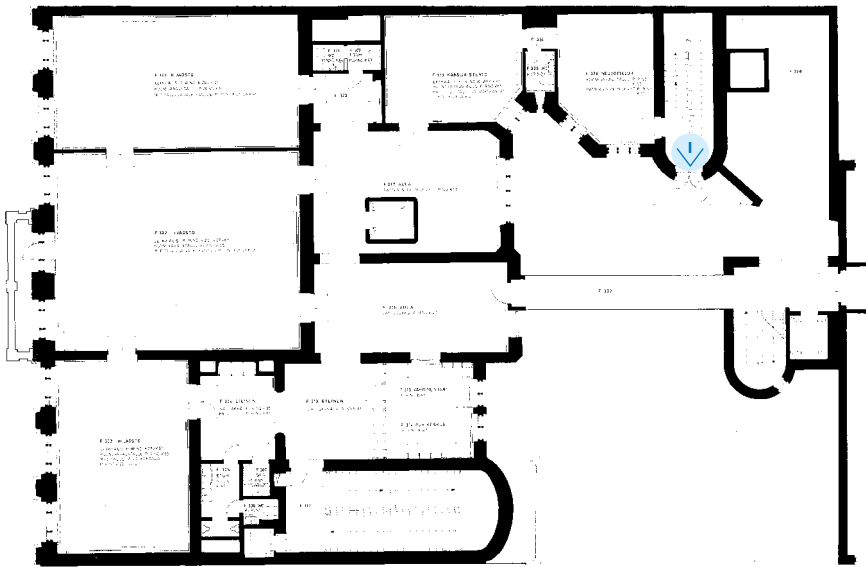


3



4





C-PORRAS

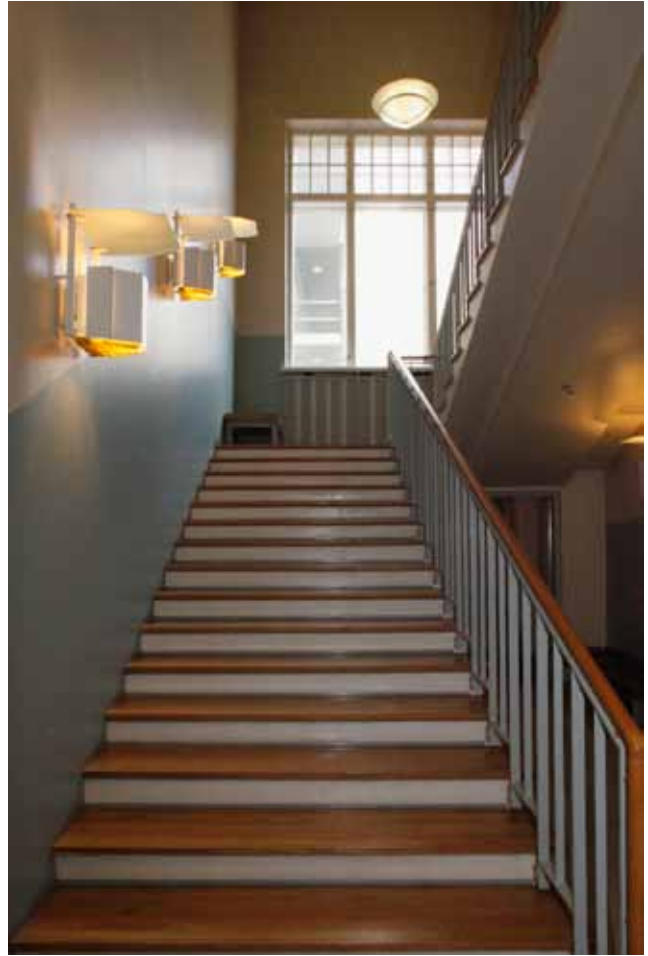
C-porras on ollut alunperin huoneisto-porras, josta on ollut käynti asuntoihin. Nykyisin portaan yhteydessä on kolme asuntoa. Porras on kellarista ullakolle johtava kaksisyöksyinen porras. Seinät ovat maalattuja ja rapattuja, portaat ja välitasanteet ovat maalattua sementtiä. Kaide on takorautakai- de puisella käsijohteella. Portaaseen liittyy kaksi tuuletusparveketta sekä ylimmissä kerroksissa sivuseinässä ik- kunat sisäpihalle. Porrashuoneen ylin katto on alkuperäinen kappaholvattu katto. Porta- an yhteyteen on lisätty vä- likerros (1930-l), ja uusille tasoille on käynti välitasanteilta.

5.2 Huonetilainventointi

HUONE	A-porras
KERROS	1-2
ERITYISTÄ	Porrashuone on rekonstruoitu 1980-luvulla sen alkuperäiseen paikkaan. Sisätila on kuitenkin moderni.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Tilahahmo	A-porras oli alun perin maantasokerroksesta toiseen kerrokseen johtava avoin, kaksisyöksyinen porras. Porras oli pankkitilojen yleisölle tarkoitettu pääporras. Alkuperäinen porras purettiin 1930-luvulla ja tilaan rakennettiin välikerros.	Nykyinen porras sijaitsee samassa paikassa ja vastaa tilahahmoltaan alkuperäistä porrasta, vaikka se on rakennettu 1980-luvulla. Porras ei kuitenkaan ole täysin identtinen tai rekonstruktio. Pihalta johtaa kellariin toisen porrassyöksen alla sijaitseva samansuuntainen porras. Nykyiset materiaalit ovat 1980-luvulta.
Käyttö	Pääporras 1. ja 2. kerroksen välillä.	
Lattia	Mosaikkibetoni.	Alatasanteen lattia on valkoista mosaikkibetonia ja väli- ja ylätasanteilla on tammisauvaruutuparketti (340 x 340). Askelmat on tehty tammisäleistä liimaamalla ja niitä kiertää varvaslista etureunasta päätyyn. Askelmien pystypinta on rapattu ja maalattu.
Jalkalista		Jalkalista on 70 mm korkea, ulkosärmästään pyörästetty ja maalattu puulista. Porrassyöksen kohdalla ei ole jalkalista.
Seinät		Maalatut ja rapatut. Seinäpinta on jäsenelty kahteen väriyöhykkeeseen.
Kattolista		Ensimmäisessä kerroksessa ei ole kattolista. Toisessa kerroksessa on tehty yksinkertainen vanhan kattolistan kaarrosta mukaileva levyrakente.
Katto		Kattopinta on suora, maalattu ja rapattu. Myös teräsbetonisen porrassyöksen alapinta on rapattu ja maalattu.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Ovet	Petsatut puupeiliovet.	Pääovet ovat tammiset lasikehysovet, jotka ovat osa eteisaulan puoleista lasiseinää (1980-l). Takapihalle johtava ovi on puinen laakapalo-ovi. Toisen kerroksen ovet ovat tummaksi petsat- tuja, osastoivia laakaovia (1980-l).
Ikkunat		Välitasanteen ikkunan muoto vastaa mah- dollisesti alkuperäistä. Ikkuna on kaksilasinen maalattu puuikkuna (1980-l). Yläreuna on suora. Ikkuna on jaettu välikarmeihin kuuteen osaan. Ylimmissä puitteissa on ruutuja. Ulompi ja sisempi ikkuna ovat toisistaan erillisiä. He- loitus on osittain maalattua, osittain kromattua (1980-l). Sisemmän puitteen ulkopuolelle on lisätty lasi siten, että puitteen pintaan on kiinnitetty alumiinin värinen alumiinipuite. Toteutus on elegantti. Ikkunoiden välitila on rapattu ja maalattu. Ikkunoissa on yksinkertai- nen konevedetty lasi. Ikkunoissa on maalatut, massiivipuiset ikkunapenkit, joissa on reiät pattereiden kohdalla (1980-l). Alatasanteen ikkuna porttikäytävän vastainen ikkuna on re- konstruktio alkuperäisestä ikkunasta (1980-l). Ikkuna on lakattua tammea.
Sähkö		Valkoiset sähkökalusteet (1980-l).
Lämmitys		Ikkunoiden alla on levytatterit. Pattereiden eteen on asennettu suojukset reititetystä metallilevystä.
Valaisimet		Tilassa on kiiteät seinävalaisimet ja riippu- valaisimet (1980-l). Vastaavat valaisimet kuten B-portaassa. Valaisimet on suunniteltu tätä taloa varten.
Kiinteä sisustus		Portaassa on lattaraudasta tehty, maalattu pin- nakaide, jonka käsijohde on pyöreää, lakattua tammiprofiilia. Kaideosan ja käsijohteen välissä on tammitapit ja käsijohde taittuu pohjaker- roksessa kohti lattiaa. Alemman porrassyök- syn kyljessä on metallirunkoisia sateenvarjo- ja hattutelineitä, joissa on puinen, pyöreä pää.



HUONE	B-porras
KERROS	1-4
ERITYISTÄ:	B-portaassa suoritettiin värikartointu tämän rakennushistoriaselvityksen yhteydessä. Värikartointu on tämän raportin liitteenä.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Tilahahmo	B-porras on kaksisyöksyinen, keskeltä avoin. Välitasanteiden ulkoseinä on kaareva. Porrashuone on yläosastaan kahden kerroksen korkuinen, valoisa tila, johon valo tulee kahteen kerrokseen sijoitetun ikkunoiden läpi. Porrashuoneeseen liittyy kolme parveketta. Kerrostasanteiden ovet ovat sijainneet tasanteiden takaseinällä, joka on ollut lasioviseinä. 1930-luvulla, kun kulkusuuntaa kerrokseen muutettiin, takaseinälle toteutettiin 2.-4. kerrokseen taitelija Eino Kaurian seinämaalaukset. 1. kerros poikkeaa muista kerroksista. Kellarin porras on erillinen tila.	Alkuperäinen tilahahmo on pääosin säilynyt. Sisääntulotason kaareva syvennys on muutettu suoraksi (1930-l), kun porrashuoneeseen on lisätty 4 henkilön hissi. Kerrostasanteille johtavien ovien paikka on muuttunut (1930-l). 1980-luvulla Yleisradion aikaisia seinämaalauksia ei otettu esiin.
Käyttö	Porrashuone.	Porrashuone.
Lattia	Porrastasanteilla on mosaiikkibetonilaatoista tehty koristekuvio ja porrassyöksyt ovat mosaiikkibetonia.	Alkuperäinen lattia on säilynyt.
Jalkalista		115 mm korkea, siniharmaaksi maalattu profiilista vanhan mallin mukaan (1980-l).
Seinät	Rapattu ja maalattu. Kerroksissa 2.-4. on Eino Kaurian seinämaalaukset 1930-luvulta peitettynä.	Maalattu ja rapattu. Seinäpinta on jaettu kahteen väriyöhykkeeseen. Katonrajassa sivuseinällä on ilmanvaihtoritilä.
Kattolista	Seinän ja katon liittymiskohta on pyöristetty. Sekä seinällä että kattopinnassa on kipsilistoja.	Alkuperäinen säilynyt.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Katto	Tasanteiden kohdalla on suora katto ja myös porrassyöksyjen alapinnat ovat suoria. Kat- topintoja kehystävät rappaus- ja kipsilistat. Katossa näkyy teräsprofiilien muoto, joka on verhottu koristelistoilla.	Maalattu, rapattu pinta. Alkuperäiset listat ja profiilit ovat säilyneet ja näkyvissä.
Ovet	Lasioviseinä kerrostasanteilla.	Porttikongista rappuun johtava ulko-ovi on lakattu tamminen lasikehysovi. Heloituksen perusteella 1930-luvulta. Maantasokerrok- sessa neuvotteluhuoneen ovi on yksilehtinen tammiovi, joka vastaa detaljeiltaan muiden kerrostasanteiden 30-luvun ovia. Kerrosten ovet ovat lakattuja tammilasipariovia, joissa on lankalasisitus (1930-l). Niiden heloitukset ovat osittain vanhoja ja osittain uudempia. Kerros- tasanteilla sähkökaappien ovet ovat peltisiä laakaovia (1980-l). Hissin ovet ovat peltisiä laakaovia, joissa on alumiinikehyksinen, kapea ikkuna (1980-l). Parvekkeen ovet ovat sisään- ulos avautuvia yläikkunallisia puulasikehysovia. Sisempi ovilehti on alkuperäinen ja ulompi on uusittu (1980-l). Niiden heloitus on eri vuosikymmeniltä.
Ikkunat		Porrashuoneessa on kaksilasiset, maalatut sisään-ulos aukeavat puuikkunat. Ikkuna on jaettu vaakasuuntaisella välikarmilla. Sisemmän puitteen ulkopuolelle on kiinnitetty kolmas lasi alumiinikehyksessä. Kehys on luonnonväristä alumiinia. Heloitus on eri ikäistä. Ikkunapenkki on puinen, maalattu ja sisäreunastaan kaareva, ulkosärmässä on profiili (1902).
Valaisimet		Porrashuoneessa B on sekä seinä- että riippu- valaisimia (1980-l).
Lämmitys	Portaassa ei ollut lämmityslaitteita.	Seinään upotettu ripapatteri I. kerroksen tasanteella, ulko-ovea vastapäätä (1930-l).

ALKUPERÄINEN**NYKYINEN****Hissi**

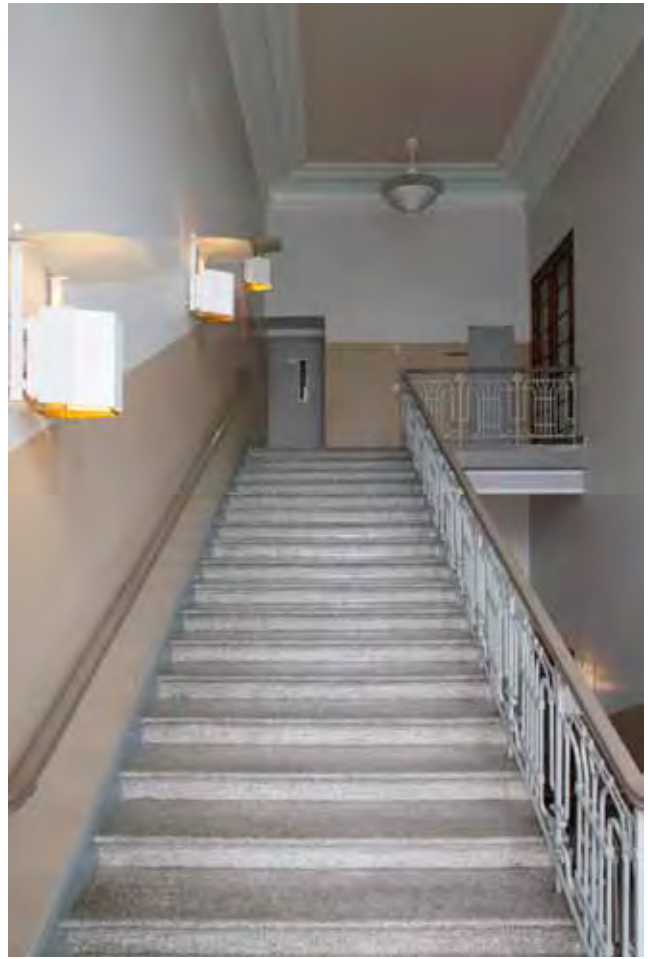
Portaassa ei alun perin ollut hissiä. Hissi lisättiin 1930-luvulla.

Nykyinen hissi, joka sijoittuu 1930-luvulla tehtyyn kuiluun, on Valmetin valmistama, neljän henkilön henkilöhissi (1984). Hissikorin sisäpinta on harmaata metallilevyä, lattiassa ja on harmaa Hovi-laatta. Hississä on peili ja kattoon upotettu, suorakulmainen valaisin.

Kiinteä sisustus

Portaan keskiosassa takorautainen koristeellinen porraskaide, jossa on puinen käsijohdin. Taotun kaiteen kasviaihe viittaa jugendiin. Portaan sivuseinillä on seinään kiinnitetty puinen käsijohde. Käsijohteet on maalattu savenharmaiksi.

Alkuperäinen kaide on säilynyt. Käsijohde on 1930-luvulta.



HUONE	Ala-aula
HUONE N:O	F102
KERROS	I

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Käyttö	Ensimmäisen kerroksen liiketilaa ja toisen kerroksen pankkitiloja palveleva aula.	KHO:n aula.
Lattia	Koristeellinen mosaiikkibetonilaattalattia (200 x 200 mm). Lattia on jaettu kahteen isompaan kenttään ja niiden välissä on pienempi kenttä. Pääväri on mustanharmaa mosaiikkibetoni. Koristeaiheet ovat punaista, valkoista ja harmaata sekä mustaa.	Alkuperäinen lattia on säilynyt. Ulko-oven edustalle on upotettu metalliritilä.
Jalkalista		Ylänurkastaan pyöristetty, harmaaksi maalattu puulista, korkeus 70 mm (1980-l).
Seinät	Pilasterit ovat alun perin olleet koristeellisia, jalustalla seisovia pilastereita, joissa on ollut kapiteelit.	Rapattu ja maalattu. Pitkillä seinillä keskellä on suorakulmaiset tuplapilasterit. Pilastereiden koristeaiheita on ilmeisesti karsittu 1930-luvulla (vrt. alkuperäispiirustukset).
Kattolista	Seinän ja katon yhtymäkohta on rapattu kaarevaksi ja kattopinnassa on kattopinnan kiertäviä rappauslistoja.	Nykyiset kattolistat ovat alkuperäisiä, mutta koristelua on mahdollisesti karsittu.
Katto	Rapattu ja maalattu.	Rapattu ja maalattu.
Ovet	Pääovi on ollut tuplalasipariovi sivu- ja yläikkunoineen.	Pääovi on tuplalasipariovi tammesta. Oven alaosassa on puupeilit. Lasiseinän syvennys on kaareva. Oven sivuissa ja yläpuolella on ikkunat. Ovi on todennäköisesti 1930-luvulta. A-portaaseen johtava ovi on käsitelty ko. huonetilan kohdalla. Kirjaamoon F101 johtava ovi on osa sisäikkunaseinää.

ALKUPERÄINEN

NYKYINEN

Ikkunat

Alun perin aulan ja porttikäytävän välillä on ollut kaksi ikkunaa ja pankkisalia vasten yksi sisäikkuna, joka on ollut oikeastaan lasiseinä aulan ja pankkisalin välillä.

Huoneessa on kaksi porttikäytävään antavaa ikkunaa ja kaksi sisäikkunaa kanslian vastaisella seinällä. Porttikäytävän ikkunat ovat kaksilasisia tammi-ikkunoita. Ikkuna on jaettu pysty- ja vaakakarmien kuuteen osaan. Alaikkunat ovat avautuvia. Sisemmän puitteen ulkopuolelle on lisätty kolmas lasi pintaan kiinnitettyssä alumiinipuitteessa. Toinen ikkunoista (lähempänä ulko-ovea oleva) on mahdollisesti alkuperäinen ja toinen mahdollisesti 1980-luvulta. Kanslian ikkunoista yksi on todennäköisesti 1980-luvulta ja toinen eli se, jossa on ovi kirjaamoon, on 1930-luvulta. Sisäikkunat ovat yksilasisia, mutta muuten materiaaleiltaan ja puitejaoiltaan vastaavia kuin ulkoikkunat. Puihin ikkunapenkeihin on porattu reikiä pattereiden kohdalle (2012).

Valaisimet

Riippuvalaisimet (1980-l).

Lämmitys

Radiaattorit osana höyrylämmitysjärjestelmää.

Ikkunoiden alla on patterit ja niiden eteen on asennettu rei'itetystä metallilevystä tehdyt suojuukset.

Taideteokset

Tapani Junnon veistos: *Palava mies*.

Kiinteä sisustus

Vuonna 2012 aulaan on lisätty toiseen sisäikkunaan tamminen vastaanottotiski, ilmoitus-taulu huoneen keskelle ja työpöytä. Kaikki kalusteet on tehty massiivitamasta.



HUONE	Suuri istuntosali
HUONE N:O	F201
KERROS	2
ERITYISTÄ	Kuva vanhasta pankkisalista on sivulla 23.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Tilahahmo		Alkuperäinen tilahahmo on säilynyt.
Käyttö	Pankkisali 1901-1932, minkä jälkeen Ylen aikana orkesteristudio.	Istuntosali 1984-, käytetään nykyisin suullisiin käsittelyihin, koulutukseen ja juhlatilaisuuksiin. Nykyisin 130 istuinta.
Lattia	Koristeellinen mosaiikkibetoni.	Tammisauvaruutuparketti, ruutukoko 340 x 340 mm (1980-l). Salin etuosassa ja ikkunaseinällä on koroke. Kahdella muulla seinällä on friisi. Lattiaan on upotettu teknisiä kotelaita, joissa on messinkikannet.
Jalkalista	Ei tietoa	Oviseinillä jalkalista on osa seinien paneelointia. Ikkunaseinällä on valkoiseksi maalattu suorakulmainen puulista.
Seinät	Seinissä on ollut suunnilleen nykyisenkorokuinen tummaksi petsattu tamminen rintapanelointi.	Kolmella seinällä on puolipaneeli tummaksi petsatusta tammesta (1980-l), korkeus 1590 mm. Paneelin yläosassa on pellavakangas. Kankaan kanssa paneelin korkeus on 2300 mm. Kangas on varta vasten tilaan kudottu vaakaraidoitettu pellavatekstiili, jonka takana on äänenvaimennuslevy. Paneelissa on pystyrimoin aikaansaatu rytmi. Seinien yläosa on rapattu ja maalattu. Sisäseinällä on iv-ritilöitä.
Kattolista	Seinän ja katon yhtymäkohdassa on ollut kaareva rappauslista, jonka alapuolella on kiertänyt koristeellinen friisi (maalattu tai tapettinauha).	Seinän ja katon liitospinta on kaareva pinta, todennäköisesti kipsilevyä, r=200 mm (1980-l), joka on rajattu puulistoin sekä seinä- että kattovyöhykkeestä. Yksinkertaisesti lista on mukaelma alkuperäisestä.

ALKUPERÄINEN**NYKYINEN**

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Katto	Alkuperäinen kattopinta on ollut suora, rapattu ja maalattu pinta. Yläpuolisessa välipohjassa on metalliprofiileita tiheämmällä jaolla kuin alemmassa. Tiheämpi jako on mahdollistanut välien täyttämisen alhaalta käsin rappaamalla ja suoran pinnan aikaansaamisen. Tällä on mahdollisesti tavoiteltu vaikutelmaa teräsbetonisesta välipohjarakenteesta, joka oli uutta.	Alaslasketun katon keskellä on lähes koko huoneen kokoinen akustolevyvyöhyke, jota on jäsenöity huoneen poikkisuuntaisin listoituksin. Lista kiertää koko kentän. Reunavyöhyke on sileä (1980-l).
Ovet	Ovet ovat olleet puupeiliovia.	Tilassa on neljä ovea. Kaikki ovet ovat tummaksi petsattuja laakaovia (1980-l). Ovi- en paikat ovat jossain määrin muuttuneet. Sisäseinän pariovet ovat osastoivia ovia, joissa on paneloidut pielet.
Ikkunat	Alkuperäiset ikkunanpenkit on purettu.	Salissa on viisi ylälaidastaan kaarevaa kaksilasista lakattua tammi-ikkunaa. Ikkunavyöhyke on jaettu välikarmeihin kuuteen osaan. Ylimmissä puitteissa on ruutuja. Ulompi ja sisempi ikkuna ovat toisistaan erillisiä. Heloitus on pääosin säilynyt, jossain määrin eri aikakausilta. Sisemmän puitteen ulkopuolelle on lisätty lasi siten, että vanhan puitteen pintaan on lisätty alumiinipuite. Ikkunoiden välitila on rapattu ja maalattu. Karmit ja puitteet ovat alkuperäiset (1901). Ikkunoissa on yksinkertainen, pääosin konevedetty lasi.
Sähkö		Kaikki sähköistykset on uusittu (1980-l). Sähkökalusteet ovat valkoisia (1980-l), joten ne erottuvat selvästi tummista paneeleista. Lattiaan on upotettu sähköpistokkeita messinkiluukkujen alle.
Lämmitys	Patterit ikkunoiden alla.	Ikkunoiden alla on laakapatterit.
Valaisimet		Salissa on kiinteät seinävalaisimet, 11 kappaletta, ja riippuvalaisimet, 12 kappaletta. Kaikki valaisimet ovat Antti Paateron tätä taloa varten suunnittelema (1980-l).

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Kiinteä sisustus ja varusteet	Pankkisalın kalustus	Salın etuosassa korokkeella on tuomaris- ton kiinteä tiski, jossa on 11 istumapaikkaa (1980-l). Tiski on tehty tummaksi petsatusta tammesta vastaavasti kuin seinäpaneelit. Tiskiın liittyı kahdeksan kiinteää pöytäva- laisinta. Ikkunaseinällä on systeemi, johon on integroitu japanilaistyyliset sermit kiskoineen, pimennysverhot, ikkunapenkki tammiritilästä ja reikäpeltiset patterinsuo- jukset. Korokkeen takana on katosta alas laskettava valkokangas.
Irtokalusteet		Puhujapönttö on irtokaluste pyörillä.
Taideteokset		Juhana Blomstedtin maalaus <i>Vaaka ja miekka</i> on tilausteos. Jalustalla on pronssiin valettu K. J. Ståhlbergin rintakuva, jonka vesittäjä on Kalervo Kallio.



HUONE	Plenumsali
HUONE N:O	F302
KERROS	3

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Tilalahmo		Alun perin sali on liittynyt viereiseen huoneeseen siten, että niiden välissä on ollut suuri aukko puurakenteisessa väliseinässä. Salin muoto on säilynyt.
Käyttö	Pankin konttori tai muu vastaava tila.	Istuntosali.
Lattia	Ei tietoa	Tammisauvaruutuparketti, ruutukoko 340 x 340 mm, (1980-l). Lattiaa kiertää friisi, paitsi ikkunaseinällä, missä on koroke. Korokkeen etuseinä on harmaaksi maalattua puuta. Lattiaan on upotettu teknisiä kotelaita, joissa on messinkikannet.
Jalkalista	Ei tietoa	180 mm korkea harmaaksi maalattu lauta-jalkalista kiertää tilan myös ikkunaseinän korokkeen kohdalla. Korokkeella on ylälaidasta viistetty 32 mm korkea lista.
Seinät		Kolmella seinällä on pellavakankaalla pinnoitettu pellavanvärinen akustopaneeli, jota rytmittävät vuoroin leveämmät ja kapeammat pystylistat (1980-l), Paneelin yläosassa on ruutukangas. Paneelin yläreunan korkeus on 3080 mm. Tilassa on levytetyt, maalatut seinät. Sisäseinällä on iv-ritilät.
Kattolista	Seinän ja katon yhtymäkohdassa on ollut kaareva rappauslista.	Tilassa on levystä tehty kaareva vyöhyke seinän ja katon rajapinnassa, jonka alku ja päätte on rajattu puulistalla (1980-l). Se on yksinkertaistettu mukaelma alkuperäisestä.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Katto	Alkuperäinen kattopinta on ollut suora, todennäköisesti rapattu ja maalattu.	Kattopinta on suora, maalattu kipsilevy (1980-l). Katon keskiosan revennyttä levysaumaa on paikattu.
Ovet	Ovet ovat olleet puupeiliovia. Huoneiden välillä pohjoisen puolella on ollut leveä oviaukko, jossa on ollut komea puupeiliteiteovi.	Tilassa on neljä harmaaksi maalattua laakapariovea (1980-l). Sisäseinän ovisyvennykset on maalattu kiiltäväksi. Muut paitsi pohjoisseinällä oleva ovi ovat todennäköisesti alkuperäisillä paikoillaan.
Ikkunat	Lakatut tammi-ikkunat.	Salissa on kolme ylälaidastaan suoraa kaksilasista lakattua tammi-ikkunaa. Keskimmäinen ikkuna poikkeaa muista siinä, että sen keskellä on ovi. Oven alaosa on umpinainen. Ikkunavyöhyke on jaettu välikarmeihin kuuteen osaan. Ylimmissä puitteissa on ruutuja. Ulompi ja sisempi ikkuna ovat toisistaan erillisiä. Heloitus on uusittu, nykyiset helat ovat messinkiä. Sisemmän puitteen ulkopuolelle on lisätty lasi siten, että vanhan puitteen pintaan on lisätty tummaksi eloksoitu alumiinipuite. Toteutus on elegantti. Ikkunoiden välitila on rapattu ja maalattu. Karmit ja puitteet ovat alkuperäiset (1901). Ikkunoissa on yksinkertainen, pääosin konevedetty lasi. Ikkunoissa on maalatut, massiivipuiset ikkunapenkit, joissa on reiät pattereiden kohdalla (1980-l). Alkuperäiset ikkunapenkit on purettu.
Sähkö		Kaikki sähköistyksen on uusittu (1980-l). Sähkökalusteet ovat valkoisia (1980-l). Lattiaan on upotettu sähköpistokkeita messinkiluukkujen alle.
Lämmitys	Patterit ikkunoiden alla.	Ikkunoiden alla on laakapatterit. Ikkunapenkit on kannatettu kulmaprofiileilla, joiden varaan on asennettu reikäpeltiset patterisuojukset.

	ALKUPERÄINEN	NYKYINEN
Valaisimet		Kiinteät seinävalaisimet, 6 kpl (sama tyyppi kuin F201). Katossa on kiinteät riippuvalaisimet, 10 kappaletta. Varta vasten rakennukseen suunnitellut. 8 kpl pöytävalaisimia, Artek A703 (uudempia kuin 1980-l).
Taideteokset		KHO:n eläkkeelle jääneiden presidenttien muotokuvat (8 kpl, yksi siirretty viereiseen saliin).
Irtokalusteet		Tilaan suunnitellut Bomanin valmistamat tuolit, 29 kpl + presidentin tuoli korkeammalla selkänojalla. 2 kasvialustaa, 4 kaappia, esittelijän pöytä.
Muuta		Katossa kuusi palovaroitinta.
Kiinteä sisustus ja varusteet		Hevosenkengänmuotoinen kokouspöytä, joka on teak-viilua (1980-l). Hevosenkengän sisäpuolella on turkoosi kangas, jota rytmittävät eripituiset pystyrimat. Kalusteet ovat Bomanin kalustetehtaan valmistamia (tieto Kari Joutsenlahti). Ikkunaseinällä on verhokotelo. Tilassa on pelkästään kangasverhot. Sisäseinällä valkokangas (uusi) sekä 2 kpl magneetti/tussitauluja (1980-l).



5.3 Julkisivut

KATUJULKISIVU

Sokkeli

Hakattu punagraniitti. Sokkelin ylälaita on viisto. Sokkeli ukonee seinäpinnasta.

Seinä

Julkisivussa on käytetty Ruskealan marmoria. Maantasokerroksessa kivi on käsitelty karkeammin. Ylimmässä kerroksessa kivi on sileää. Julkisivun sileys kasvaa ylöspäin vaihteittain. Kiven saumat ovat profiiltaan pyöreitä ja ulkonevia.

Rakennuksen julkisivu on symmetrinen. Keskiosaa on korostettu leveällä risaliitilla, kiviparvekkeilla 2. ja 3. kerroksessa ja frontonilla. Parvekkeissa on kulkimikas balustradikaide. Karniisilinjassa on balustradiaihe reliefinä. Karniisin yläpuolella on pienet frontonit julkisivun sivuilla ja niissä yhteensä neljä ikkunaa.

Talon kantavan pystyrakenteen linjoja on korostettu julkisivussa ulkonevina pilastereina. Pilasterien ulkonurkat ovat pyöristettyjä. Karniisin yläpuolella on tummat, muotoillut tolpan päät pilastereiden linjassa.

Pääsisäänkäynnin ympärillä seinäpinta on sileä.

Keskirisaliitin yläosassa on Helsingin vaakuna ja vuosiluku 1901.

Pääportaan edessä on pari askelmaa punagraniitista.

Syöksytorvet on asennettu julkisivun pintaan.

Katto ja räystäslinja

Torinpuoleinen lape on katettu osittain lasitetuilla ja osittain mattapintaisilla tiilillä. Poikkipäädyt on katettu pellillä, joka on maalattu tiilikaton väriseksi.

Ovet ja ikkunat

Ovet ja ikkunat ovat tammea. Ikkunat ovat alkuperäiset.

Pääovi on alkuperäinen ja porttikäytävän portti on 1980-luvulta.

Maantasokerroksen ikkunoista näkee, että ulkopuitteet on uusittu ja että niissä on ainakin kahden eri vaiheen heloitusta.

Ikkunoissa on käytetty sekä kitti- että listakiinnitystä lasituksessa.

Pääoven vedin on alkuperäinen koristeellinen vedin.

Valaisimet

Pääsisäänkäynnin molemmin puolin on pronssiset seinävalaisimet (1980-l), joissa valolähdettä ympäröivät pystysäleet. KHO:n kyltti on kiinnitetty seinään messinginvärisillä kylteillä valaisinten alle.







Yllä kirjaamon ikkunat. Vasemmalla alla on pääsisäänkäynti ja oikealla portti (1980-l).



PIHAJULKISIVU

Sokkeli

Sokkeli on hakattua graniittia, jonka ylälaita on viistottu. Saumat ovat pyöreitä ja ulkonevia. Portaan B kohdalla on ollut kellarinikkuna, koska sokkelivyöhykkeessä on näkyvissä ikkunaholvaus. Myös pääportaan oikealla puolella ja C-portaan oikealla puolella pihan sisäkulmassa on vastaava tilanne. Siipien kulmassa on ikkunat kellarikerroksessa ja pihan puolella kuilu, joka on erotettu muusta piha-alueesta teräspinnakaiteella (1980-l). Sokkeli jatkuu yhtenäisenä graniittimuurina alas asti, mistä päätellen kuilu on alkuperäinen.

Seinä

Rapattu sileäksi ja maalattu.

Ikkunat ja ovet

Ikkunat on maalattu tummanruskeiksi (tammaa jäljittelevä sävy). Ikkunanpellit ovat mustiksi maalatut paitsi 1980-luvun osassa valkoisiksi.

Pääsiivessä erottuu ikkunoiden perusteella korkeampi kerroskorkeus kuin pihasiivessä, missä on yksi kerros enemmän eli viisi kerrosta.

Porrashuoneiden ikkunat ovat puitejaoltaan yksinkertaisia. 1980-luvun rekonstruoituun pääportaaseen on tuotu ikkunatyyppejä, jonka puitejako vastaa pääjulkisivun ikkunoiden koristeellista puitejakoa.

Julkisivun muutetulla alueella ikkunat ovat joko 1930- tai 1980-luvulta.

Ulko-ovet ovat nelipeilisiä, ruskeaksi maalattuja puupeiliovia (1902).

Pihan sisäkulmassa on katolle johtava palotikas (mahdollisesti 1930-luvulta), joka yläpäässä katkaisee karniisin. Karniisi on umpinainen rapattu lista.

Parvekkeet ja katokset

Porrashuoneissa B ja C on parvekkeet, kaksi kussakin. B-portaan parvekkeissa on aluperäiset takorautaiset kaiteet, joihin on lisätty mattojen tuuletusta varten putkiteline. Kaikkien parvekkeiden laatat ovat betonia ja korjattuja, mutta nykytilassa huonokuntoisia.

Pääportaan oven päällä on pellillä katettu katos.

Piha

Pihalla on graniitista tehty mukulakivipinta. Kävelyvyöhykkeellä on graniittilaattoja. Pihaa käytetään pysäköintialueena (5 autoa). Julkisivun edessä on n. puolen metrin vyöhyke, johon on kiinnitetty pyöreitä kiviä laastilla.

Uutta osaa vasten olevan julkisivun edessä on kaksi ”patteria” kellarin ilmanvaihtokanavia.

Silta

Pihan yllä kulkee silta, joka yhdistää vanhan osan 3. kerroksen uuden osan 5. kerrokseen. Silta on 1980-luvulta. Vanhan osan puolella se on otettu sisään ikkunan kohdalta, mikä kertoo siitä, että lattian korko vanhan osan 3. kerroksessa ei ehkä ole alkuperäinen.



Myös D-portaan ja matalan pihasiiven (1980-l) sokkeli on graniittia ja sen julkisivut on rapattu ja maalattu. Ikkunat ovat selkeän moderneja ja osittain julkisivussa on käytetty myös lasitiiltä.

Porttikäytävä

Porttikäytävässä on graniittilaattavyöhyke, jota reunustaa mukulakivivyöhyke. Seinän alaosa ikkunoiden alapintaan saakka on verhottu hakatuilla punagraniittilohka-

reilla. Kiven ylälaita on viisto ja se on hie- man ulkoseinän tasoa ulompana. Seinä on rapattu vaaleankeltaiseksi seinäpinnassa on näkyvissä ilmastointiritilöitä. Katto on rapattu vaaleaksi. Myös ovien ulkopinta on lakattua tammea. Ovien edessä on porras- kivet. Valaisimet ovat kiinteitä, katon pin- taan asennettuja pyöreitä peltivalaisimia (1980-l). Portti on lakattua tammea ja siinä on lankalasisitus.



6

Yhteenveto

6.1 Säilyneisyys

Korkeimman hallinto-oikeuden rakennuksen säilyneisyyttä on tässä arvioitu ulkotilan ja sisätilan osalta. Ulkotilan arviointi on selkeämpää, mutta sisätilojen osalta nousee esiin kysymys siitä, minkä vaiheen säilyneisyyttä tulisi arvioida. Rakennuksen sisätiloja kun on muutettu aina uuden käyttäjän asettuessa taloon eli sisätiloissa on havaittavissa Helsingin Säästöpankin, Yleisradion ja KHO:n aikaisia piirteitä.

Ruskealan marmorista tehty komea ja kauniisti jäsennöity katujulkisivu yksityiskohtineen on säilynyt kokonaisuutena hyvin. Pääjulkisivun jyrkähkö päälape oli alun perin mahdollisesti verhottu lasitetulla tiilellä. Nykyisin kyseinen lape on verhottu lasittamattomalla tiilellä. Lakatut tammi-ikkunat ovat pääosin alkuperäisiä. Niiden yläikkunoiden jugendtyylinen puitejako on palautettu 1980-luvulla. Maantasossa olevia ikkunoita on osittain uusittu mm. toisen maailmansodan jälkeen. Portin ovi on uusittu 1980-luvulla jokseenkin vanhan mallin mukaisena.

Pihan puolen julkisivu, joka on huomattavasti yksinkertaisempi kuin katu-

julkisivu, on kokenut suuria muutoksia. 1930-luvulla pihan puoleisista huoneista purettiin ensimmäisen ja toisen kerroksen välinen välikerros ja tilalle rakennettiin kaksi välipohjaa. Kerrosten lukumäärää lisättiin tällä osuudella yhdellä. Muutos heijastui ikkunoiden kokoon. Nykyisistä takapihan ikkunoista osa on 1980-luvulta ja osa 1930-luvulta. Porrashuoneen B ikkunat ovat osittain alkuperäisiä. Kellarikerroksesta on muurattu umpeen ikkunoita tai luokkua, joiden yläpuolinen kaari on havaittavissa rakennuksen sokkelissa. Alkuperäisleikkauksessa on näkyvissä kaksi tällaista luokkua.

Kun myös Unioninkatu 16 valmistui Ylen käyttöön 1952, rakennusten välille järjestettiin yhteys. Tätä ennen Fabianinkatu 15 kiinteistöistä oli järjestetty yhteyksiä viereisistä kiinteistöistä Ylelle vuokrattuihin tiloihin. 1980-luvulla kahden rakennuksen välille rakennettiin silta 4. kerroksen korkeudelle ja pihasiipeen rakennettiin D-porras. Pihan graniittiset pintarakenteet ovat 1980-luvulta, mutta sopivat tyyllisesti rakennuksen syntyajankohdan miljööseen.

Sisätilojen vuosisadan alun keskeisten huoneiden tilahahmo on pitkälti palautettu 1980-luvulla, mutta voiko tilahahmoa sanoa hyvin säilyneeksi kun se välillä muutettiin ja sitten taas palautettiin? Parhaiten syntyajankohdan mukaisessa asussa säilyneistä tiloja ovat aula, kirjaamo, B-porras ja jotkut salit. kuten johtokunnan huoneen 2. kerroksessa, mutta sekin vain tilahahmon ja kattopaneelin osalta. Kattopinnat ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan useissa huonetiloissa, kuten aulassa, B-portaassa, kirjaamossa, kahdessa salissa ja yhdessä aulassa. Kadun puolen alkuperäiset lakatut tammi-ikkunat antavat luonnetta sisätiloille. Myös porttikäytävä rakennusosineen, joka on ainakin visuaalisesti osa sisätiloja, on verrattain hyvin säilynyt.

1930-luvun alun käyttötarkoituksen muutos tehtiin tilaajan toiveesta modernismin hengessä. Paitsi tyyllisesti, rakennusta modernisoitiin myös teknisesti rakentamalla siihen hissi ja muuttamalla sitä uudenaikaisen radiotoiminnan vaatimusten mukaiseksi. Rakennukseen sisustettiin uudenlaisia tiloja, kuten äänistudioita ja tarkkaamoja. Akustiikkaan kiinnitettiin erityistä huomiota ja sisätiloissa toteutettiin akustisesti toimivia, huippumoderneja alakattoja. Mallia radiotalolle oli haettu ulkomaita myöten. 1930-luvun vaiheesta on jäljellä B-portaan kerrostason uusi järjestyly, lasipariovet kerroksiin ja yleisesti koko rakennuksessa käytössä oleva umpinainen

yksipeilinen ovityyppi, jota on käytetty sekundäärisissä tiloissa. Pihasiivessä on myös jäljellä osa 1930-luvun välikerrosta, jonka aikaan saaminen oli rakenteellisesti suurin 1930-luvun muutoksista. Myös jotkut ikkunat sekä kadun että pihan puolella ovat 1930-luvulta. Porras B on parhaiten säilyttänyt 1930-luvun tilahahmon ja sen takaseinässä on tallella taiteilija Eino Kaurian moderni seinämaalauus pintakerrosten alla.

Sisätilojen tilahahmo palautettiin 1980-luvulla vastaamaan alkuperäistä tilarakennetta päätilojen osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että 1930-luvun tilanne suurelta osin poistettiin. 1930-luvulta 1980-luvulle oli tehty lukuisia osarakenusta koskevia muutoksia ja suunnittelun lähtötilanne 1980-luvulla ei ollut säilynyt yksiselitteisesti 1930-luvun asussa. 1980-luvun suunnitteluote oli varsin kokonaisvaltainen siinä mielessä, että kaikki sisätilat uudistettiin ja suunnittelu käsitti myös sisustuksen, huonekalujen yksilöllisten ja jopa omien valaisintyyppien suunnittelun. 1980-luvun vaihe on kaiken kaikkiaan erittäin hyvin säilynyt ja sitä myöhemmät muutokset sisätiloissa ovat olleet vähäisiä. Hienoimpia 1980-luvun sisätiloja ovat kokoussalit sekä sisäänkäyntiin liittyvien tilojen sarja: aula, kirjaamo ja pääporras. 1980-luvulle ominaisia rakennusosia ovat mm. salien paneloinnit ja kiintokalusteet, valaisimet ja ovet.

6.2 Lopputulokset

Helsingin Säästöpankki instituutiona oli merkittävä. Se oli Suomen toiseksi suurin pankki ja saavuttaessaan 75 vuoden iän, se rakennutti käyttöönsä liiketalon. Kuitenkin vain yksi neljästä kerroksesta tuli suoraan pankin omaan käyttöön ja toinen sen kamreerin virka-asunnoksi. Liiketalon rakentaminen oli liiketoimi, jonka avulla pankki pyrki kartuttamaan varallisuuttaan. 1900-luvun vaihteen tienoilla monet merkittävät pankit ja vakuutuslaitokset rakensivat omat liikepalatsinsa Helsingin keskustaan.

Waldemar Aspelin oli suunnitellut 1888 valmistuneen Haminan Säästöpankin puisen talon. Hän oli ennen arkkitehdin opintojaan työskennellyt viisi vuotta Theodor Höijerin toimistossa. Opiskeluaikana hän työskenteli Helsingissä arkkitehti Frans Sjöströmin ja arkkitehti Gustaf Nyströmin toimistoissa.⁹⁶

Siten voi sanoa, että Aspelin oli hyvin perillä ammattinsa käytännön vaatimuksesta ja kertaustyyllisen arkkitehtuurin uutuuksista. Hän suunnitteli mainittavan määrän asuin- ja liikerakennuksia. Hänen päätyönään on pidetty 1901 valmistunutta, uusrenessanssityylistä Pohjoismaiden Osakepankin liikerakennusta Viipurissa. Helsingin Säästöpankin rakennus lukeutuu myös hänen uransa merkittävimpien töiden joukkoon. Se valmistui kuitenkin arkkitehtuurin murroskautena ja edusti tyyllisesti perinteisempää kertaustyyllistä arkkitehtuuria.

Helsingin Säästöpankin talon julkisivussa käytettiin Ruskealan marmoria julkisivussa tiettävästi ensimmäistä kertaa maassamme. Kyseistä kivilaatua oli käytetty aikaisemmin Iisakin kirkossa ja Talvipalatsissa Pietarissa. Materiaalivalinnalla oli uutuusarvoa ja se viesti arvokkuudesta. Erityisesti pankit suosivat luonnonkiven käyttöä julkisivumateriaalina vuosisadan vaihteessa. Säästöpankin talon julkisivu on alaosastaan karkeasti hakattua ja sileäksi hakattua pilareiden ja pintojen kohdalla. Kiven käsittely muuttuu hienommaksi ylöspäin. Pohjolan talo valmistui 1901 ja sen julkisivu, oli käsitelty vastaavalla tavalla muuttuen alhaalta ylös krouvista hienompaan pintaan, oli saanut osakseen valtaisaa huomiota. Kyseisen arkkitehtien Gesellius, Lindgren ja Saarinen suunnitteleman Pohjolan talon julkisivun koristeaiheet olivat ammentaneet aiheensa suomalaisesta mytologiasta. Pohjolan talon julkisivun on tullut viestivän uudenaikaisesta suomalaisen identiteetin vahvistumisesta. Säästöpankin rakennuksen julkisivun koristeaiheet olivat taas klassisoivia eli perinteeseen nojaavia. Säästöpankin talon julkisivusommitelma oli symmetrinen kun taas Pohjolan talon julkisivu oli epäsymmetrinen.

Säästöpankin sinänsä laadukas arkkitehtuuri edusti Pohjolan taloa konservatiivisempaa arkkitehtuuria, joka nojautui selkeästi kertaustyylien perinteeseen. Se ei ollut vastaavalla tavalla uutta tyyliä luova. Myös Säästöpankin seinänaapureiksi valmistuivat arkkitehtikolmikko Gesellius-

96 Palmen 1899.

Lindgren-Saarisen piirtämä Fabianinkatu 17 eli Agronomien talo vuonna 1901 ja toiselle puolelle Fabianinkatu 13 vuonna 1905. Viiden vuoden ajanjakson kuluessa Kasarmitorin etelälaidan puurakennukset korvattiin monikerroksisilla kivitaloilla, joista reunimmaisesta edustivat jugendtyyliä ja keskimäinen Säästöpankin rakennus uusrenessanssia.

Marmorin on julkisivun rakenteellinen osa, se ei ole ohut verhoakivi. Tietävästi kantavissa pystyrakenteissa ei ole käytetty teräspilareita. Muutoin nelikerroksisessa kivitalossa oli sekä kappaholveja että puurakenteita välipohjissa. Kadun puoleiset ikkunat on pyritty tekemään mahdollisimman suuriksi. Helsingin Säästöpankin talon rakenteelliset ratkaisut olivat rakennustyyppiin nähden ajan mukaisia, mutta eivät uutta luovia. Myös puoleen kiinteistöön asennettu höyrykeskuslämmitysjärjestelmä oli ajanmukainen.

Helsingin Säästöpankin lisäksi talon toinen pääkäyttäjä oli Svenska Klubben, jonka huoneisto sijaitsi kolmannessa ja osittain neljännessä kerroksessa.

Yleisradio perustettiin 1926 ja radiotoiminta oli maassamme verrattain uutta. Valtio osti kiinteistön Fabianinkatu 15 vuonna 1933 Helsingin Säästöpankilta Yleisradion käyttöä varten. Fabianinkadulla Yleisradio sai ensimmäistä kertaa sijoitettua eri toimintansa saman katon alle. Rakennusta alettiin kutsua Radiotaloksi.

Yleisradion toiminta merkitsi rakennuksen käyttötarkoituksen muuttumista

ja modernisointia. Sisätilojen muutokset olivat merkittäviä. Yleisradion arkkitehtina oli Yleisten töiden ylihallituksen arkkitehti Eino Schroderus, joka perehtyi suunnitteluvaiheessa ulkomaisiin radiotaloihin ja akustisiin kysymyksiin.

Yleisradion sisustuksista erityisenä piirteenä onkin syytä mainita alakatot. Alakatot eivät olleet yleisesti käytössä 1930-luvulla. Yleisradion tilojen alakatoilla oli tietty tehtävä eli huonetilojen akustisten ominaisuuksien parantaminen radiotoimintaa varten. Alakatot saivat kolmiulotteisia geometrisia muotoja, jotka perustuivat oletuksiin äänen heijastumisesta. B-portaaseen, joka oli Yleisradiovaiheen pääporras, toteutettiin kolmeen kerrokseen takaseinälle suurikokoiset seinämaalaukset, joissa kuvattiin Yleisradion toiminnalle keskeisiä asioita: moottorivenkilpailuja ja musiikkitapahtumia. Taiteilijana oli Eino Kauria ja kyseiset teokset kuuluvat hänen ansiokkaan uransa keskeisiin töihin. Maalaukset on peitetty viimeistään 1980-luvulla.

KHO on rakennuksen kolmas pääkäyttäjä. Yleisradion muutettua pois 1980 alussa, alettiin valmistella hanketta tilojen ottamiseksi KHO:n käyttöön. 1980-luvun restaurointi- ja muutostyössä tavoitteena on ollut palauttaa vuoden 1902 tilahahmo, erityisesti päätilojen osalta. 1930-luvun vaihe ja sen jälkeen toteutetut lukuisat muutokset poistettiin. Rakenteellisesti merkittävin palauttava toimenpide oli pu-

retun pääportaan palauttaminen, joka heijastui myös julkisivuihin.

Sisätiloja ei ole entistetty vaan muutoksessa on pyritty abstraktilla tasolla palauttamaan alkuperäiselle tyypillisiä piirteitä. 1980-luvun korjauksissa on säilytetty alkuperäisen arkkitehtuurin luonnetta esimerkiksi siinä mielessä, että eri tilojen välillä on hierarkia, joka vastaa jokseenkin alkuperäistä tilannetta. Hierarkiaa on toteutettu johdonmukaisesti eri rakennusosien tasolla. Esimerkiksi sopii vaikkapa

huoneiden kattojen käsittely tai jalkalistat. 1980-luvun sisätilat eivät kuitenkaan matki vanhaa vaan tulkitsevat niitä. Ne ovat parafrasi alkuperäisistä sisustuksista ja uuden käyttötarkoituksenvaatimusten osalta ne edustavat jotain, mitä aikaisemmin ole ollut olemassa, mutta ne saavat silti inspiraationsa vuosisadanvaihteen arkkitehtuurista, esimerkiksi rintapaneelien käytössä. Työ on suunniteltu johdonmukaisesti ja toteutettu laadukkaasti.

6.3 Lähtökohtia jatkosuunnittelulle

Sisätilojen 1980-luvun vaihe on vallitseva, kokonaisvaltaisesti toteutettu ja käyttöönsä nähden ilmeisen onnistunut, koska se on ratkaisuiheen sietänyt aikaa hyvin. Sisätiloista huokuu myös arvokas tunnelma, joka vastannee käyttäjän toiveita. Samalla se kunnioittaa alkuperäistä tilahahmoa keskeisiltä osin. Tämän vaiheen keskeiset piirteet olisi syytä säilyttää esimerkkinä aikakautensa suunnitteluajattelusta ja suhteutumisesta vanhempaa rakennukseen.

Tulevissa muutoksissa ja restaurointisuunnittelussa 1980-luvun vaiheeseen joudutaan väistämättä suhtautumaan kriittisesti eikä sitä sellaisenaan ole ehkä syytä toistaa tai jatkaa. Säilyttämisen arvoisia piirteitä

on tilahahmon lisäksi paljon. Esimerkiksi erinäisten kevyempien, ei-kiinteiden järjestelmien säilyttämistä tulisi harkita: huonekalut, valaisimet ja värytys. Näiden säilyttäminen saattaa edellyttää jatkotutkimusta.

Koska 1930-luvun vaihe peitettiin jokseenkin tietoisesti 1980-luvulla ja siihen liittyy arvokkaita piirteitä, olisi suotavaa tutkia laajemmin mahdollisuutta ottaa esiin 1930-luvun seinämaalauksia B-porashuoneessa.

Marmorijulkisivu on ainutlaatuinen ja sen tekninen kunto tulee selvittää huolellisesti. Katujulkisivuun suositellaan lähinnä vaalivia toimenpiteitä. Muutosten tulee olla erityisen hyvin perusteltuja.

Lähdeluettelo

Suullisia tietoja ovat antaneet

Ylivirastomestari Kari Joutsenlahti, korkein hallinto-oikeus

Sähköpostiviestit

Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon vs. johtaja Juha Vitikaisen sähköpostiviesti 5.6.2013.

Arkistot

ARKKITEHTUURIMUSEON ARKISTO (MFA)

Arkkitehtuurimuseon piirustuskokoelmassa säilytetään alkuperäisiä, laveerattuja rakennuspiirustuksia Fabianinkadun rakennuksesta. Kuvat on liitetty selvitykseen.

HELSINGIN KAUPUNGINARKISTO (HKA)

Kaupunginarkistossa säilytetään Maistraatin arkiston piirustusaineistoja (vuoteen 1967 asti Fabianinkadun osalta), joiden avulla on tutustuttu rakennusten eri vaiheisiin. Suurimmaksi osaksi kyse on laadukkaista kopioista. Vuoden 1933–1934 muutostöiden rakennuslupa-aineistot puuttuvat.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON KUVA-ARKISTO (HKM KA)

Kohteen valokuvia on tutkittu osoitteen ja toimijoiden mukaan järjestetyistä kansioista. Osa kuvista on liitetty selvitykseen.

HELSINGIN KAUPUNGIN PAIKKATJETOPALVELUT (HEL PTP)

Voimassa oleva asemakaava.

HELSINGIN KAUPUNGIN KAUPUNKISUUNNITTELUVIRASTON ARKISTO (KSV)

Asemakaavoja.

HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSVALVONTAVIRASTON ARKISTO (RAKVV)

Rakennuslupa-asiakirjat. Aineistosta puuttuvat kokonaan vuoden 1933-1934 muutostöiden raken-

nuslupa-aineistot. Arkiston sähköisessä asiointipalvelussa Arskassa on runsaasti kohteen piirustuksia. Rakennusluvista tehty kronologia on liitteenä I.

KANSALLISARKISTO

Kansallisarkistossa sijaitsevat rakennusten alkuperäispiirustukset, jotka on skannautettu.

Kansallisarkiston Rakennushallituksen II arkisto sisältää mm. urakkasopimuksia. Rakennushallituksen III arkisto sisältää mm. Rakennushallituksen vuosikertomuksia. Rakennushallituksen vuosikertomuksista 1932-1934 löytyy selostus Yleisten rakennusten ylihallituksen suunnittelemista muutostöistä pankkirakennuksesta Yleisradiotaloksi. Vuosikertomuksissa 1982-1984 mainitaan 'virastotalot Fabianinkatu 15 - Unioninkatu 16' huomattavimmissa perusparannushankkeissa.

KANSALLISKIRJASTO

Kansalliskirjaston digitoitujen vanhojen sanoma- ja aikakauslehtien arkiston Hufvudstadsbladetin, Päivälehdin ja Helsingin Sanomien artikkeleita on tutkittu. Musiikkitieto-lehdessä on julkaistu artikkeli uudesta yleisradiotalosta.

MUSEOVIRASTON KUVA-ARKISTO (MV KA)

Kuva-arkistossa on tutkittu kohteen valokuvia osoitteen, arkkitehdin ja toimijoiden mukaan. Osa kuvasta tilattiin liitettäväksi selvitykseen.

SENAATTI-KIINTEISTÖJEN ARKISTO, HELSINKI (SK)

Senaatti-kiinteistöjen Helsingin arkistossa on käyty tutustumassa siellä olevaan aineistoon. Vanhempi piirustusaineisto on ensisijaisesti mikrofilmillä. Arkiston piirustuslistoihin on merkitty piirustusten sijainnit. Rakennushallitus on luovuttanut vuosina 1975 ja 1999 Kansallisarkistolle hallussaan olleita alkuperäispiirustuksia mm. 1930- ja 1980-luvulta sekä laadukkaita kopioita niiltä osin kun alkuperäiset puuttuivat. Kaksi Yleisradion luovuttamaa kansiota sisältää ensisijaisesti rakennuslupa-aineistoja sekä näiden liitteenä myös kopioita eri aikakausien

suunnitelmista, myös Yleisten rakennusten ylihallituksen suunnittelema muutoksesta radiotaloksi vuodelta 1933, jonka lupatietoja ei ole säilynyt edes Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan arkistossa tai kaupunginarkistossa.

1980-luvun muutostöistä on urakkasarjat huonekortteineen, ikkuna- ja oviluetteloineen sekä sisustusarkkitehdin laatima piirustussarja. Nämä aineistot on saatu myös skannattuina.

1980-luvun urakkakokousten pöytäkirjat ja mahdollisesti muitakin urakkaan liittyviä aineistoja on luovutettu kansallisarkistoon tammikuussa 2013, eivätkä ne tutkimuksen aikana olleet käytettävissä.

YLEN KUVAPALVELU

Valokuva-aineistoa Radiotalon ajalta. Osa kuvista on liitetty selvitykseen.

YLEN TOIMITILAPALVELUN ARKISTO

Arkiston vanhempi aineistoja on siirretty muualle.

Painetut lähteet

- Aalto, Esa et al. *Korkein hallinto-oikeus 90 vuotta. KHO 1918–2008*. KHO, Helsinki 2008.
- Alho, Asmo; Rauhanheimo, Uljas. *Helsinki ennen meitä*. Otava, 1962.
- Arkkitehti-lehti 9/1923. *Waldemar Aspelinin muistokirjoitus*.
- Arkkitehti-lehti 11–12/1940. *Eino Schroderus 60 vuotta*. 1940.
- Arkkitehti-lehti 10–11/1950. *Eino Schroderus 70 vuotta*. 1950.
- Hufvudstadsbladet n:o 292 28.11.1900. *Helsingfors sparbanks byggnadsfråga*.
- Hufvudstadsbladet n:o 57 28.2.1901.
- Hufvudstadsbladet 12.11.1923. *Arkkitehti Waldemar Aspelinin kuolinilmoitus*.
- Helsingfors sparbanks nya hus. *Hvad nytt? Lördagen* 15.12.1900.
- Helsingin kadunnimet, Helsingin kaupungin julkaisuja nro 24*, Helsingin kaupungin nimistötoimikunta, Helsinki 1970.
- Hästesko, Alb. *Helsingfors sparbank 1826–1926*. Helsingin säästöpankki, Helsinki 1926.

- Ilmonen, Kari; Lyytinen, Eino; Vihavainen, Timo & Salokangas, Raimo. *Yleisradion historia 1926–1996, osa I: 1926–1949 Perustamisesta talvisotaan ja sodan ja vaaran vuodet*. Yleisradio Oy. WSOY:n painolaitokset, 1996.
- Iltanen, Jussi. *Helsinki 1930. Helsingin karttakirja*. Genimap, Porvoo 2005.
- Manninen, Antti. *Puretut talot. 100 tarinaa Helsingistä*. Helsingin Sanomat. Karisto, Hämeenlinna 2004.
- Neuvonen, Petri; Mäkiö, Erkki ja Malinen, Maarit. *Kerrostalot 1880–1940*. Rakennustietosäätiö RTS ja Rakennustieto Oy, Karisto Oy, Hämeenlinna 2002.
- Neuvonen, Petri; Pöyhiä, Tuula ja Mustonen, Tapani. *Viipuri – opas kaupunkiin*. Rakennustieto Oy, Tammer-Paino Oy, Tampere 1999.
- Neuvonen, Petri. *Viipurin historiallinen keskusta. Rakennusperinnön nykytila*. Suomen Historiallinen Seura, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1994.
- Ollila, Kaija ja Torppari, Kirsti. *Puhvelista Puntulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Sanoma Osakeyhtiö, Helsinki 1977.
- Palmen, K. E. *Matrikkeli sisältävä elämäkerrallisia tietoja teknillisen reaalikoulun, Helsingin polyteknillisen koulun ja Suomen polyteknillisen opiston opettajista ja oppilaista 1849–1897*. Polyteknikkojen yhdistys, 1899.
- Rauske, Eija. *Pankkien arkkitehtuuriaarteita. Piirustuksia Nordean kokoelmasta*. Nordea Pankki Suomi Oyj ja Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki 2009.
- Stenius, Olof. *Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto. Helsingfors stadsplanehistoriska atlas*. Pro Helsingfors säätiö – Stiftelsen pro Helsingfors. Helsinki, 1969.
- Suomi, Vilho. *Suomen yleisradio 1926–1951*. Suomen Yleisradio, Helsinki 1951.
- Suomen rakennushallinto 1811–1961. *Valtion painatuskeskus*, Helsinki 1967.
- Tekniska föreningens i Finland förhandlingar, Helsinki 1905.
- Unioninakseli – pääkaupungin läpileikkaus*. Arkkitehtuurimuseon, Helsingin kaupungin kulttuurikeskuksen, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston ja Helsingin yliopiston humanistisen

tiedekunnan julkaisu. Kustannusosakeyhtiö Teos, Ednasprint, Slovenia 2012.

Wickberg, Nils Erik. *Uusrenessanssin ja jugend-tyylin kaupunkikuvan säilyttäminen Helsingissä. Rakennusmuistomerkkimme ja niiden suojelu*. WSOY, Helsinki 1964.

Wilenius, Waldemar. *Öfersikt af byggnadskonsten i Finland under åren 1880–1905*.

Painamattomat lähteet

Eino Kaurian ansioluettelo. Ark-byroon arkisto.

Jokinen, Timo & Kallio, Auvo. *Virastotalojen Fabianinkatu 15 – Unioninkatu 16 peruskorjauksen rakennustapaselostus*. 22.4.1981. MV.

Vehanen, Arja. Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska Ky. *Fabianinkatu 15 ja Unioninkatu 16 – rakennusten historiasta*. 6.3.1980. MV.

Yleisten rakennusten ylihallitus, vuosikertomukset 1932-1934. KA.

Nettilähteet

Agronomiliiton nettisivut

www.agronomiliitto.fi/liitto/agronomitalo/
Haettu 4.7.2013

Halttunen, Marja. KHO:n vuosikertomus 2011, artikkeli *Palaneesta ruokalasta tuli valoisa kirjasto*.

<http://www.kho.fi/17354.htm>
Haettu 28.6.2013

Korkeimman hallinto-oikeuden nettisivut

<http://www.kho.fi/17352.htm>
Haettu 28.6.2013

Korkeimman oikeuden nettisivut

<http://www.kko.fi/47467.htm>
Haettu 2.7.2013

Korkein hallinto-oikeus. *Toimintakertomus 2012: Korkein hallinto-oikeus, hallinto-oikeudet, vakuutus-oikeus, markkinaoikeus*. 13.3.2013.

<http://www.kho.fi/uploads/13d5i00fmxdt.pdf>
Haettu 2.7.2013

Helsingin korttelit, nettisivu

www.korttelit.fi/rakennus.php/id/82
Haettu 4.7.2013

Museoviraston nettisivu, Kulttuuriympäristön rekisteriportaali, rakennusperintörekisteri

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx?sovellus=rapea&taulu=T_KOHDE&tunnus=200125
Haettu 1.7.2013

Suomen arkkitehtuurimuseon nettisivujen arkkitehtiesittely, Waldemar Aspelin

<http://mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16442134>
Haettu 29.5.2013

Yleisradion nettisivut

<http://www.yle.fi/yleisradio/ylen-historia/ylen-vuosikymmenet>
Haettu 15.5.2013

Kansalliskirjaston digitoidut aineistot.

Historiallinen sanomalehtikirjasto:

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti>
Helsingfors sparbanks byggnadsfråga. Hufvudstadsbladet n:o 292 28.11.1900, 5.
Helsingfors sparbanks nya hus. Hufvudstadsbladet n:o 57 28.2.1901, 3.
Hvad nytt? Lördagen 15.12.1900, 377.

Säästöpankin nettisivut

https://www.saastopankki.fi/toimintakertomus/FI/strategia--suomen_vanhin_pankkiryhma.html
Haettu 29.5.2013.

Wikimedia, Waldemar Aspelin

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1b/Waldemar_Aspelin.jpg
Haettu 3.7.2013

Wikipedia, Aktia

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Aktia>
Haettu 29.5.2013.

Liitteet

LIITE I: Kronologia rakennusluvista

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkistossa säilytetään Fabianinkatu 15:n ja Unioninkatu 16:n (nykyinen tontti 19, entiset tontit 18 ja 13) rakennuslupa-asiakirjoja kahdessa kansiossa: kansio 3 53 19, vuodet 1937-1984 ja kansio 3 53 19, vuodet 2010-. Vuoteen 1949 asti piirrokset ovat vain mikrofilmillä ja rakennusvalvonnalla ei ole tältä ajalta rakennuslupahakemuksia.

Rakennuslupien listaan on kirjattu vain ne luvat, jotka koskevat ainakin osittain Fabianinkatu 15:n rakennusta. Luetteloon on kirjattu, ovatko piirustukset saatavilla arkiston sähköisessä palvelussa Arskassa.

1901

Lupatunnus:	Ei lupatunnusta (Maistraatin arkisto N:o 4006)
Toimenpide:	Uudisrakennus
Vahvistettu:	22.3.1910
Loppukatselmus:	–
Hakija:	–
Arkkitehti:	Arkkitehti Waldemar Aspelin
Piirustukset:	75-012552 Tunnistetiedot (1) 75-012553 Julkisivu (2) 75-012554 Asemapiirros, kellarikerros, leikkaus (ulkorak.) (3) 75-012555 1. ja 2. kerros (4) 75-012556 3. ja 4. kerros (5) 75-012557 Leikkaus
Arska:	Kaikki piirustukset löytyvät Arskasta
Muuta:	Piirustukset päivätty: ”Helsingfors i Februari 1901, Waldemar Aspelin”

1902

Lupatunnus:	Ei lupatunnusta (Maistraatin arkisto n:o 4346)
Toimenpide:	Rak.muutos. Muutoksia C-portaan yhteydessä olevissa 1.–3. kerroksen asunnoissa.

Vahvistettu:	28.4.1902
Loppukatselmus:	–
Hakija:	–
Arkkitehti:	Arkkitehti Waldemar Aspelin
Piirustukset:	75-012558 Tunnistetiedot (7) 75-012559 1.–3. kerros, leikkaus, asemapiirros (8)
Arska:	Piirros 75-012559 löytyy Arskasta numerolla 75-012558.
Muuta:	–

1937

Lupatunnus:	ke-134-37
Toimenpide:	Rakennusmuutos. Oviaukon tekeminen tontilla sijaitsevan rakennuksen toisessa kerroksessa tontilla N:o 2 Etelä Makasiinikadun varrella vastassa olevaan rajaseinään.
Vahvistettu:	4.5.1937
Loppukatselmus:	–
Hakija:	–
Arkkitehti:	Oy Suomen Yleisradio Ab, teknillinen osasto. Nimikirjoitus epäselvä.
Piirustukset:	75-012560 Hyväksymisleima (9) 75-012561 2. kerros (10)
Arska:	Piirustukset Arskassa.

1938

Lupatunnus:	ke-169-b-38
Toimenpide:	Rakennusmuutos Tonteja N:o 18 Fabianinkatu ja N:o 2 Pohjoinen Makasiinik. koskeva huoneustojen yhdistämistä IV kerroksessa.
Vahvistettu:	20.5.1938
Loppukatselmus:	6.11.1940
Hakija:	–
Arkkitehti:	–
Piirustukset:	75-012562 Tunnistetiedot (11) 75-012563 4. kerros (12)
Arska:	Piirustukset Arskassa
Muuta:	75-012563 on sama (samalla päiväyksellä) kuin 75-012568

Lupatunnus:	ke-169-a-38
Toimenpide:	Rakennusmuutos. Tontti N:o 18 Fabianinkatu ja N:o 2 Pohjoinen Makasiinik. koskeva huoneistojen yhdistäminen 4. kerroksessa
Vahvistettu:	9.6.1938
Loppukatselmus:	6.11.1940
Hakija:	–
Arkkitehti:	Arkkitehti Eino Schroderus
Piirustukset:	75-012564 Tunnistetiedot (13) 75-012565 1. kerros (14) 75-012566 3. kerros (15) 75-012567 4. kerros (16) 74-012568 4. kerros (17)
Arska:	Piirustukset Arskassa
Muuta:	Jälkimmäinen 4. kerroksen pohjista käsittää myös yhdistettävän rakennuksen pohjan.

1941

Lupatunnus:	ke-0103-41-
Toimenpide:	Rakennuksen korottaminen 5-kerroksiseksi.
Vahvistettu:	20.5.1941
Loppukatselmus:	–
Hakija:	–
Arkkitehti:	Arkkitehti Eino Schroderus

Piirustukset:	Vain Arskassa: 75-012569 Tunnistetiedot 75-012570 Pohja 75-012571 Leikkaus 75-012572 Julkisivu Fabianinkadulle
Muuta:	Toteutumaton suunnitelma, nämä puuttuvat mikrofilmikorteista.



TÄSTÄ ALKAEN RAKENNUSLUPA-HAKEMUKSET ARKISTOSSA

1949

Lupatunnus:	ke-427-48-C (10-427-48-C)
Toimenpide:	Rakennuksen sisustaminen osaksi toisin kuin ennen. Tontilla sijaitsevan rakennuksen I. kerroksessa tehdään sisäisiä muutoksia. Uusi ovi pihanpuoleisten tilojen välille, uusi väliseinä. Porttikäytävän kohdalla ulkoseinässä ovi ja ikkuna ovat vaihtaneet paikkaa.
Vahvistettu:	20.1.1949
Loppukatselmus:	–
Hakija:	O/Y Yleisradio A/B
Piirustukset laatinut:	T.O. Puolanne
Piirustukset:	75-012573 hyväksymisleima (22) 75-012574 1. kerros (23)
Arska:	Piirustukset Arskassa

Lupatunnus:	1327. 173-49-B ja C
Toimenpide:	Rakennuksen korotus ja sisustaminen osaksi toisin kuin ennen. Tontilla sijaitseva I-kerroksinen piharakennus korotetaan yhdellä kerroksella ja saman rakennuksen I, II ja III kerroksessa tehdään pienempiä muutoksia. Korotettavassa osassa on 62 m ² konttoria. Korotettava ja muutettava osa sijaitsevat tontin perällä, tontin I3 vastaisella rajalla. Tiloissa 1. kerroksessa autotalli, automiehet, varasto ja työhuone. 2. kerroksessa konttorihuoneita, varasto, äänilevyos. varasto sekä konekirj. 3. kerroksessa asunto.

Vahvistettu: 23.7.1949
Loppukatselmus: 19.12.1949
”Rakennuttajan on vielä suoritettava seuraavat työt: Maalattava julkisivut ennen 30 p:ää kesäkuuta 1949” (todennäköisesti tarkoitettu 1950)

Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti Matti Lampén, Arkkitehtitoimisto Blomstedt-Lampén

Rakennesuunnittelija: Magnus Malmberg Insinööritoimisto, Helsinki

Piirustukset: Päivätty 1.7.1949
75-012575 Hyväksymisleima (24)
75-012576 Asemapiirros (25)
75-012577 1. kerros (26)
75-012578 2. kerros (27)
75-012579 3. kerros (28)
75-012580 Leikkaus (29)

Arska: Piirustukset Arskassa

1951

Lupatunnus: **ke-136-51**
Toimenpide: Väliaikainen rakennusmuutos
Ullakkerroksen sisustaminen väliaikaisesti. Tontilla olevan liikerakennuksen ullakolle järjestetään työhuoneita määräjäksi yhteensä n. 530 m².

Vahvistettu: 21.6.1951
Loppukatselmus: 10.10.1951
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehdit: Arkkitehdit Märta Blomstedt – Matti Lampén

Piirustukset: Päivätty 17.5.1951
75-012581 Hyväksymisleima (50)
75-012582 Asemapiirros (51)
75-012583 Ullakko (52)
75-012584 Leikkaus (53) a-a
75-012585 Leikkaus (54) a-a

Arska: Piirustukset Arskassa
Muuta: Viimeiset kaksi piirustusta ovat samat
Erityisiä ehtoja: Rakennelmat tarkoitettu olympialaisten ajaksi ja on purettava v. 1952 loppuun mennessä

1952

Lupatunnus: **ke-124-c-52**
Toimenpide: Rakennusmuutos ja rakennuksen sisustaminen osittain toisin kuin ennen. Tontilla olevassa vanhassa rakennuksessa suoritetaan väliseinämuutoksia ja avataan yhteys naapuritontilla olevaan rakennukseen. Porrassovitus tonttien 13 ja 18 väliin

Vahvistettu: 24.4.1952
Loppukatselmus: 10.2.1959
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti Veli Paatela
Piirustukset: 75-012586 Hyväksymisleima (55)
75-012587 1. kerros (56)

Arska: Piirustukset Arskassa
Muuta: ei edellytä aloittamislupaa

Lupatunnus: **196-52-C**
Toimenpide: Rakennuksen sisustaminen osaksi toisin kuin ennen. Tontilla olevan rakennuksen 1. ja 4. sekä välikerroksessa suoritetaan sisäisiä muutoksia.

Vahvistettu: 28.6.1952
Loppukatselmus: 9.2.1959
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehdit: Arkkitehdit Matti Lampén, Märta Blomstedt

Piirustukset: Päivätty 30.5.1952
75-012588 Hyväksymisleima (65)
75-012589 Asemapiirros (66)
75-012590 1. kerros (67)
75-012591 Välikerros (68)
75-012592 4. kerros (69)
75-012593 Leikkaus (70)

Arska: Piirustukset Arskassa
Muuta: Ei edellytä aloittamislupaa.

1955

Lupatunnus: **138-55-C**
Toimenpide: Rakennuksen sisustaminen osin toisin kuin ennen. Tontilla olevan liikerakennuksen 2. kerroksessa suoritetaan vähäisiä sisustusmuutoksia.

Vahvistettu: 1.3.1955
Loppukatselmus: -
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehtitoimisto Blomstedt-Lampén
Rakennesuunnittelija: Magnus Malmberg Insinööritoimisto, Helsinki
Piirustukset: Päivätty 9.2.1955
75-012594 Hyväksymisleima (71)
75-012595 Asemapiirros (72)
75-012596 2. kerros (73)
75-012597 Leikkaus (74)
Arska: Piirustukset Arskassa

Lupatunnus: 543-55-C
Toimenpide: Rakennusmuutos. Tontilla olevan Ylen toimitalossa suoritetaan vähäisiä sisustusmuutoksia kellari- ja 1. kerroksessa.

Vahvistettu: 17.5.1955
Loppukatselmus: 25.2.1955 (?)
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti Märta Blomstedt
Piirustukset: Päivätty 5.5.1955
75-012598 Hyväksymisleima (75)
75-012599 Asemapiirros (76)
75-012600 Kellari (77)
75-012601 1. kerros (78)
75-012602 Leikkaus (79)
Arska: Piirustukset Arskassa

Lupatunnus: 1537-55-C
Toimenpide: Rakennuksen sisustaminen osittain toisin kuin ennen. Tontilla sijaitsevan vanhan radiotalon 4. kerroksessa suoritetaan sisustusmuutos.

Vahvistettu: 10.12.1955
Loppukatselmus: -
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehdit: Arkkitehdit M. Lampén & M. Blomstedt
Piirustukset: Päivätty 24.11.1955
75-012603 Hyväksymisleima (84)
75-012604 Asemapiirros (85)
75-012605 4. kerros (86)
75-012606 Leikkaus (87)
Arska: Piirustukset Arskassa

1956

Lupatunnus: 362-56-C
Toimenpide: Rakennuksen sisustaminen osittain toisin kuin ennen. Tontilla sijaitsevan P.L. 4 § D III luokkaan luettavan toimistotalon 4. kerroksen väliseinäjako muutetaan.
Vahvistettu: 12.5.1956
Loppukatselmus: 22.3.1957
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti I. Tukkila
Piirustukset: 4.4.1956
75-012607 Hyväksymisleima (88)
75-012608 Asemapiirros (89)
75-012609 4. kerros (90)
75-012610 Leikkaus (91)
Arska: Piirustukset Arskassa

Lupatunnus: 1419-56-C
Toimenpide: Rakennuksen sisustaminen osittain toisin kuin ennen. Tontilla sijaitsevan P.L. 4 § III luokkaan luettavan radiotalon 1. ja 2. kerroksissa suoritetaan sisäisiä muutoksia. Muutokset tonttien 18 ja 13 rajalla olevassa osassa rakennusta.

Vahvistettu: 15.12.1956
Loppukatselmus: 22.3.1957
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti Pentti Tapola
Piirustukset: Päivätty 27.10.1956
75-012611 Hyväksymisleima (94)
75-012612 Asemapiirros, leikkaus, 1. ja 2. kerros (95)
Arska: Piirustukset Arskassa

1960

Lupatunnus: 1060-60-C
Toimenpide: Sisärakenteiden muutos. Tontilla sijaitsevan toimistorakennuksen 1. kerrokseen sijoitetaan studio- ja tarkkaamohuoneet. Muutosalue porttikongin eteläpuolisessa osassa.

Vahvistettu: 19.7.1960
Loppukatselmus: 10.2.1961

Hakija: Oy Yleisradio Ab
Pääsuunnittelija: Arkkitehti I. Tukki
Piirustukset: Päivätty 14.6.1960
75-012613 Hyväksymisleima (99)
75-012614 Asemapiirros (100)
75-012615 1. kerros (101)
Arska: Piirustukset Arskassa

1966

Lupatunnus: 3-1129-C-66
Toimenpide: Väliseinien ja huoneiden käyttötarkoituksen muutoksia. 3. ja 4. kerroksessa suoritetaan vähäisiä sisäisiä muutostöitä huoneitilojen uudelleenjärjestelyn yhteydessä. Vanhoja keveitä väliseiniä puretaan ja rakennetaan uudelleen sekä oviaukkoja suljetaan ja avataan uusiin kohtiin.

Vahvistettu: 23.6.1966
Loppukatselmus: 8.9.1966, 3. kerroksen muutokset ja 24.10.1966, 4. kerroksen kahvio ja studio + tarkkaamo

Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti Alpo Halme
Piirustukset: Päiväys 9.5.1966
75-012616 Hyväksymisleima (111)
75-012617 Asemapiirros (112)
75-012618 3. kerros (113)
75-012619 4. kerros (114)

Arska: Piirustukset Arskassa

1967

Lupatunnus: 3-1819-C-67
Toimenpide: Tontin kulmauksessa, tonttirajalla vasten tonttia n:o 4 olevan rakennuksen perustusten vahvistaminen sen johdosta, että tontilla n:o 4 ryhdytään rakentamaan uudisrakennusta, jonka perustuksen ulottuvat syvemmälle kuin nykyiset perustukset.

Vahvistettu: 23.9.1967
Loppukatselmus: 24.5.1971

Hakija: Oy Yleisradio Ab
Pääsuunnittelija: Pohjavahvistus Oy, dipl.ins. M.O.Juhola
Rakennesuunnittelija: Pohjavahvistus Oy, dipl.ins. M.O.Juhola
Piirustukset: 7.6.1967
75-012620 Hyväksymisleima (115)
75-012621 Asema- ja pohjapiirros (116)
75-012622 Leikkaus (117)
Arska: Piirustukset Arskassa

Lupatunnus: 3-2012-c-67
Toimenpide: Radiotalon katolle rakennettava puinen lava linkkipeiliä varten. Ullakkotilaan relehuone=linkkihuone, pinta-ala 7,5m2. Rakenne seinissä ja katossa 15cm Siporex.

Vahvistettu: 16.11.1967
Loppukatselmus: 29.1.1968
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: Arkkitehti Märta Blomstedt
Rakennesuunnittelija: Insinööritoimisto Pertti Ranta
Piirustukset: Päivätty 8.9.1967, 26.9.1967
75-012623 Hyväksymisleima (121)
75-012624 Asemapiirros (122)
75-012625 Julkisivu Fabianinkadulle (123)
75-012626 Ullakko (124)
75-012627 Katto (125)
75-012628 Leikkaus (126)
75-012629 Leikkaus (127)
Arska: Piirustukset Arskassa

1971

Lupatunnus: 3-1927-R-1971
Toimenpide: Lumieste kadunpuoleiselle katon lappeelle.

Vahvistettu: 30.9.1971
Loppukatselmus: 21.12.1971
Hakija: Oy Yleisradio Ab
Arkkitehti: -
Piirustukset: 4840-516-04 Asemapiirros
4840-517-04 Julkisivu
4840-518-04 Leikkauksia
4840-519-04 Lumiaita katolla
Arska: Piirustukset Arskassa



TÄMÄN JÄLKEENTONTIT 13 JA 18 YHDISTETTY TONTIKSI N:O 19, LUPAHAKEMUKSET KÄSITTÄVÄT MOLEMMAT RAKENNUKSET

1982

Lupatunnus:	3-1831-A-82
Toimenpide:	1. Rakennus Fabianinkatu 15 (vanha radiotalo) muutetaan virastorakennukseksi. 2. Fabianinkatu 15:n pihalle rakennetaan purettavan piharakennuksen paikalle lisärakennus, joka käsittää porrashuoneen ja 1-kerroksisen siivouskeskuksen. 3. Rakennuksessa Unioninkatu 16 suoritetaan piirustuksissa osoitetut muutostyöt.
Vahvistettu:	7.9.1982
Loppukatselmus:	23.11.1984
Hakija:	Rakennushallitus
Arkkitehti:	Arkkitehti Timo Jokinen, Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska Ky
Rakennesuunnittelija:	Insinööritoimisto Auvo Kallio & co.
LVI-suunnittelija:	Alvar Hausen, Hepacon Oy LVIS-konsultit
Sähkösuunnittelija:	Hepacon Oy LVIS-konsultit
Piirustukset:	Päiväys 8.3.1982 83-000299 Asemapiirros (145) 83-000300 Alempi kellari (146) 83-000301 Kellari (147) 83-000302 1. kerros (148) 83-000303 1. kerros yläosa, 2. kerros (149) 83-000304 2. ja 3. kerros (150) 83-000305 2. kerroksen yläosa, 4. kerros (151) 83-000306 3. ja 5. kerros (152) 83-000307 3. kerroksen yläosa, 6. kerros (153) 83-000308 4. ja 7. kerros 83-000309 Ullakko, hissi- ja iv-konehuoneet (155) 83-000310 Vesikatto 83-000311 Leikkaus A-A (vasen) 83-000312 Leikkaus A-A (oikea) 83-000313 Leikkaus B-B

Arska:

Muuta:

83-000314 Leikkaus C-C
83-000315 Leikkaus D-D
83-000316 Leikkaus E-E
83-000317 Leikkaus F-F
83-000318 Leikkaus G-G
83-000319 Leikkaus H-H
83-000320 Julkisivu Fabianinkadulle
83-000321 Julkisivu Unioninkadulle
Piirustukset Arskassa Unioninkatu 16:n alla.
Tontit on yhdistetty.
Leikkaus A-A -kuvisa esitetään rakenteet Rakennus liitetään yleiseen vesijohto- ja viemäriverkostoon.

1984

Lupatunnus:	3-579-C-84
Toimenpide:	Muutoksia parhailaan peruskorjattavana olevassa toimistorakennuksessa, huomattavimpina asiakirjahissin sijainnin muuttaminen ja betonipilareiden manteloiminen.
Vahvistettu:	14.5.1984
Loppukatselmus:	23.11.1984
Hakija:	Rakennushallitus
Arkkitehti:	Arkkitehti Timo Jokinen, Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen & Jussi Tanska Ky.
Piirustukset:	Päiväys 23.2.1984 83-001182 Asemapiirros 83-001183 Alempi kellari 83-001184 Kellari 83-001185 1. kerros 83-001186 1. kerros yläosa, 2. kerros 83-001187 2. ja 3. kerros 83-001188 2. krs. yläosa, 4. kerros 83-001189 3. ja 5. kerros 83-001190 3. kerros. yläosa, 6. kerros 83-001191 4. ja 7. kerros 83-001192 Ullakko, hissi- ja iv-konehuone 83-001193 Vesikatto 83-001194 Leikkaus A-A (vasen) 83-001195 Leikkaus A-A (oikea) 83-001196 Leikkaus B-B 83-001197 Leikkaus C-C

83-001198 Leikkaus D-D
83-001199 Leikkaus E-E
83-001200 Leikkaus F-F
83-001201 Leikkaus G-G
83-001202 Leikkaus H-H
83-001203 Julkisivu Fabianinkadulle
83-001204 Julkisivu Unioninkadulle
Piirustukset Arskassa

Arska:

2011

Lupatunnus:

3-1325-10-D

Toimenpide:

Toimistorakennuksen sisäiset muutostyöt, kattoterassin lasitus. Unioninkadun puoleisen rakennuksen 7. kerroksessa muutetaan kirjastoksi tulipalossa tuhoutunut henkilöstöravintola ja siihen liittyvä keittiö. Kirjaston yhteyteen rakennetaan kaksi työtilaa, neuvottelutila ja wc-tilat. Kirjaston osastoivia seinärakenteita korjataan ja kaikki 7. kerroksen ikkunat uusitaan. Osa kadun puoleista 7. kerroksen terassia lasitetaan liukulasein. Ullakkokerroksen iv-konehuoneita muutetaan ja vesikaton varustusta täydennetään. Uudet vesikaton varusteet ja julkisivumuutokset, kuten lauhdutin ja iv-säleiköt, tehdään pihalle suuntautuville julkisivuille.

Fabianinkadun puoleisen rakennuksen I. kerroksen vapautuneet kirjastotilat muutetaan kirjaamoksi. Kirjaston kiinteä kalustus säilytetään paikoillaan, työpisteet toteutetaan irtokalustein. Kirjaamoon muodostetaan aulan kautta toimiva yleisöpalvelupiste. Aula varustetaan uudella lasirakenteisella tuulikaapil-

la. I. kerrokseen tehdään lisäksi vähäisiä aputilamuutoksia.

1.3.2011

Vahvistettu:

Loppukatselmus:

6.9.2011

Hakija:

Pekka Mähönen, Senaatti-kiinteistöt

Pääsuunnittelija:

Arkkitehti Vesa Tiilikka, ISS Suunnittelu-palvelut Oy

ARK-rakennus-

suunnittelija:

Eija-Riitta Miettinen, ISS Suunnittelupalvelut Oy

Rakennesuunnittelija:

Jouni Alaniemi, WSP Finland Oy

LVI-suunnittelija:

Kerttu Havola, Projectus Team Oy

Sähkösuunnittelija:

Kerttu Havola, Projectus Team Oy

Piirustukset:

Vain Arskassa:

5584-497-12 Kattokerros

5584-498-12 Leikkaukset

5584-499-12 Julkisivut

5584-500-12 Havainnekuva, tuulikaappi

5584-501-12 Havainnekuva, näkymä

Unioninkadulta

Muuta:

Museovirasto on antanut hankkeesta puoltavan lausunnon toteutukseen liittyvin huomautuksin. Toimenpide ei koske merkittäväällä tavalla historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokasta rakennusta. Aloituskokoukseen tulee rakennusvalvontaviraston edustajan lisäksi kutsua Museoviraston edustaja. Kirjaamon sisäänkäynnin yhteydessä olevat työpisteet tulee toteuttaa olemassa olevia rakenteita ja pintarakenteita säästäten. Rakentamisen ja purkutöiden yhteydessä on suojattava säilyvät osat. Purkutyöt tulee rajoittaa muutosten toteutuksen kannalta välttämättömään. Kirjaamon tuulikaapirakenteen on oltava myöhemmin poistettavissa pysyviä jälkiä jättämättä.

LIITE 2:

B-portaan värikartoitus

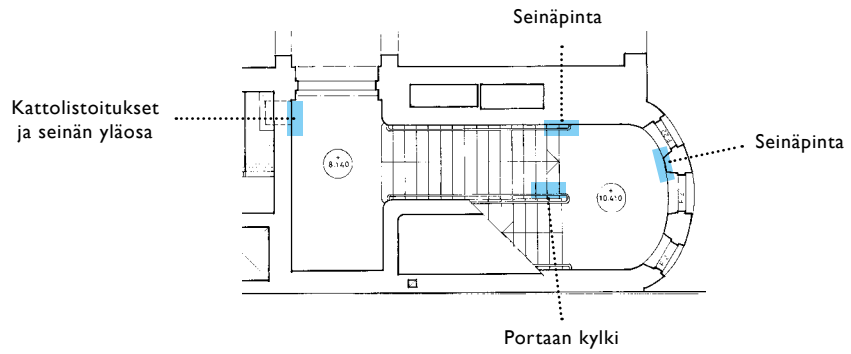


Taiteilija Eino Kaurian maalaamia Yleisradiotalon porrashuoneen seinämaalauksia kuvattuina vuonna 1934. Maalauksissa on kuvattu sellaisia elämäntilanteita, joita Yleisradion toiminta kosketti: urheilukilpailuja ja musiikkitapahtumia.

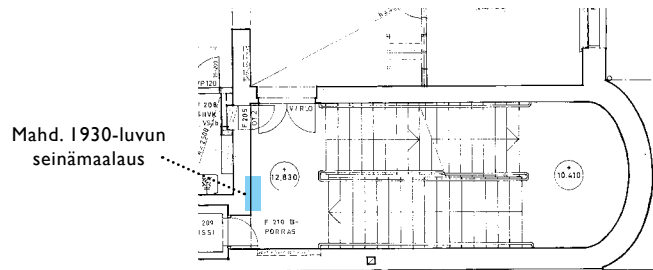
Eino Kauria oli opiskellut taideteollisessa oppilaitoksessa 1924–27. 1930-luvulla hän toteutti lasimaalauksia sekä seinä- ja kattomaalauksia rakennuksiin, teki mosaiikki- ja puuintarsiatöitä, avusti teollisuutta ja laati maalaustyö- ja värisuunnitelmia arkkitehdeille. Hänen töitään 1930-luvulta ovat mm. Helsingin Kivelän sairaalan julkisivun mosaiikkityö, Helsingin messuhallin porrashuoneen lasimaalaus, Suomen pankin lasimaalaukset Helsingissä ja Kotkassa. Yleisradion porrashuoneen maalaukset kuuluvat taiteilijan oman katsantokannan mukaan hänen huomattavimpiin töihin. Kuvälähde ARKI/1934, 157. Tekstilähde Eino Kaurian ansioluettelo. ark-byroon arkisto.

NÄYTTEENOTTOPAIKAT

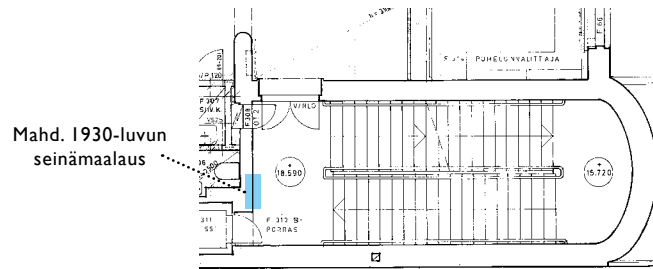
1. KERROS



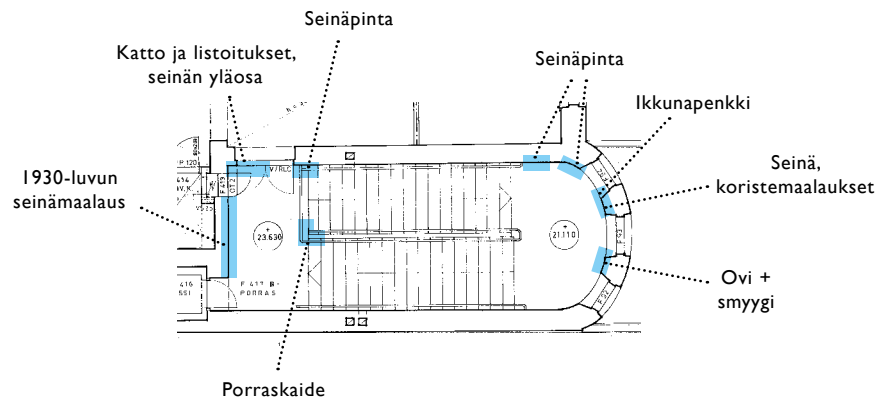
2. KERROS



3. KERROS



4. KERROS



JOHDANTO, FABIANINKATU 15

Ensinäkemältä porrashuoneen rakenne, kaide ja lattia henkivät vielä kertaustyylejä, mutta väritystutkimus paljastaa porrashuoneen pintakäsittelymateriaalit ja värit selvästi jugendtyyliksi. Portaikon seinät on kauttaaltaan pohjustettu liianruskealla paksulla jauhomaisella värikerroksella, joka on niin vaihteleva ja epämääräinen, eikä siihen liity mitään selkeää koriste-elementtiä. Näin ollen ettei sitä ei tässä tutkimuksessa tulkita itsenäiseksi pintakäsittelyksi, vaan pohjustuskerrokseksi hakkurimaalaustekniikalla toteutetulle ensimmäiselle viralliselle pintakäsittelylle.

Portaikkoa on maalattu ainakin kuudesti historiansa aikana. Väritystutkimuksessa on koodattu kahden ensimmäisen maalaus käsittelyn värisävyt NCS -järjestelmän koodein, ja esiinotokohdat on valokuvattu. Kolmannesta väri vaiheesta on koodattu hissiseiniltä muutama väri, jotka osoittavat mahdollisten seinämaalauksen sijaintia. Värit on tutkittu mekaanisesti kirurginveitsellä kraaterimaisten aukkojen sekä pienten esiinottoalueiden avulla. Mikäli 1930-luvun väritykseen ja maalauksen kuntoon halutaan lisäselvyyttä, ovat suuremmat esiinottoalueet tarpeen.

ENSIMMÄINEN MAALAUSSÄITTELY

Hakkurimaalaus käsittely koostuu paneelijaolla erotetusta kahdesta heleän keltaisen värisävyistä, joiden tarkoituksena lienee myös heijastella rakennuksen julkisivun pintamateriaaleja. Seinän alaosa on okraan taittava, yläosa vaalea keltainen. Paneelijaon rajapinnassa, noin 120cm:n korkeudella on kultapronssilla ja kuultavalla mustanruskealla toteutettu viivamaalaus. Myös kaidekorkeudessa löytyy ohut pronssiraita. Seinävärit koristeraitoineen kiertävät myös ovi- ja ikkunasmyygeissä. Kattolistojen alapuolella, noin 4cm alimmasta profiilistasta, kulkee ohut kromioksidivihreä viivamaalaus. Ohueen viivamaalauksen saattaa liittyä myös jotakin koriste kuviota, mutta tutkiminen vaatisi isompia avauksia seinäpinnoille. Kaikki tutkitut seinäpintojen värit ovat öljysideaineisia.

Porraskaide on ollut keltaista seinäpintaa vasten melko dramaattinen: Kaidepuu on mustaa vahamaista öljy maalia, ja tumman oliivinvihreät kaideraudat on korostettu osin kultapronssilla. Ovisia, ikkunoissa ja ikkunapenkeissä on ollut hieman punervaana taittava okra oottrauskäsittely, ilmeisesti tammimukailua.

Kattopinnot, syöksyt, portaiden kyljet ja listotukset vaikuttavat sen sijaan tutkituilta osin hyvin yksinkertaisilta: Värisävyt ovat vaaleaa, punertavaan taittuvaa kalkkimaalia, eikä listoissa ole havaittavaa väri vaihtelua.

TOINEN MAALAUSSÄITTELY

Seuraava maalaus kerros on myös toteutettu öljyväreihin, ja on edelleen jugendtyylinen, mahdollisesti 1910-20-lukujen vaihteesta. Seinän paneelijaako nostettu korkeammalle, seinän alaosa on silotettu ja maalattu tummanvihreäksi. Paneelirajassa oleva koristemaalaus on abstrakti, leveä, monivärinen ja sabluunatekniikalla toteutettu.

Seinän yläosassa on vaalea vihertävän beige hakkurimaalaus käsittely ja kattolistan alla on muutamien sentin levyinen oranssi koristeraita. Koko seinäpinnan yli on levitetty erittäin ohut oliivinvihertävä lasuuripinta, joka vaikuttaa kaikkiin koriste luissa käytettyihin väreihin. Tällaista tehoste keinoa on käytetty jossain määrin 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Nyt esiinottoja tehtäessä väri lienee alkuperäistä tummempi, sillä runsasöljyiset lasuurit tummuvat ollessaan valolta suojattuna.

Kaikki aiemmin kalkkimaalipinnalla olleet listat ja kattopinnot on tässä vaiheessa silotettu yli, ja maalattu vaalealla hakkurimaalauksella. Nytkään ei ole havaittavissa väri vaihteluita tai erityisiä koriste maalauksia.

Ikkunapenkeissä oleva oottraus on uusittu hieman punertavampaan sävyyn, mutta kaiteiden maalaus on todennäköisesti säilynyt samana.

KOLMAS MAALAUSKÄSITTELY

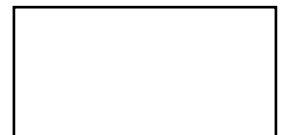
Kolmas maalausvaihe ajoittuu 1930-luvulle. Dokumenttien mukaan portaikosta saattaisi löytyä runsaasti julkisten tilojen väriyysuunnitelmia tehneen taiteilija Eino Kaurian seinämaalauksia. Porrastasanteiden 2, 3 ja 4 seinäpintaa kartoitettiin kraateritutkimuksella, mustavalkoisia lehtikuvia apuna käyttäen. Kustakin seinäpinnasta löytyi vaihtuvia väripintoja, jotka olisivat todennäköisesti kohdistettavissa lehtileikkeen maalauskuviin. Esiinotetut kohdat eri kerroksissa ovat pieniä, mutta niissä on havaittavissa yhtenäistä väriä; petroolinsinistä, vaaleaa siniharmaata ja lämmintä harmaata sekä tiilenpunaista.

Ilmeisesti koristemaalauksen yhteydessä katoissa ja holkkalistoissa on ollut sinistä väripintaa, mutta muuten seinien värimaailma on kevyttä vaaleaa ja harmahtavaa ilman paneelijakoja..

30-luvun Koristemaalauksen takaa on pääosin pudotettu pois aiemmat värikäsittelyt, ja seinäpinta on silotettu öljysiloteella. Myös porrassyökyjen seiniltä ei suurelta osin löydy vanhimpia maaluspintoja, joten ilmeisesti rappausta on jossain vaiheessa uusittu laajalti. Myös jalkalistoissa on vain pari värikerrosta, joten ne lienevät edellisen remontin yhteydessä asennettuja.

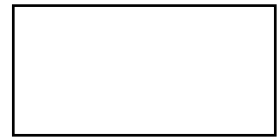
SEINÄPINNAT / ENSIMMÄINEN MAALAUSVAIHE

- Seinillä pohjakäsittelynä violetinruskea kalkkimaali tai tasoite
NCS S 3005 Y 50 R
- Seinän alaosa sekä kattolistojen alla 4cm:n raita, voimakas okra
hakkuriöljymaali
NCS S 2030 Y 30 R
- Seinän yläosa, vaaleankeltainen hakkuriöljy
NCS S 1020 Y 20 R
- Kaksivärinen raitamaalaus värien rajapinnassa 120 cm lattiasta,
Tumma mustanruskea ja kultapronssi viiva, 12 mm
- Ohut pronssiraita kaiteen korkeudella noin 93 cm
- Kattolistasta 4 cm alaspäin ohut vihreä raitamaalaus
NCS S 4030 G 50 Y



SEINÄPINNAT / TOINEN MAALAUSSVAIHE

- Seinän alaosa silotettu
- Seinän alaosa vihreä kaksikerroksinen öljymaali, Turkoosi ja tummempi vihreä öljymaali
NCS S 3020 B 90 G, NCS S 4020 G 30 Y
- Seinän yläosa vihertävän vaalea hakkuriöljymaali
NCS S 1005 Y
- Oranssi 2,5cm:n raita kattolistan alla
NCS S 2030 Y 20 R
- Koristemaalaukset:
- Ruskea raita yläreunassa NCS S 5020 Y 10 R
- Oranssit reunukset NCS S 2030 Y 30 R
- Ruskea pohja NCS S 4020 Y 20 R väri vähän koodia vaaleampi
- Turkoosit kuviot NCS S 4020 G 10 Y
- Punainen raitamaalaus ja kuvio NCS S 4030 Y 40 R
- Oliivinvihreä kuvio NCS S 4020 Y
- Ohut vihertävä kuultokäsittely pintojen päällä, NCS S 5020 G 50 Y
- Keltainen ja vihreä värikerros myös smyygeissä



SEINÄPINNAT / KOLMAS MAALAUSSVAIHE

Värejä on tutkittu hissiseinillä kaikissa kerroksissa, mutta koristemaalaukset ilmeisimmin löytyvät kerroksista 2., 3. ja 4. Rappausta on uusittu, sillä seinäpinoilla sisäntulokerrosta lukuunottamatta ei löydy liilaa pohjakerrosta, keltaista öljymaalaa, eikä vihreää ja siihen liittyvä vaaleaa hakkurimaalia.

- 1.krs., violetinruskea öljymaali

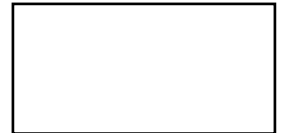
- 2krs., mahdollisesti 'Naislajamaalaus'
Harmaa öljymaali NCS S 3005 G 50 Y
Sininen öljymaali, NCS S 2005 B 80 G



- 3krs., mahdollisesti 'Kuoronjohtajamaalaus'
Petrolinsininen öljymaali NCS S 4020 B10 G
Siniharmaa öljymaali NCS S 2010 B 10 G



- 4.krs., mahdollisesti 'Veneilijämaalaus'
Siniharmaa öljymaali, NCS S 4010 B 70 G
Harmaa öljymaali NCS S 3005 Y 20 R,
Tiilenpunainen öljymaali NCS S 4030 Y 80 R
seinän alaosassa Kirkasta sininen öljymaali NCS S 3020 B 10 G
sekä turkoosi Öljymaali NCS S 2010-2020 B

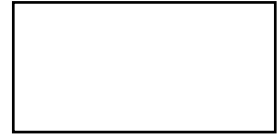


MUUT VÄRIPINNAT

- Kaidepuu, 1. ja 2. vaihe:
Musta vahamainen öljymaalipinta
NCS S 9000 N



- Kaideraudat, 1. ja 2. vaihe:
Oliivinvihreä öljymaali
NCS S 7010 G 70 Y



- Lehdissä, kiekurakoristeissa ja pystypienoja sitovien tankojen reunuksissa kultapronssikoristelu



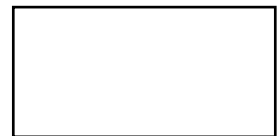
- Kaideraudat, 3. vaihe:
Vaalea oliivinvihreä öljymaali
NCS S 2010 G 90 Y

- Ikkunapenkki:
1. vaihe Ootraus, tammen sävy
NCS S 3030 Y 20 R

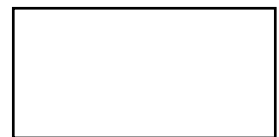


- 2. vaihe Ootraus, punertavampi tammen sävy
NCS S 3030 Y 30 R

- Parvekkeen peiliovi:
1. ja 2. vaihe Ootraus, tammen sävy
NCS S 4030 Y 30 R



- Portaankylki:
1. vaihe Beige kalkkimaali
NCS S 1005 Y 20 R



- 2. vaihe Vihertävän valkoinen hakkuriöljymaali
NCS S 1005 G90 Y

- Portaikon tukipalkin kehyslistat:
Punertavan valkoinen kalkkimaali

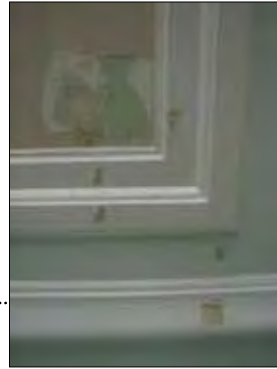


- Portaikon tukipalkin peilisyvennykset
1. vaihe, Vaalea punertava kalkkimaali
NCS S 0907 Y 30 R



- 2. vaihe, Vaalea beige hakkuriöljymaali
NCS S 1005 Y

Kattopinnat:



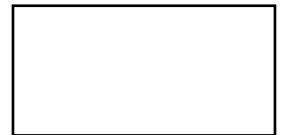
- 1.vaihe, vaalea roosa kalkkimaali
NCS S 0907 Y30R

- 2.vaihe, ohut valkoinen hakkuriöljyväli
NCS S 0603 Y20R

- päällä vihertävä lasuuri

- ohut vaaleanharmaa väliäli?

- 3.vaihe sininen öljyväli
NCS S 2010 B 50 G



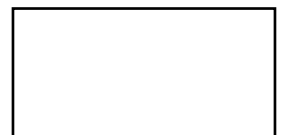
Kattolista, Holkkalista ja profiililista



- 1. vaihe, Vaalea punertava kalkkimaali
NCS S 0804 Y 30 R

- Listat ylisilotettu

- 2. vaihe, Valkoinen murrettu öljyväli,
NCS S 1005 Y
ohut vihertävä lasuuri, joka kauttaaltaan valkoisten hakkurikerrosten
päällä



- 3. vaihe, Beige öljyväli
NCS S 2010 Y 10 R



ark-byroo

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3

00500 Helsinki

info@arkbyroo.fi

www.arkbyroo.fi

p. 010 2350 566